

Amaç ve Kapsam

AURUM Sosyal Bilimler Dergisi yılda iki kere yayımlanan (Haziran – Aralık) hakemli bir sosyal bilimler dergisidir. Derginin amacı sosyal bilimler ekseninde eleştirel araştırmalar, disiplinlerin sınırlarının dışına çıkan kuramsal tartışmalar ve ampirik analizler için bir tartışma platformu teşkil etmektir. *AURUM* disiplinler arası ve karşılaştırmalı çalışmaları teşvik etmektedir.

AURUM SBD derginin kapsam çeşitliliğini yansıtan özgün makale, kitap eleştirisini, eleştiri makalesi ve yorumlar yayımlamaktadır. Dergi aynı zamanda özel tematik sayılar hazırlamak üzere konuk editörleri davet etmektedir. Her makale yayımlanmadan önce çift-kör hakemlik sürecinden geçer. *AURUM SBD* önceliği yayımlanan çalışmaların sosyal bilimler alanına özgün katkılar yapacak, güçlü, kuramsal ve/ ampirik niteliklere sahip olmasıdır.

Aims and Scope

AURUM Journal of Social Sciences is a peer-reviewed social science journal published biannually (June – December). The aim of the journal is to provide a forum for critical scholarship across the social sciences, for theoretical debates and empirical analyses that move away from narrow disciplinary focus. AURUM JSS strongly encourages interdisciplinary and comparative research.

AURUM JSS publishes original research articles, book reviews, review articles, and commentaries that reflect the diversity of the journal's scope. The journal also invites guest editors for special thematic issues. Each submission goes through a double blind review process. AURUM JSS policy is that published articles make original and strong theoretical and/or empirical contributions in their scholarly fields.

Yazışma ve İnternet Adresi / E-mail and website

e-mail: aurum@altinbas.edu.tr

web: <http://dergipark.gov.tr/aurum>

İletişim / Contact

Altınbaş Üniversitesi, Mahmutbey Dilmenler cad. No. 26, 34217 Bağcılar – İSTANBUL

Yayın Aralığı / Publication Frequency: Yılda 2 sayı – 6 ayda bir / Published biannually – every 6 months

Dil / Language: Türkçe – İngilizce / Turkish – English

Yazım Kuralları / Guide for Contributors

<http://aurum.altinbas.edu.tr/tr/sosyal-bilimler-dergisi>

Web tasarım & Görsel tasarım / Web Design & Visual Design

Yazgı CİHANGİR AYGÜN

Grafik Tasarım / Graphic Design

Ali KILIÇ, Sultan ÖZER

Dizgi / Typesetting

İdeal Kültür Yayınevi

Baskı / Print

Sena Ofset

Yayın Tarihi / Date of Publication

31 Aralık 2019

ISSN: 2458-9896

AURUM

SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ
JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Sahibi / Owner

Altınbaş Üniversitesi, Mütevelli Heyeti Başkanı
Altınbaş University, President of the Board of Trustees
Ali ALTINBAŞ

Genel Koordinatör / General Coordinator

Çağrı ERHAN

Editörler / Editors

Nur Banu KAVAKLI
Fatma ALTINBAŞ SARIGÜL

Editör Asistanı / Editorial Assistant

Irmak KİBAR

Yayın Kurulu / Editorial Board

Fulya EREKER
Ercan GEGEZ
Saim KILIÇ
Ahmet Cemil YILDIRIM

Uluslararası Danışma Kurulu / International Advisory Board

Uğurcan AKYÜZ, Yakın Doğu Üniversitesi	Cemal KAFADAR, Harvard University
Ali ALP, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	Hasan KÖNI, Kültür Üniversitesi
Ayşegül ALTINBAŞ, Altınbaş Üniversitesi	Heinz-Peter MANSEL, Köln University
Barrie AXFORD, Oxford University	Antje NÖTZOLD, Chemnitz University
Ali DAYIOĞLU, Yakın Doğu Üniversitesi	Kaan H. ÖKTEN, Mimar Sinan Üniversitesi
Ahmet DIRISS, Tunis University	Çınar ÖZEN, Ankara Üniversitesi
Devrim ERBİL, Mimar Sinan Üniversitesi	Hasan PULAŞLI, Altınbaş Üniversitesi
François GEORGEON, EHES	Alessandro QUARENGHI, Milan Catholic University
Boris JELEV, St.Cyril and St. Methodius University	Şükran ŞIPKA, Altınbaş Üniversitesi
Ahmet Kasım HAN, Altınbaş Üniversitesi	Alexandre TOURMAKINE, Orient- Institute

AURUM Sosyal Bilimler Dergisi, **İdealOnline** veritabanı, **Ulrich's Periodicals Directory**, **Neliti**, **Directory of Research Journals Indexing (DRJI)**, **ResearchBib (Academic Resource Index)**, **Index Copernicus**, **Asos Index**, **CiteFactor**, **ProQuest Central**, **ProQuest Turkey Database**, **International Institute of Organized Research (I2OR)**, **Biblioteca IBT-CCG UNAM**, **Eurasian Scientific Journal Index (ESJI)**, **SOBIAD** gibi ulusal ve uluslararası indekslerde/veritabanlarında taranmaktadır.

AURUM Journal of Social Sciences is indexed in a number of national and international databases such as **İdealOnline**, **Ulrich's Periodicals Directory**, **Neliti**, **Directory of Research Journals Indexing (DRJI)**, **ResearchBib (Academic Resource Index)** and **Index Copernicus**, **Asos Index**, **CiteFactor**, **ProQuest Central**, **ProQuest Turkey Database**, **International Institute of Organized Research (I2OR)**, **Biblioteca IBT-CCG UNAM**, **Eurasian Scientific Journal Index (ESJI)**, **SOBIAD**.

Editörlerin Sorumlulukları ve Yükümlülükleri

AURUM editörleri, derginin yayımlanması kapsamında yürüttükleri tüm faaliyetlerde hesap verilebilirlik ilkesi çerçevesinde hareket etmekle yükümlüdürler. Editörlerin ana hedefi okuyucuların ihtiyaçlarına cevap vermenin yanında AURUM'un akademik niteliğini artırmaktır. Düşünce ve ifade özgürlüğünü desteklemek ve yayımlanan akademik içeriğin güvenilirliğini temin etmek başlıca görevleri arasındadır. Yayımcılık sektöründe yaşanan finansal zorluklar göz önünde bulundurulduğunda, AURUM'u ticari kaygılardan korumak, onun entelektüel ve etik standartlarından ödün vermesini önlemek editörlerin sorumluluğundadır. Editörler, gerekli olduğu durumlarda düzeltme, teklif ya da özür yazısı gibi metinleri yayımlamayı peşinen kabul ederler. Dergi'nin okuyucuya karşı sorumluluğunun hassas bir mesele olmasına binaen AURUM editörlerinin okuyucuyu herhangi bir araştırma ya da akademik çalışmanın finansal destekçilerini açıklama mecburiyeti bulunmaktadır. Finansal destekçilerin, akademik bir çalışmanın üzerinde herhangi bir etkisi olması durumunda, okuyucu mutlaka bilgilendirilmelidir. Editörlerin akademik bir çalışmayı kabul ya da reddetme süreci öznel değerlendirmelere göre değil, nesnel standartlar çerçevesinde, çalışmanın özgünlüğü ve AURUM'un araştırma alanlarına uygunluğu bağlamında gerçekleştirilir. Makale gönderimleri tamamen demokratik esaslara göre yürütülür ve yapısal bir hata olmadıkça tüm başvurular değerlendirmeye alınır. Bir yazarın, çalışmasına ilişkin AURUM'dan kabul yazısı alması halinde, bu hakkı süreç içinde değişen/göreve yeni başlayan editörler tarafından geri alınamaz. Yazarlara, editoryal değerlendirmelere itiraz etmesini sağlayacak süreçlerin işletilmesi hakkı verilir. Editörlerin, AURUM'da yayımlanacak metinlerin yayımlanmasına dair bir kılavuz hazırlama mecburiyetine binaen AURUM, web sitesinde yer alan yazım kurallarının arkasında durmakla beraber bu kılavuzda herhangi bir değişiklik yapma hakkını mahfuz tutar.

Liabilities and Responsibilities of Editors

AURUM editors are obliged to be accountable for all kinds of activities they engage within the context of publishing the journal. Their main goal is set to respond the need of readers and authors while enhancing the academic performance of the journal. It is their duty to support freedom of opinion and ensure the reliability of the academic content. Considering the financial challenges in publishing sector, the editors are obliged to exclude impacts of any commercial concerns on AURUM not to sacrifice from its intellectual and ethical standards.

They accept in advance to publish any kind of corrections, refutations and excuses when required. The responsibility towards readers is a sensitive issue where the editors should inform about the funder of particular research or other academic work. If the financial supporters of particular research have any impact on a scholarly work, the reader must be informed. Editors' action to admit or reject a scholarly work must be free of subjective criterion but based on objective standards related to its uniqueness/originality and relevance to the research areas of AURUM. The process of receiving application shall be fully democratic where all applications to be considered unless major errors are observed. Once an author receives an acceptance of publishing from AURUM, his/her right cannot be withdrawn in case of an editor change within the process. The authors shall be given an opportunity to initiate an appeal process against any editorial discretion. As editors should offer a guidance of preparing the manuscripts, AURUM stands behind it's published 'style guide' and preserves it's right to make revisions.

İçindekiler / Contents

VII **Editörden**

Araştırma Makalesi/ Research ARTICLE

129-154 **An Evaluation Model Based on Sustainable Development for The Istanbul Shopping Center Market**

İstanbul Alışveriş Merkezi Piyasası için Sürdürülebilir Kalkınmaya Dayalı Bir Değerlendirme Modeli
Dursun Onur İLHAN, Ali Murat FERMAN

155-169 **Makro Sosyal Hizmet Çerçevesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Önemi**

The Importance of Non-Government Organizations In The Framework of Macro Social Work
Yunus KARA

171-187 **Women Representation In Parliament In Sub-Saharan Africa: Case Study of Rwanda and Kenya**

Sahraaltı Afrika Parlementosu'nda Kadın Temsili: Ruanda ve Kenya Vakası
Prudence Laure NDINGA

189-202 **Her Yerde Yabancı Gönül Yarası ve Hakkârî'de Bir Mevsim Filmleri Üzerinden Taşra Temsilinin İnşası ve Taşra/Şehir İlişkisinin Değerlendirilmesi**

Stranger Everywhere Construction of The Provincial Representation on Gonul Yarası and Hakkârîde Bir Mevsim
Umut Şilan OĞURLU

203-217 **Tersine Lojistik: İletişim Sektöründe Yönetilen Hizmet Uygulamaları Turknet Örneği**

Reverse Logistics: Service Applications Management In Communication Sector Turknet Case Study
Coşkun ÖZCAN

SANAT ELEŞTİRİSİ/ART CRITICISM

219-223 **16. İstanbul Bienali: Yedinci Kıta**

16th Istanbul Biennial: Seventh Continent
Fırat ARAPOĞLU

225-228 **Bir İletişim Aracı Olarak Yemek: Acı Çikolata**

Food as a Communication Tool: Like Water for Chocolate

Merve İŞERİ UZUNOĞLU

229-230 **Edhem Eldem and Socrates Petmezas (eds), The Economic Development of Southeastern Europe in The 19th Century, Alpha Bank Historical Archives, 2011, Pp 539-554, Athens.**

Mehmet Sinan BİRDAL

Editörden

AURUM: Sosyal Bilimler Dergisi'nin dördüncü yayın yılının ikinci sayısında farklı disiplinlerden makaleler ve araştırma yazınları ile sosyal bilimlere katkı sunmak üzere karşınızdayız. Yılda iki kere yayımlanan (Haziran – Aralık) ve hakemli bir sosyal bilimler dergisi olan *AURUM SBD'nin* amacı sosyal bilimler ekseninde eleştirel araştırmalar, disiplinlerarası kuramsal tartışmalar ve araştırmaya dayalı analizler için bir tartışma platformu oluşturmaktır. Disiplinlerarası ve karşılaştırmalı çalışmaları öne çıkarmayı hedefleyen dergimiz, sosyal bilimler alanına özgün katkılar yapacak, güçlü, kuramsal ve/ veya deneye dayalı niteliklere sahip makale, kitap eleştirisi, eleştiri makalesi ve yorumlar yayımlamaktadır.

Dördüncü yılımızın ikinci sayısı, sosyal bilimler çatısı altında, ekonomi, sosyoloji, güzel sanatlar gibi farklı disiplinlerden beş özgün makale, bir sanat eleştirisi ve iki kitap incelemesini bir araya getiriyor.

Dursun Onur İLHAN ve Ali Murat FERMAN, 'İstanbul Alışveriş Merkezi Piyasası için Sürdürülebilir Kalkınmaya Dayalı Bir Değerlendirme Modeli' başlıklı makalesinde İstanbul piyasası için "sürdürülebilir kalkınma" prensiplerine dayanan bir çoklu faktör değerlendirme modeli ortaya koymaktadır.

Yunus KARA, 'Makro Sosyal Hizmet Çerçevesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Önemi' başlıklı makalesinde, nüfus gruplarının sorunlarına yönelik bilgi birikimi ve deneyim sunan sivil toplum kavramını açıklayarak, makro sosyal hizmet için önemini tartışmaktadır.

Prudence Laura NDINGA, 'Sahraaltı Afrika Parlamentosu'nda Kadın Temsili: Ruanda ve Kenya Vakası' başlıklı makalesinde, Ruanda ve Kenya'da kadınların parlamentoya katılımını ve katılımın tarihsel gelişimini, bu gelişmeleri kolaylaştıran faktörleri, kadın milletvekillerinin mevzuattaki etkisini ve kadınları engellemeye devam eden zorlukları inceleyerek, kadın milletvekillerinin özellikle toplumdaki savunmasız grupların gelişimi ve korunması konusunda önemli bir rol oynadıkları sonucuna varmaktadır.

Umut Şilan OĞURLU, 'Her Yerde Yabancı: Gönül Yarası ve Hakkari'de Bir Mevsim Filmleri Üzerinden Taşra Temsilinin İnşası ve Taşra/Şehir İlişkisinin Değerlendirilmesi' başlıklı makalesinde, yönetmenliğini Turgul Yavuz'un yaptığı 'Gönül Yarası' filmi ve yönetmenliğini Kıran Erden'in yaptığı 'Hakkari'de Bir Mevsim' filmleri üzerinden taşra/ şehir ve aidiyet, taşra/şehir ve çocuk ve taşra/şehir ve bellek şeklinde üç farklı değerlendirmeye ayırarak iki ana ve erkek karakterlerinin temsilinin yarattığı dikotomi üzerinden bu filmlerdeki yaklaşımları tartışmaktadır.

Coşkun ÖZCAN, 'Tersine Lojistik: İletişim Sektöründe Yönetilen Hizmet Uygulamaları Turknet Örneği' başlıklı makalesinde, iletişim sektöründe yeni nesil bir operatör olan Turknet A.Ş.'nin yönetilen hizmet kapsamında tersine lojistik cihaz iade süreç uygulamalarını açıklamakta ve 2017 yılı cihaz envanter verilerini kullanarak korelasyon ve basit regresyon analizleri uygulamaktadır.

Fırat ARAPOĞLU, '16. İstanbul Bienali: Yedinci Kita' başlıklı sanat eleştirisinde 16. İstanbul Bienali'nin çağdaş sanattaki konumunu ve etkinlik sonunda yaratılan değeri farklı parametreler ele alarak değerlendirmektedir.

Ayrıca kitap incelemeleri bölümünde Merve İŞERİ UZUNOĞLU, Laura Esquivel'in 'Acı Çikolata' romanını ve Sinan BİRDAL ise Edhem Eldem ve Socrates Petmezas tarafından derlenmiş olan 'The Economic Development of Southeastern Europe in The 19th Century' adlı kitabı ele almaktadır.

Her geçen sayı, farklı dizinlerde aranılan bir yayın olarak yerini sağlamlaştıran Altınbaş Üniversitesi yayını *AURUM: Sosyal Bilimler Dergisi*, Türkiye'de sosyal bilim araştırmalarına ve akademik yayıncılık alanına katkılarını sürdürerek yoluna devam etmektedir.

Banu KAVAKLI BİRDAL, Altınbaş Üniversitesi, banu.kavakli@altinbas.edu.tr

Fatma ALTINBAŞ SARIGÜL, Altınbaş Üniversitesi, fatos.altinbas@altinbas.edu.tr

Editorial

AURUM: Journal of Social Sciences, presents its readers with articles from a variety of social science disciplines in the second issue of its fourth year of publication. *AURUM JSS* has become one of the mostly preferred venues for original research articles that enrich the field and scholarly discussions. Published twice a year (June and December) as a peer-reviewed social sciences journal, *AURUM JSS* is aimed at providing a platform for critical social science research, theoretical discussions forcing disciplinary limits and interdisciplinary works. Targeted at highlighting interdisciplinary and comparative studies, our journal has been publishing articles, book reviews, critical reviews and commentaries with strong theoretical and/or empirical analyses that make original contributions to the field of social sciences.

The second issue in our fourth year brings together five original articles from a variety of disciplines under the roof of social sciences, ranging from political science and management to film studies, logistics and social work. In addition to research articles, this issue presents two book reviews and an art critique.

In their article titled 'An Evaluation Model Based on Sustainable Development for the Istanbul Shopping Center Market', Dursun Onur İLHAN and Ali Murat FERMAN introduce an evaluative road-map model for the Istanbul market, which is based on the paradigm of strong sustainability (putting environment and natural capital at the forefront of the discussion) and the principles of sustainable development and identify the commercial, social and environmental pillars in terms of their significance for the shopping center business.

The second article of the issue is by Yunus KARA and is titled 'The Importance of Non-Governmental Organizations Within the Framework of Macro Social Work'. In this article, he discusses the concept of civil society in terms of how it provides knowledge and experience to the problems of population groups, and hence its importance for social work.

In 'Women's Representation in the Parliament in Sub-Saharan Africa: Case Study of Rwanda and Kenya', Prudence Laura NDINGA examines parliamentary representation of women in Rwanda and Kenya historically through the factors that facilitated the process, the influence of women parliamentarians in legislation, and the challenges that continue to deter women from effective representation and participation in parliamentary proceedings. She concludes that women parliamentarians play a significant role in good governance through their inputs in parliamentary legislation, especially on pro-poor development and protection of vulnerable groups in the society.

Umut Şilan OĞURLU's article, 'Stranger Everywhere: An Evaluation of the City-Country Relationship and the Representation of the Countryside in the Movies *Gönül Yarası* and *Hakkari'de Bir Mevsim*', discusses the representation of childhood in the countryside. The differences and similarities in these films are discussed through concepts such as masculinity, orientalism and childhood. The article revolves around the question of narrative construction of the countryside while focusing on ethnicity and cinema debates. As such, it describes the traumatic encounter of the stranger from the city, displayed within the context

of the national character, where the provincial meaning and security is lost and the audience is often marginalized.

In 'Reverse Logistics: Service Applications Management In Communications Sector, Turknet Case Study', Coşkun ÖZCAN assesses the applications of return process within the reverse logistics in the organization of Turknet, a new generation operator in the communications sector. He argues that companies see reverse logistics as an opportunity of competition and for this reason, they are interested in applications of reverse logistics and turned it into an important part of their organization.

This issue's art review is dedicated to the 16th Istanbul Biennial, *The Seventh Continent*. Firat ARAPOĞLU questions the place of the biennial in the contemporary art scene and evaluates the value and significance of the art works created within the biennial through multivariate analyses.

We present our readers with two book reviews in this issue. Merve İŞERİ UZUNOĞLU reviews Mexican novelist Laura Esquivel's 1990 book *Like Water for Chocolate* and Sinan BİRDAL provides a thorough analysis of *The Economic Development of Southeastern Europe in the 19th Century*, edited by Edhem Eldem and Socrates Petmezas.

AURUM: Journal of Social Sciences is dedicated to providing a sought-after venue for academic publishing with a sound and growing list of abstracting and indexing opportunities. *AURUM JSS* continues to serve as a milieu for original and high-quality works across all social science disciplines.

X

Fatma ALTINBAŞ SARIGÜL, Altınbaş University, fatos.altinbas@altinbas.edu.tr

Nur Banu KAVAKLI, Altınbaş University, banu.kavakli@altinbas.edu.tr

RESEARCH ARTICLE/ ARAŞTIRMA MAKALESİ

AN EVALUATION MODEL BASED ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT FOR THE
ISTANBUL SHOPPING CENTER MARKETDursun Onur İLHAN¹¹İşık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş İşletme Yönetimi Doktora Öğrencisi, İstanbul.
onurilh@gmail.com ORCID No: 0000-0001-8584-0081Ali Murat FERMAN²²Beykent Üniversitesi, Rektörlük, İstanbul.
muratferman@beykent.edu.tr ORCID No: 0000-0002-1825-0097

Received Date/Geliş Tarihi: 28/11/2019 Accepted Date/Kabul Tarihi: 27/12/2019

Abstract

Istanbul shopping center market is currently facing considerable internal and external socioeconomic challenges. After the recent shopping center investment rush, problems (not only in the commercial sphere, but also in social and environmental spheres) have become more visible. In this study, an evaluative multi factor model for the Istanbul market that is based on the principles of "sustainable development" has been put forward. After the identification of the three major pillars (i.e. Commercial, Social and Environmental Pillars), what they mean for the shopping center business and their industry-related sub-factors (three for each pillar, nine in total) through literature review, valuable primary data has been gathered from two sources. First source is the face-to-face surveys based on the analytical hierarchy process model (AHP) conducted with the top decision-makers of twenty-one out of twenty-five members of the Council of Shopping Centers – Turkey (AYD) which have at least one self-developed Istanbul shopping center. The pre-determined pillars and sub-factors have been offered to AYD participants for pair-wise comparison and they strongly prioritized the Commercial Pillar (with 58.1%) above Social and Environmental Pillars. In the light of this outcome, a second primary research layer in the form of an expert panel to re-think the commercial stance of AYD participants is conducted. Accordingly, structured face-to-face interviews that contained two open-ended questions are realized with three sustainability experts. Their insights are in line with the findings of the literature review. This has led to assigning ethical protection to the Social and Environmental Pillars of the model against the risks created by the commercial practices.

Keywords: Shopping Centers, İstanbul, Sustainable Development, AHP, Decision-making.**İSTANBUL ALIŞVERİŞ MERKEZİ PİYASASI İÇİN SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMAYA DAYALI
BİR DEĞERLENDİRME MODELİ****Öz**

Günümüzde İstanbul alışveriş merkezi piyasası çok ciddi iç ve dış sosyoekonomik güçlükler ile karşı karşıyadır. Yakın geçmişte yaşanan alışveriş merkezi yatırımı akınının ardından, sadece ticaret katmanıyla kısıtlı

kalmayacak şekilde, sosyal ve çevresel katmanlarda da sorunlar daha görünür hale gelmiştir. Bu çalışmada, İstanbul piyasası için "sürdürülebilir kalkınma" prensiplerine dayanan bir çoklu faktör değerlendirme modeli ortaya koyulmaktadır. Üç ana sacayağının (Ticari, Sosyal ve Çevresel Sacayakları) tespitinin, bunların alışveriş merkezi sektörü için ne anlama geldiklerinin ve sektör özelindeki alt başlıklarının (her bir sacayağı için üçer adet olmak üzere toplamda dokuz adet) literatür taraması vasıtasıyla belirlenmesinin akabinde, iki farklı kaynaktan değerli birincil veriler elde edilmiştir. İlk kaynaktan gelen veriler, analitik hiyerarşi prosesi modeliyle (AHP) kurgulanan anketlerin yüz yüze görüşme metoduyla Alışveriş Merkezleri ve Yatırımcıları Derneği (AYD) üyesi olan ve uhdelerinde en az bir adet kendi geliştirdikleri, İstanbul'da yer alan alışveriş merkezi bulunan şirketlerin üst düzey yöneticilerine uygulanmasıyla elde edilmiştir. Bu tanıma uyan yirmi beş şirketin yirmi biri ile bu süreç tamamlanmıştır. Önceden belirlenmiş sacayakları ve alt başlıklar, AYD katılımcılarına işbu ikili karşılaştırma yaklaşımı ile sunulmuş ve katılımcıların güçlü bir şekilde (%58,1 oranında) Ticari Sacayağını, Sosyal ve Çevresel Sacayaklarına karşı öncelikle gördükleri görülmüştür. Bu sonucun ışığında, AYD katılımcılarının baskın ticari duruşunu tekrar irdelenebilmek için ek bir birincil araştırma daha kurgulanmıştır. Bu sefer bir uzman paneli oluşturulmuştur. Panel katılımcısı üç sürdürülebilirlik uzmanına, yüz yüze yapılandırılmış mülakat yöntemi ile iki açık uçlu soru yöneltilmiştir. Uzmanların yapıcı yorumlarının, en baştaki literatür taramasının sonuçları ile aynı düzlemde ilerlediği tespit edilmiştir. Bunun sonucunda, ticari uygulamaların yarattığı risklere karşı, geliştirilen modelde yer alan Sosyal ve Çevresel Sacayaklarına bir etik koruma tanımlanması yoluna gidilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Alışveriş Merkezleri, İstanbul, Sürdürülebilir Kalkınma, AHP, Karar Süreçleri.

1- INTRODUCTION

A new, comprehensive and inclusive strategy is needed for the Istanbul shopping center market which poses a line of structural problems in the equally important commercial, social and environmental aspects. In order to support the realization of this new strategy, this article presents its own evaluative multi-factor model which is based on the principles of sustainable development. Distinctive from most of the existing evaluation methods, this new model is not solely focusing on the commercial metrics for private investors' sake (like a standard investment calculator) but, instead, acts as a wide-ranging, publicly-available and practical analysis tool for all stakeholders of the Istanbul shopping center market. Its main components are developed through extensive literature review –with more depth being generated through two unique primary research endeavors.

The model is comprised of two elements; (1) a simple visualization that also includes the necessary supplementary materials for understanding the model's inner structures and (2) a practical project checklist that is comprised of three major pillars (i.e. Commercial, Social and Environmental Pillars), their industry-related sub-factors (three for each pillar, nine in total) and twenty-six underlying headlines that are positioned below their respective sub-factors. Pillars, sub-factors and headlines are determined through literature review. These project variables correspond to a maximum checklist point of thirty-six. With a protective focus on Social and Environmental Pillars, it is suggested that a two-thirds qualified majority threshold (i.e. at least twenty-four points out of thirty-six) shall generate a rather sustainable outlook for future investment evaluations.

Primary data has been gathered from two sources; (1) a unique industry-wide survey that is based on Saaty's (2008) analytical hierarchy process (AHP) model and applied face-to-face to the majority of the top private decision-makers in the Istanbul shopping center market (which resulted in a heavily commercial outcome and a desire to keep the status quo) and (2) a sustainability expert panel realized through face-to-face structured interviews which included two open-ended questions (which led to a strong correlation with the preceding literature review findings). In the end, both through primary and secondary research, it has become visible that the model's sustainability-based components would improve the existing decision-making approaches (e.g. private sector dominance, top-down approaches, commercial focus).

These research findings and the resulting multi factor model are important because shopping centers have become one of the most dominant forces in Istanbul's complex urban fabric during the past decades. This dominance is also visible in the 2018 year-end figures. By that time, there were 431 shopping centers in Turkey that corresponded to 12.92 million m² gross leasable area (GLA) and 123 of those (4.75 million m² GLA, 37% of the entire national supply) were in Istanbul (JLL 2019). These gigantic proportions are mostly a result of the investment streak of 2000s (48 projects opened in a decade) but the supply side has also remained strong afterwards. However, the demand side is becoming increasingly problematic as a result of larger internal and external shifts (e.g. the subprime mortgage crisis, the following local and global tensions and the eventual stagnation of Turkish real estate ecosystem). Accordingly, the investment trend is also expected to slow down. Strengthening such expectations, September 2018 Presidential Resolution has put a hold on foreign currency lease contracts; removing the most important selling point of Turkish shopping centers as a stable hard currency income generator. Combined with the growing risk of market saturation (e.g. Levent-Maslak CBD and Bakırköy sub-markets), stagnant turnover figures, shattering rent levels and investment yields and rising operational costs, the commercial outlook looks bleak and in need of a comprehensive restructuring.

However, risks are not only limited to the commercial aspects. It is a common mistake to evaluate such investments solely through the lens of their investors, financiers, service providers and tenants. This half-done approach also tends to see urban dwellers simply as customers, while leaving the environmental concerns almost totally outside of the equation. Actually, Istanbulites (both as individuals and as members of various communities) and the environment are crucial stakeholders that must be more visible in the issues concerning the future of the city. This is why the principles of sustainable development (i.e. an integrated combination of new social, environmental and economic targets for attaining a just future for the sustainable coexistence of all stakeholders) must also play a part in the ongoing theoretical and practical quests for improvement. Relatedly, the topic of negative externalities is also crucial. These externalities occur when the individual benefits and costs resulted in production and consumption scenarios differ from their gross environmental and social burden.

Sustainable development's prominence has been globally increasing because of the mounting social (e.g. lack of egalitarianism, loss of urban form and function, diminishing health and happiness) and environmental (e.g. urban sprawl, urban-nature balance, depleting natural resources, waste, pollution and CO₂) challenges. Concurrently, as a chaotic member of the global system, Istanbul is getting closer to its limits. It must be noted that, both socially and environmentally, heavily standardized and commercialized

building typologies (such as shopping centers) and urbanization processes also play a substantial role in this excess (Erdem 2016, İlhan 2018, Korkut and Kiper 2016, Şentürk 2012). This is why this study's model proposes a new, sustainable and stakeholder-based approach.

2- MATERIALS AND METHODS

Regardless of a potential stabilization in the macroeconomic outlook, the multi-faceted problems of the Istanbul shopping center market would still require a special focus. Accordingly, this study's model serves as an evaluative multi-factor decision-making tool that can be utilized by all stakeholders.

In order to determine the model parameters, a two-tier literature review process has been conducted. In the first, more conceptual tier, the following fields of research are analyzed; (1) weak vs. strong sustainability, (2) negative externalities, (3) sustainable development, (4) impacts of shopping centers and (5) the trajectory of Istanbul and its shopping center market. Through the second literature review tier, industry-specific sub-factors and headlines corresponding to the major pillars of sustainable development (i.e. commercial, social and environmental) are determined and elaborated on.

As stated before, this study is not solely dependent on literature review but it also utilizes the merits of two primary research endeavors. In their own ways, each of these has led to crucial revelations and possibilities for the research topic.

Commercial Pillar	
Project Location	main premise
Asturias 2004	private car accessibility is crucial for a project location's future prospects
Berio et al. 2018	public transportation connectivity is necessary for integration into the urban life
Brown 1974	all urban goods and services would have (to create their own) central locations in a city
Davies 2013	current and future potential of a target location shall determine its long-term success
Fanning et al. 1995	retail attractiveness primarily analyzed through project location
Huff 1964	the seminal trading area concept is based on a project location's impact characteristics
McClain 2000	pedestrian comfort (also for the disabled people) is an important element
Nichols 1945	selection, analysis and concept development processes are crucial for choosing the right location
Sivitanidou 2011	location is one of the key variables of retail attractiveness
Concept	main premise
Beyard et al. 2007	design must reflect the wants and needs of a building's target audience
Coburn et al. 2017	a good combination of form and function is needed for a stronger concept
Gudonavičienė and Alijosiene 2013	shopping preferences change from region to region and concept must reflect these unique elements
Kronenburg 2007	flexible design for future changes and more usage variety are crucial for long-term relevance
McKinsey 2014	flexible design for future changes and more usage variety are crucial for long-term relevance
Ortegon-Cortazar and Royo-Vela 2017	shopping center attractiveness is strongly connected to concept-related variables
Rigby 2011	innovative concept approaches are needed to survive the stagnating traditional retail
Stoltman et al. 1991	shopping center attractiveness is strongly connected to concept- and location-related variables
Weinswig 2017	innovative concept approaches are needed to survive the stagnating traditional retail
Feasibility	main premise
Ferman and Ilhan 2018	plot, financing, construction and consultancy are the four main cost items for commercial real estate
Hofman 2016	at the income side, net operating income (NOI) is important and it is dependent on performance
Hoover 2004	exit strategy must be clearly and realistically formulated before the actual investment
Maverick 2019	commercial real estate is a long-term investment with varying return-on-investment (ROI) figures
Plazzi 2010	commercial real estate is a long-term investment with varying return-on-investment (ROI) figures
Poorvu 2003	feasibility model must be able to successfully forecast the future
Smith 1980	one must be able to get the best feasibility structure out of a project location
Social Pillar	
Integration into Decision-Making	main premise
Dreier 1996	community is a strong force that can bring the hidden potential out within the urban context
Lerner 2015	economic prosperity would only be complete with integrative approaches and quality of life
Li 2006	top-down policy-making can create substantially varying results for communities
Pratchett et al. 2009	community involvement can have various degrees (from limited petitions to full asset transfer)
Ramasubramanian 1999	urban development would be more positive when the communities are involved
Salingaros 2014	changes that do not take into consideration the socio-cultural structures are more likely to fail
ULI 2004	strategic community development and encouragement would be helpful for urban development
Urban Value and Function	main premise
Aysev and Akpınar 2011	globalization is pushing for standard urbanization approaches that are dangerous for intrinsic values
DESK 2016	urban dwellers want function that is strongly tied to their intangible requirements and tastes (i.e. form)
Ilhan and Kasap 2018	cities are not only providing shelter and security but also have vast intangible values for humanity
Metin 2008	oversupply, lack of strategy and inadequate regulations pose long-term risks for shopping centers
Ozaydin 2009	there is a lack of harmony between shopping centers and their urban surroundings
Sassen 2018	urban context is not a blank slate for profit but a complex web of deep-rooted elements
Sinmaz and Özdemir 2016	each region has its own unique built environment approaches that must be cherished
Uzun et al. 2017	Turkish shopping centers are dangerously designed for certain target groups and for profit relations
Society's Health and Happiness	main premise
BREEAM 2016	the sustainability certification has items dedicated to society's health and happiness
de Botton 2008	urban development should not be top-down but it should reflect people's wants and needs
Howard 2017	bad designs can make us physically and mentally ill; we need an active, natural life provision
Living Building Challenge 2019	in addition to green elements, it also has civilized, healthy, beautiful, natural and happy built environments
USGBC 2018	the sustainability certification has items dedicated to society's health and happiness
Valapour 2018	instead of GDP, happiness indexes can create more representative social and economic benefits
WELL 2019	a design guide specifically focusing on enhancing society's health and happiness
Environmental Pillar	
Land Use	main premise
Cengiz 2013	urbanization should be subject to strict regulations as damage to nature is not reversible
Hooke and Martin-Duque 2012	humans have changed more than half of the world's ice-free land with serious consequences
Irwin and Geoghegan 2001	urban land use cause serious environmental degradation in nature's realm and capital
Naab et al. 2013	urbanization is powerful enough to occupy the much needed agricultural land
Özduru and Goldmann 2013	creating more commercial areas for profit result in high economic, social and environmental burdens
Pearson and Hodgkin 2010	urbanization is powerful enough to occupy the much needed agricultural land
Tachieva 2010	urban sprawl must be fixed to improve brownfield areas and preserve greenfield areas
Vaughan 2016	10% of the world's wilderness had been lost between 1993 and 2016 (around 3.3 million km2)
Resource Use	main premise
Jowit 2008	75% of the global population live in countries that use much more than they have
OECD 2015	our economy leads to over-extraction of resources, land demand, less social environmental quality
UN Environment Programme 2016	inability and unwillingness of economic actors lead to social and environmental harm at various levels
Tatar 2013	throughout the building life cycle, more local and greener materials must be used
Clemente 2019	more urban dwellers mean more energy demand (22% and 66% more for oil and gas respectively soon)
Smith et al. 2017	global transportation (options/habits) should become more efficient, safer and more sustainable
Richardson 2018	we need 1.7 Earths to survive with our current pace according to Global Footprint Network
Waste, Pollution and CO2	main premise
McGrath 2019	cities produce 2.1 billion tonnes of waste annually and only 16% is being recycled properly
Emas 2015	overproduction, pollution and waste are major environmental inefficiencies in our economic system
Luo et al. 2015	59 countries will face high water stress or worse by 2040, if they shall not change their approaches
Peters 2017	our atmosphere can only take another 20 years of continued CO2 emissions at this rate
Post 2019	zero-energy buildings are necessary; the existing building stock is the most hazardous entity globally
Ritchie and Roser 2017	CO2 emissions had increased by 3.2 thousand times since the Industrial Revolution
Rockström 2017	current economic system was not developed with such devastating environmental problems in existence
Vidal 2016	air pollution is increasing (taking 3 million lives annually and becoming the most deadly hazard)
WRI 2016	buildings consume 32% of the global energy, while also causing 25% of all human-related CO2 emissions

Table 1. Second Tier Literature Review for Model Parameters.

The model parameters (i.e. sustainable development sub-factors and the underlying headlines) that have been identified through literature review are the basis of this study's first primary research endeavor. As stated before, it is a survey based on Saaty's (2008) AHP model which is applied face-to-face to the top decision-makers of 84% (twenty-one companies replied out of twenty-five eligible ones) of AYD members which currently hold at least one self-developed Istanbul shopping center in their portfolio. The participating AYD members represent the institutionalized face of the Istanbul market and they own 43% of the entire supply in terms of m² gross leasable area (2.03 million m² out of a total of 4.75 million m²).

At its core, AHP is a multi-criteria decision analysis tool –suitable for understanding which sub-factors are more important for the AYD participants for their investments. AHP is based on constructing matrices that shall enable pair-wise comparison (i.e. comparing all elements in a research endeavor in pairs) that are then used to assign different weights (i.e. graded in a 1-9 scale, where 1 means that both elements in a pair have “equal importance” and 9 means that one element has “extreme importance” when compared to another) to all related elements to see which of these have relative priority (Saaty 2008). Even though consistency can become a problem especially when the number of criteria (“n”) increases, Saaty sticks to a maximum consistency acceptance ratio of 0.1 (Alonso and Lamata 2006). Yet, since there are just three sub-factors under its individual sustainability pillars, the model's exposure to such consistency problems is fairly limited.

The model's AHP structure is constructed in Microsoft Excel and it is based on Goepel's (2013) work on transforming AHP into a standardized method of multi-criteria decision-making for companies. Goepel's (2018) latest template has been used for calculating and distributing the weights of the relevant sustainability pillars and their sub-factors; through Saaty's linear setup (with his consistency acceptance ratio of 0.1). There is an individual Microsoft Excel sheet for each participant; later to be combined to attain the final results.

Face-to-face interviews were conducted between February and May 2019. Participants had the liberty to modify their previous answers until a consistency acceptance ratio equal to or below the 0.1 mark could be reached. The same information pamphlet (see “Table 3”) was provided to all participants for preserving academic objectivity. Each participant answered the same pair-wise comparison questions in the same order (i.e. commercial sub-factors, social sub-factors, environmental sub-factors and the major pillars).

AHP Survey Participants						
#	Date	Company	Assets	m ² GLA	Executive	Position
1	2/13/2019	TSKB REIT	Pendorya	30,500	Hüseyin Tiken	General Manager
2	2/14/2019	Orjin Group	İstinyePark	87,000	Hakan Kurt	General Coordinator
3	2/18/2019	Zorlu Real Estate	Zorlu Center	73,000	Didem Aydın	General Manager
4	2/21/2019	Artaş Group	Vadistanbul, ArmoniPark, Arenapark, Carousel	204,000	Aydın Ayçenk	Tema Istanbul General Manager
5	2/22/2019	Akiş REIT	Akbatı, Akasya	145,500	Gökşin Durusoy	General Manager
6	2/26/2019	Sur Yapı	Axis Kağıthane, Metrogarden, Axis İstanbul	115,000	Münir Köndel	Deputy General Manager
7	2/28/2019	Doğan Holding	Trump	42,500	Bülent Kural	Trump Towers General Manager
8	3/5/2019	Tepe Emlak	Tepe Nautilus	52,500	Hayal Olcay	General Manager
9	3/5/2019	Akmerkez REIT	Akmerkez	33,200	Murat Kayman	General Manager
10	3/5/2019	Metal Yapı	Aqua Florya	50,000	Mert Durdağ	Deputy General Manager
11	3/7/2019	Tahincioğlu	Palladium Ataşehir	40,000	Elif Germirli	Member of the Board
12	3/8/2019	MAYA	Anatolium Marmara	60,000	Fuat Atalay	CEO
13	3/12/2019	Canpark Holding	Canpark	40,000	Cem Gür	Chairman
14	3/15/2019	Emaar	Emaar Square	150,000	Feyzi Tecellioğlu	CEO
15	3/20/2019	VIA DMC	Via/Port Asia, Via/Port Marina	145,000	Ogün Turanlı	General Manager
16	3/27/2019	3S Kale	Kale Outlet Center	28,000	Sema Gürün	Chairman
17	5/8/2019	Multi Turkey	Forum İstanbul, Marmara Forum	310,000	Pınar Yalçinkaya	CEO
18	5/9/2019	IS REIT	Kanyon	40,000	Gülfem Tandoğan	Head of Sales & Marketing
19	5/10/2019	Nurul REIT	Oasis Designer Outlet	29,000	Sena Ersoy	Project Development Director
20	5/14/2019	Rönesans	Piazza, Hilltown, Kozzy, Optimum, Maltepe Park	253,500	Murat Özgümtüş	Member of the Board
21	5/17/2019	ECE Türkiye	Marmara Park	100,000	Stefan Zeiselmaier	CEO
Total m² GLA				2,028,700		

Table 2. AYD Participants and Their İstanbul Portfolios.

<p>Sustainable Development perspective which aims to establish an integrated, reasonable coexistence between commercial, social and environmental aspects that shape our world.</p>
<p>Paradigm of Strong Sustainability which puts environment -and natural capital- at the heart of its structure as the most crucial and irreplaceable layer above social and commercial layers.</p>
<p>Through this tailor-made analytical hierarchy process model (AHP), a pair-wise comparison structure that enables more precise and quantifiable weighted decisions, views of the top decision-makers of AYD members that have at least one self-developed Istanbul shopping center in their portfolio would be learned and studied for the first time.</p>
<p>Please take a look at the explanations of different components of the research model (major pillars and their sub-factors) that are provided to you below. Please also examine the documents titled, "Scoring System in AHP", "Survey Setup and Flow Chart" and "Sample Calculation for the Final Sub-factor Scores" before initiating the pair-wise comparison. If you have doubts, please consult to the researcher.</p>
<p>Commercial Pillar No building should fail in its core purpose. This purpose is defined as offering the right combination of project location, concept and feasibility for the shopping centers; in order to sustain their position as a socio-commercial platform in the long run</p>
<p>Project Location <i>Analyzing the catchment area demographics and lifestyle traits</i> <i>Analyzing the competition (existing and pipeline entities)</i> <i>Evaluating the plot accessibility (public and private transportation)</i> <i>Evaluating the micro-location traits (e.g. plot shape, visibility and in-plot accessibility)</i></p> <p>Concept <i>Reflecting target customers' wants and needs in the commercial concept</i> <i>Innovation (for differentiation from competition and increased attractiveness for visitors)</i> <i>Long-term flexible design (ability to respond smoothly to the socio-commercial changes)</i> <i>Physical humane manifestation of the building (earthly, vivid approach towards design)</i></p> <p>Feasibility <i>Attaining optimized cost (plot, financing, construction, services)</i> <i>Attaining optimized income (NOI)</i> <i>Long-term trustworthiness and stability of the sector and overall markets</i> <i>Availability of a sound exit strategy in the calculable future</i></p>
<p>Social Pillar Urbanization should serve specific social and individual needs and ideals that demand constant harmony between form and function. Communities must be active in the decision-making processes not only for improving the urban form and function but also for generating healthy and happy living grounds for themselves</p>
<p>Integration into Decision-Making <i>Community strength (before making decisions, communities must attain integrity and purpose)</i> <i>Community's long-term cooperation potential as a major stakeholder of the project in hand</i></p> <p>Urban Value and Function <i>Internal harmony of form and function (a combination of purpose and local aesthetics)</i> <i>Suitability within the evolving urban fabric (no alien, directly-imported objects)</i></p> <p>Society's Health and Happiness <i>Amenities and approaches for improving the physical wellbeing</i> <i>Amenities and approaches for improving the psychological wellbeing</i></p>
<p>Environmental Pillar All human interactions are a part of a larger surrounding; the environment. For the whole building life cycle, focusing on urban-nature balance, the natural capital, all living organisms and natural formations are important for a sustainable future.</p>
<p>Land Use <i>Focusing on Brownfield developments rather than the Greenfield developments</i> <i>Utilizing the land in an optimum manner (no waste/degradation)</i></p> <p>Resource Use <i>Sustainable planning and execution during initial development and construction</i> <i>Sustainable planning and execution during operation and disposal</i></p> <p>Waste, Pollution & CO₂ <i>Sustainable waste management for preserving the environment</i> <i>Supporting beyond plot borders to offset potential on-site damages</i> <i>Offsetting project-related water, air and soil pollution at all stages</i> <i>Offsetting project-related CO₂ emissions at all stages</i></p>

Table 3. Information Pamphlet for AYD Participants.

criteria 1	criteria 2	choose 1 or 2	magnitude 1 to 9
<i>Commercial Pillar Question Order</i>			
Project Location	Concept		
Project Location	Feasibility		
Concept	Feasibility		
<i>Social Pillar Question Order</i>			
Integration into Decision-making	Urban Value & Function		
Integration into Decision-making	Society's Health & Happiness		
Urban Value & Function	Society's Health & Happiness		
<i>Environmental Pillar Question Order</i>			
Land Use	Resource Use		
Land Use	Waste, Pollution & CO ₂		
Resource Use	Waste, Pollution & CO ₂		
<i>Comparing the Major Pillars</i>			
Commercial Pillar	Social Pillar		
Commercial Pillar	Environmental Pillar		
Social Pillar	Environmental Pillar		

Table 4. AHP Survey Setup and Flow Used for all Participants.

For each survey, a sub-factor's final weight is calculated via multiplying its individual score (that it has received in comparison to other two sub-factors in the same pillar group) with its pillar's score (that is received in comparison to other two major pillars). With all twenty-one survey results in hand, the average stance of AYD participants (regarding the multi-factor model variables) is determined via arithmetic mean method.

The necessity of further research has become apparent as a result of AYD participants' visibly commercial stance. Thus, in order to honor the findings of the preceding literature review, to give a stronger voice to society and environment and to bring more depth to the research endeavor, a sustainability expert panel is developed as an additional primary research layer.

Participating Expert	Profession	Affiliation	Nature
1. Faruk Göksu	Urban Planner	Kentsel Strateji, TAK, Vizyon Atölyesi, Atölye Muğla	Private, NGO, University
2. Prof. Dr. Murat Güvenç	Urban Planner	Kadir Has University Istanbul Studies Center, TESEV, İlhan Tekeli Foundation	NGO, University
3. Assoc. Prof. Dr. Duygu Erten	Construction Engineer	TURKECO, ÇEDBİK, USGBC, Medipol University	Private, NGO, University

Table 5. Sustainability Expert Panel Participants.

Sustainability expert panel is realized through individual structured face-to-face interviews that included two open-ended questions;

1. Could you please describe the social and environmental impacts of shopping centers in Istanbul?

2. Could you please describe your suggestions regarding these impacts?

Questions are intentionally neutral towards the otherwise controversial subject. The main idea here is to generate a free flow of ideas within the boundaries of the two predetermined questions. All sessions are recorded for further analysis.

3- LITERATURE REVIEW FINDINGS & MODEL PARAMETERS

For the first-tier literature review, the main documents for the debate on weak and strong sustainability are; (1) a brief by Pelenc and Ballet (2015) and an overview by Tutulmaz (2012). The former shows the shortcomings of weak sustainability (which defends that manufactured capital and natural capital are direct alternatives of each other and the value they shall create would not be different). Pelenc and Ballet (2015) has a three-step rationale against the defenders of weak sustainability; (1) the quality difference (i.e. while the manufactured capital is highly reproducible and its loss would not be unrecoverable, natural capital is the opposite –its essentiality and rareness making it an existential subject), (2) the incomplete transformation (i.e. natural capital is essential for creating manufactured capital and there is no way that the end product would substitute for the tangible biological and intangible social values of the natural capital) and (3) increased future problems (i.e. consumption of manufactured capital today shall create an even worse natural status quo for future generations). Tutulmaz (2012), on the other hand, acts as a general literature review.

Negative externalities are also a part of the first-tier literature review. Here, IMF division chief Thomas Helbling's (2010) overview of negative externalities and Barca's (2011) comparison between the post-Industrial Revolution economic narratives and the newer narratives developed by environmental historians are utilized. Helbling (2010) states that economic activities can also affect the parties that are not part of the actual transaction and these effects can be negative and not necessarily limited to the economic sphere either. He gives the example of pollution; as a polluter only thinks about the direct costs and opportunities and leaves out the indirect costs incurred by those outside of his/her business deal. Water, soil and air pollution generally harms those who have little or nothing to do with their source. Helbling also stresses the importance of public and environmental good and the ability to trace negative externalities back to their sources and quantifying them (e.g. in terms of additional taxation and/or burdens for the causing parties), while also accepting the fact that uncertainties would make these processes highly challenging. Barca (2011), on the other hand, argues that the economic growth narrative of the post-Industrial Revolution era has different meanings for different people – ranging between the two extremes of prosperity and disparity. Her comparison shows that energy and ownership play a crucial role at both sides.

Mainstream Economic Narratives	Environmental Historians
Increase in energy consumption is a sign of modernity and a sizeable accomplishment for humanity	Need for more energy came with social and environmental costs (mass health problems and the depletion of large biological entities)
Technology have freed people both from the limits of natural (Earth's cycles) and un-natural (non-growth based, old moral economy)	Transforming nature into capital has showed us that there are actually limits and costs associated with economic growth
Individual ownership of land and resources have removed the uncertainty and fuelled growth	Energy setups are initiated and/or controlled by certain social classes or groups that use it as a basis of control and future advantage
Energy consumption and private property are the two interrelated, positive backbones of modern capitalism	A perspective change is needed in order to create a new, sustainable and egalitarian global system
Right institutions and technologies had come together and elevated the European societies to prosperity	There is an uneven distribution of the energy-related costs and benefits. This highly unequal exchange creates long-lasting poverty
Industrial Revolution is the starting point of a sea change which improved the lives of everyone	Industrial Revolution had required large sums of capital and technical specialization -creating a new sector that shall regulate the economy

Table 6. Mainstream Narratives vs. Environmental Historians (Barca 2011)

For a better understanding of sustainable development, the United Nations' "2030 Agenda" (which is comprised of 17 wide-ranging sustainable development goals) is used as the main first-tier literature review source. Even though, four years on, they are seen more as rhetoric rather than the parts of an operable action plan (Kroll 2019), they still showcase the global headlines related to this study's interrelated economic, social and environmental challenges.

1. No Poverty '783 million people live below the international poverty line of US\$1.90 a day'	7. Affordable & Clean Energy '13% of the world lacks access to electricity. Energy is crucial for climate change'	13. Climate Action 'Global emissions of carbon dioxide (CO ₂) have increased by almost 50 per cent since 1990'
2. Zero Hunger 'Globally, one in nine people in the world today (815 million) are undernourished'	8. Decent Work & Economic Growth '470 million jobs are needed globally for new workers between 2016 and 2030'	14. Life Below Water 'Levels of acidity have increased by 26 per cent since the start of the Industrial Revolution'
3. Good Health & Well-being 'Ensuring healthy lives and promoting the well-being at all ages is essential'	9. Industries, Innovation, Infrastructure 'Transport, irrigation, energy and information and communication technology are crucial'	15. Life on Land 'Forests are home to more than 80 per cent of all terrestrial species of animals, plants and insects'
4. Quality Education '617 million youth worldwide lack basic mathematics and literacy skills'	10. Reduced Inequalities 'Economic growth is not sufficient to reduce the poverty if it is not inclusive'	16. Peace, Justice & Strong Institutions 'Corruption, bribery, theft and tax evasion cost some US \$1.26 trillion for developing countries per year'
5. Gender Equality '49 countries lack laws protecting women from domestic violence'	11. Sustainable Cities & Communities 'Urbanization pressures fresh water supplies, sewage, the living environment and public health'	17. Partnership for the Goals 'Agenda requires partnerships between governments, the private sector and civil society'
6. Clean Water & Sanitation '3 in 10 people lack access to drinking water and 6 in 10 people lack access to sanitation'	12. Responsible Consumption & Production '3 planets could be needed to keep up with our current lifestyles by 2050 and this is not sustainable'	

Table 7. The United Nations Sustainable Development Goals (2018)

First-tier references for the socio-environmental impacts of shopping centers are as follows; (1) a WRI report (2016) that focuses on sustainable urban life, (2) Living Building Challenge 4.0 certification guidelines (2019) that alters the traditional approach of sustainable building certificates that focuses primarily on decreasing the negative impacts of buildings and instead introduces a new approach that advocates giving back more than initially taken from the communities and environment, (3) works by Herring and Wachter (1998) and Moore and Schindler (2015) on the speculative nature of real estate investments (e.g. real estate's transformation from a primary need into an investment instrument and the risks created by asset bubbles fueled by moral hazards and/or by footless market optimism), (4) İlhan and İlhan's (2018) study that demonstrates the proportions of the global shopping center market and its environmental risk potential, (5) Erkip and Ozduru's (2015) analysis that shows the distant standing of shopping centers towards low-income customers, elderly and people with disabilities and how they negatively affect the traditional social and commercial areas and (6) a recent UNESCO report (2016) which tackles the complexity behind the challenges faced by modern global commercial buildings to comply with the local cultural desires and aesthetics.

For understanding the complexities surrounding Istanbul's urbanization, the following studies are consulted within the framework of first-tier literature review; (1) Sudjic (2009) for the city's dualities (e.g. its role as a cultural capital being in stark contrast with its concrete jungles) and its global importance, (2) Tekeli (2009) for the socio-political and economic "gecekondu" reality and the ongoing urban sprawl and (3) Gölbaşı (2014) for the large-scale planning inconsistencies in Istanbul (i.e. problems at plan hierarchies and the high rate of historical planning inconsistencies) that become more apparent when the city is compared with other major urban hubs.

For the trajectory of the Istanbul shopping centers, this study's major first-tier references are; (1) KPMG's (2018) report on Turkish retail that shows the rise of organized retail (e.g. with their larger reach and capital, manpower, economies of scale, omni-channel structures and their access to the means of technology and marketing) to the disadvantage of traditional retailers who have struggled with their inherent shortcomings and their inability to use different supply and sales channels and (2) JLL's (2019) Turkey commercial real estate market overview report that summarizes the rather stagnant national macroeconomic indicators alongside with the current shopping center density in Istanbul, the market correction in key performance indicators (e.g. approximately 33% drop in prime rents in hard currency terms) and the ongoing supply-demand mismatch (i.e. the shopping center supply is still increasing while demand and rent levels are going down).

As a result of the industry-specific second literature research tier, definitions of the model's major components are identified (see "Table 1" and "Table 3"). Commercial Pillar has the following sub-factors; (1) Project Location which determines the customer capture rate via looking at the catchment area (e.g. income, education, lifestyle preferences), commercial mix of and distances to the competitors, road and public transportation networks and micro traits such as plot visibility, shape and visitor accessibility, (2) Concept which is a combination of successfully reading the wants and needs of the target catchment area and reflecting these in all aspects of form and function for attaining long-term flexibility, humane surroundings, differentiation and attractiveness and (3) Feasibility (i.e. offering a long-term financial potential through healthy return on investment and the ability to realize an exit strategy).

Social Pillar contains the following sub-factors; (1) Integration into Decision-making (i.e. defining an operable middle ground for a more active and solution-minded participation by all stakeholders at all stages of the investment), (2) Urban Value and Function to showcase the internal and external harmony of a given building and the sustainable coexistence of form (i.e. a line of deep-rooted intangible requirements and taste elements) and function (i.e. a building's utility, ability and practicality) and (3) Society's Health and Happiness generated through equitable, civilized and healthy living grounds that are also connected to nature for improved physical and psychological affluence.

Through literature review, the model also identified the industry-specific sub-factors of the Environmental Pillar; (1) Land Use (i.e. the initial decision to build a shopping center that would be the starting point of all other environmental concerns, while also being a risky move in its own right for the already fragile urban-nature areal balance), (2) Resource Use (i.e. the impact of resource use during extracting, processing, transporting and implementing) for the entire building life cycle of a shopping center and (3) Waste, Pollution & CO₂ that can only be subjugated via sustainable waste management, support beyond plot borders and actively working on offsetting the pollution and carbon footprint of the project in hand.

4- PRIMARY RESEARCH RESULTS

AYD participants have overwhelmingly favored the Commercial Pillar with 58.1%. Thus, the survey results show the need for (1) establishing a proper stakeholder structure that also represents society and environment and (2) having a new project development checklist to be followed by all related parties for focusing much more on sustainable and integrative projects. Commercial Pillar is followed up by Social and Environmental Pillars (with 22.8% and 19.1% respectively). It should be noted that the percentages are rounded up. Of course, one can also argue that a different result would be the actual breaking news. After all, these men and women are steering their companies in the turbulent waters of Istanbul's commercial real estate market and their sole focus has been on creating commercially successful projects.

Criteria	Weight
COMMERCIAL PILLAR	58,1%
<i>Project Location</i>	21,6%
<i>Concept</i>	7,0%
<i>Feasibility</i>	29,4%
SOCIAL PILLAR	22,8%
<i>Integration into Decision-making</i>	3,7%
<i>Urban Value & Function</i>	9,4%
<i>Society's Health & Happiness</i>	9,6%
ENVIRONMENTAL PILLAR	19,1%
<i>Land Use</i>	6,1%
<i>Resource Use</i>	6,5%
<i>Waste, Pollution & CO₂</i>	6,5%
TOTAL	100,0%

Table 8. AYD Survey's Final Weights for Pillars and Sub-factors (rounded up)

The survey results are gripping. Out of all the social and environmental sub-factors, only Urban Value & Function (9.4%) alongside with Society's Health & Happiness (9.6%) have better scores than the least-favored sub-factor of the Commercial Pillar, Concept (7.0%). Even though existing literature upholds the headlines that are under this study's Concept sub-factor (i.e. wants and needs, long-term flexibility, humane design, innovation for differentiation and attractiveness), AYD participants oppose the idea that these can make up for the potential commercial downsides that shall be caused by a weak project location or bad finances. Thus, the most dominant driving forces of the participants are Project Location and Feasibility (21.6% and 29.4% respectively). For that matter, Feasibility singlehandedly weights stronger than the individual total scores of Social and Environmental Pillars; with Project Location also finishing a hair short of it. These two sub-factors add up to more than half of the total score –the clear priorities in the eyes of AYD participants.

The overall least-favored sub-factor has been Integration into Decision-making (3.7%); showing the clear distant stance of the AYD participants towards having a more interactive stakeholder structure. Even though the participants are not willing to share their decision-making powers, they are actually eager to create spaces that would offer health and happiness to the communities; as this sub-factor is the highest rated among the non-commercial ones. A similar comment can also be made for Urban Value & Function. The participants valued the superior city planning principles that would improve both form and function in the built environment. Therefore, the situation here is not black and white. AYD participants are aware of the fact that communities need the necessary elements and amenities for a better life. The problem is to establish an egalitarian power sharing structure with other stakeholders.

Environmental Pillar is the least favored major pillar in the survey but, pointwise, it has the most evenly distributed sub-factors. Not surprisingly, since land development is one of AYD participants' core businesses, Land Use sub-factor is not seen as a major threat (6.1%). Yet, Environmental Pillar's weak survey performance is an important revelation in its own right and can potentially lead to new research endeavors in the future.

It would be reasonable to argue that the decision-makers in the Istanbul shopping center market; (1) believe in a top-down approach (i.e. even though they may be willing to improve people's lives, they do not want to share their decision-making powers with the communities), (2) are understandably biased (i.e. they are looking at things through a business lens), (3) are not willing to identify their business practices as potential environmental hazards and correlatively (4) struggle to rationalize the extra effort needed for being more sustainable. On a positive note, with the commercial side's stance becoming quantifiable and visible for the first time, things shall start to change for the better. Keeping a distance and being pure evil are two radically different approaches. AYD survey results are not proofs of such pure evil. Instead, these results plainly show how dangerous it can be to have a distance between the business world and other crucial stakeholders. The importance of society and environment should increase in this debate.

Sustainability expert panel, this study's second primary research endeavor, presents different results. Experts' input has been visibly in line with the preceding literature review findings; as they have also stressed the dire social and environmental impacts of urbanization and shopping centers and the ways and means to counter them. It is logical to bring their thoughts together (see "Table 9") because the majority of the individual ideas are highly correlative with one another. One expert has analyzed the topic through

a micro approach (i.e. each shopping center and its community to be evaluated separately), while the other two prefer macro approaches (e.g. shopping centers' role within the larger urban challenges and the broader retail world). Experts also highlight that uncontrolled growth of the market has led to; (1) commercial problems (both for shopping centers and small enterprises), (2) a burden on both the built (e.g. infrastructural problems) and natural (e.g. eroded urban-nature balance) environments, (3) overall subpar city-wide planning that affects numerous communities dearly and (4) some unsustainable center designs and management practices.

Approaches
<ul style="list-style-type: none"> • Micro focus: analyzing the relationship of each shopping center with its close surroundings separately can be an option. Most centers try to cover some of the basic social needs (as semi-public spaces) but they lack the necessary planning and management traits • Macro focus: shopping centers are modern extensions of Istanbul's long history of unregulated urban development / urban sprawl • Macro focus: shopping centers cannot substantially change much on their own before the larger retail world becomes more sustainable. Customers are also increasingly demanding this
Negative Impacts
<ul style="list-style-type: none"> • Shopping centers are cannibalizing both each other and other small enterprises (high, uncontrolled and unjust competition) • High levels of land use (further harming the urban-nature balance) • Extra burden on the infrastructure and on the quality of life • Bolstering up more subpar planning in the city • Failing in giving back to the communities • Some centers have unsustainable designs and management practices (e.g. energy consumption) but a sizeable portion of the harm actually comes from individual retailers
Suggestions
<ul style="list-style-type: none"> • Giving social and/or vocational education to the communities • Trying to build the workforce from the surrounding communities • Improving center designs and their management practices for better sustainability • Creating special funds (reserving a pre-determined portion of the project income) to address the unique local problems (direct impact) • Imposing a development tax for limiting the speculative oversupply • Solve the planning problem: better city-wide and long-term planning and a stronger, consistent application of it are needed in Istanbul • Solve the bottleneck effect: sustainability reform is needed at the retailers' side because shopping centers are platforms and their total impact is limited within the larger picture

Table 9. Sustainability Expert Panel Results Overview.

One of the major expectations from shopping centers is to become more proactive, society-based and sustainable platforms that would be able to positively impact both their visitors' lives and their retailers' businesses. Expert panel findings show that this feat can be achieved through better collaboration, improved planning and management practices, new educational programs, social initiatives and amenities, closer employment relations and better retail world cooperation. Sustainability experts assume that if shopping centers can elevate themselves, all stakeholders would benefit from this wider, more inclusive setup. Shopping centers may even channel the retailers (that have their own shortcomings) and the overall urban status quo towards a more sustainable direction in the long-term.

5- MULTI-FACTOR MODEL

As stated before, the multi-factor model has two major components. The first component is comprised of the explanatory Simple Visualization (see "Figure 1") based on a stronger version of sustainable development and the supporting Information Pamphlet (see "Table 3"). While Simple Visualization is making the concept easier to understand, the Information Pamphlet gives valuable details to the potential users. There are two crucial elements in the Simple Visualization. First one is the concept of "ethical protection". This protection does not mean that all of the commercial requirements must be scrapped in favor of other pillars. As a socio-commercial building, a shopping center must be able to live up to its purpose. However, both the extensive literature review and the expert panel results have shown that social and environmental realms are facing serious threats because of the current economic system. Therefore, it is reasonable to highlight the existential importance of the related pillars.

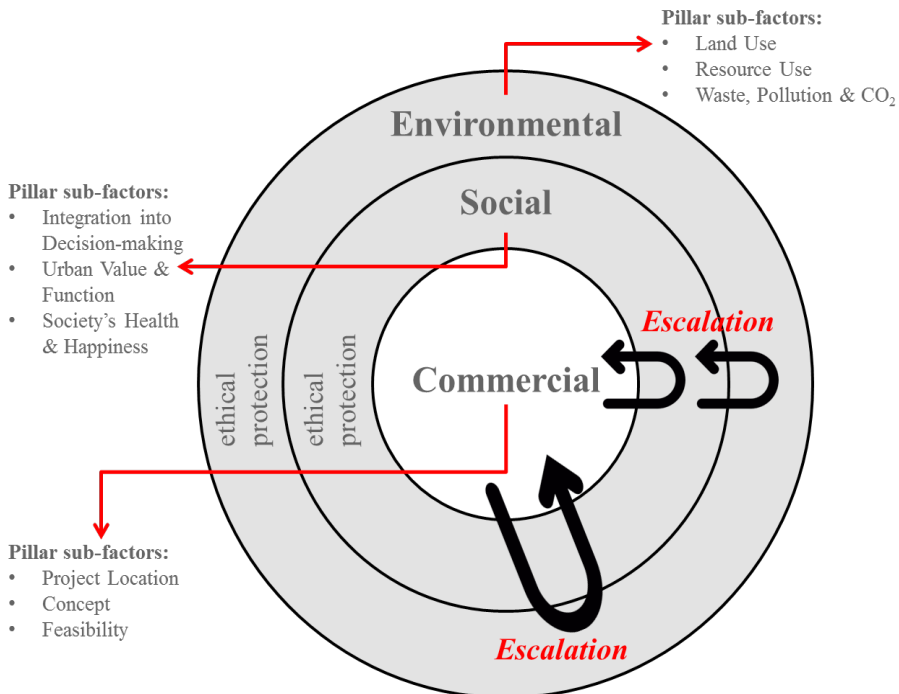

Figure 1. Simple Visualization of the Model.

Second one is the concept of “escalation”. Any misconduct in one of the sustainability spheres (i.e. commercial, social and environmental spheres) can create a chain reaction by negatively impacting one or both of the other spheres. This would lead to an escalation effect by spreading and magnifying the impact of the initial misconduct. This perspective is visualized in the model through its genuine loop-back arrows.

The other major component of the multi-factor model is the Project Checklist (see “Table 10”). Each sub-factor has equal (i.e. four) maximum points for a potential total of thirty-six points for all three pillars combined. Some sub-factors have four headlines (i.e. one point each), while the others have two (i.e. two points each). All sub-factors and headlines are determined through literature review. Qualified majority approach is suggested for a potential “pass grade”. While different governing bodies have different thresholds, the likes of the EU’s post-2014 model that eliminates the practice of weighted voting and, instead, introduces a threshold of reflecting at least 65% (i.e. an almost two-thirds majority) of the population for approval can be offered as a suitable reference for this model. Just like the EU, this multi-factor model is also comprised of diverse but interconnected elements.

Accordingly, the proposed Project Checklist does not have a weighted average structure. Principally, each and every one of the sub-factors (which are linked to the major pillars of sustainable development) should have equal importance for a truly sustainable future. Of course, if this model would have been exclusively about the commercial side of the equation, AYD surveys results could have been directly applied (as a reference weighted calculation sheet). Instead, the Project Checklist for the multi-factor model is; (1) upholding all three pillars of sustainable development in an egalitarian fashion, (2) expecting a final cumulative score that would pass as a qualified majority (also without principally failing in any of the pillars) and (3) operating as an open source medium for all stakeholders of this research topic.

Name of the Project, Investor, Service Provider and Opening Date:
Tier 3 (up to 30.000 m ² GLA), Tier 2 (30.000-60.000 m ² GLA), Tier 1 (+60.000 m ² GLA)

Commercial Pillar

Project Location

- Catchment Area Demographics*
- Competition (Existing and Future)*
- Plot Accessibility*
- Micro-location Traits*

	-1	0	1
Bad	Average	Good	
High	Average	Low	
Bad	Average	Good	
Bad	Average	Good	

Concept

- Reflecting Target Customers' Wants and Needs*
- Innovation (for Differentiation and Attractiveness)*
- Long-term Flexible Design*
- Physical Humane Manifestation of the Building*

	-1	0	1
Bad	Average	Good	
Bad	Average	Good	
Bad	Average	Good	
Bad	Average	Good	

Feasibility

- Cost Side (Plot, Financing, Construction, Services)*
- Income Side (NOI)*
- Long-term Trustworthiness and Stability*
- Availability of a Sound Exit Strategy*

	-1	0	1
High	Average	Low	
Low	Average	High	
Low	Average	High	
Low	Average	High	

Sub-total () / 12 - minimum 8

Social Pillar

Integration into Decision-Making

- Current Community Strength*
- Long-term Cooperation Potential*

	-2	0	2
Low	Average	High	
Low	Average	High	

Urban Value and Function

- Internal Harmony of Form and Function*
- Suitability within the Evolving Urban Fabric*

	-2	0	2
Bad	Average	Good	
Bad	Average	Good	

Society's Health and Happiness

- Physical Amenities and Approaches*
- Psychological Amenities and Approaches*

	-2	0	2
Bad	Average	Good	
Bad	Average	Good	

Sub-total () / 12 - minimum 8

Environmental Pillar

Land Use

- Brownfield vs. Greenfield Development*
- Land Utilized in an Optimum Manner*

	-2	0	2
Greenfield	Partial	Brownfield	
No	Average	Yes	

Resource Use

- During Initial Development and Construction*
- During Operation and Disposal*

	-2	0	2
Bad	Average	Good	
Bad	Average	Good	

Waste, Pollution & CO₂

- Sustainable Waste Management*
- Support Beyond Plot Borders*
- Offsetting Water, Air and Soil Pollution*
- Offsetting CO₂ Emissions*

	-1	0	1
Bad	Average	Good	
Not Done	Partial	Done	
Bad	Average	Good	
Bad	Average	Good	

Sub-total () / 12 - minimum 8

Total = () / 36 - minimum 24

Table 10. Project Checklist.

Project Checklist has two rows of identification; (1) basic information (i.e. name, companies involved and opening date) and (2) size. In the latter, the researcher would have three tiers to choose from; with the gross leasable area (GLA) ranges are established in accordance with the major size clusters observed in the Istanbul shopping center market. A larger size would lead to a stringent evaluation process (i.e. harder to justify the mounting social and environmental risks and the commercial merits).

6- CONCLUSION

The multi-factor model puts forward a practical toolkit (i.e. Simple Visualization and Project Checklist) for a more sustainable shopping center market in Istanbul. After establishing the Commercial, Social and Environmental Pillars (and their industry-related sub-factors and underlying headlines) through a two-tier literature review, an AHP-based survey has been conducted with the majority of the top decision-makers of the Istanbul shopping center market. The AYD participants favored the Commercial Pillar with 58.1%, while Social and Environmental Pillars lagged behind with 22.8% and 19.1% respectively. This outcome is in stark contrast to the preceding literature review findings. In this respect, another layer of primary research has been developed to re-evaluate this unbalanced private sector stance and to better elaborate on the earlier literature review findings. To that end, a sustainability expert panel comprised of three participants is put in motion. Through structured face-to-face interviews that contained two open-ended questions, valuable qualitative data is obtained. Expert panel results visibly counter the preceding private sector views just like the literature review findings beforehand and they have jointly enabled the multi-factor model to assign ethical protection to Social and Environmental Pillars.

The multi-factor model is visually and principally constructed on the principles of sustainable development. It aims to improve the current theoretical framework in three ways; (1) the addition of the escalation arrows and the concept of ethical protection as derivatives of the literature review findings and the sustainability expert panel interviews, (2) the discovery of industry-specific sub-factors and underlying headlines for each sustainability pillar primarily through extensive literature review and (3) the creation of a practical toolkit that shall act as a road-map for all stakeholders both for improving existing assets and for developing new shopping centers more sustainably. This study also presents, for the first time, a quantifiable and representable overview of the major Istanbul shopping center investors' ideas regarding project development through the lens of sustainable development. The heavily commercial outcome is a critical revelation in its own right.

Still, it is also clear that simultaneously having the AYD survey (i.e. AHP, quantitative data, fewer insights) and the sustainability expert panel (i.e. structured interviews, qualitative data, more insights) has already pushed this study and its multi-factor model to the edge. Against the backdrop of this apparent limitation, reaching out to other stakeholders (i.e. financiers, service providers and tenants at the commercial side, municipalities, central government and other public offices at the public sector's side and NGOs and specific communities at the civil society side) can still be a natural step for future researchers.

Another limitation is the lack of project-specific data (e.g. rent levels, room cost, footfall and sales figures) that could have been used to crosscheck and improve the multi-factor model. Aside from these limitations and ideas, working on a new urban sustainability platform would be this study's proposal as its main

future research topic. Ideally, such a platform would operate on cloud and would not require offices, physical meetings or bureaucracies. This platform can be developed as a “digital council” that shall include all stakeholders and all the necessary data for open, integrative discussions and for strategic decision-making processes.

It is clear that Istanbul is not the only city in the world that is facing grave commercial, social and environmental challenges. This is a global phenomenon and both primary and secondary research findings suggest that shopping centers are also a crucial part of these challenges. Still, burying shopping centers as the demonized physical manifestations of consumerism would be a huge waste of resources. A more fruitful way would be to re-invent the shopping center typology as a superior socio-commercial platform that also serves the public and preserves the environment. The multi-factor model shall support all related parties in this respect.

7- REFERENCES

Alonso, J. A. and Lamata, M. (2006. “Consistency in the Analytic Hierarchy Process: A New Approach”, *International Journal of Uncertainty, Fuzziness and Knowledge-Based Systems* 14 (4), 445–459.

Asturias, L. (2004). *Retail centers for community: addressing both pedestrian and car traffic* (Master Thesis), accessed on 19 July 2019, [<https://digitalcommons.fiu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3318&context=etd>].

Aysev, E. and Akpınar, İ. (2011). “Küreselleşen İstanbul’da Bir Sosyal Aktör Olarak Mimarın Rolü”, *Dosya* 27 (46-52), Ankara, TMMOB Ankara Şubesi.

Barca, S. (2011). “Energy, property, and the industrial revolution narrative”, *Ecological Economics* 70 (7), 1309-1315.

Beiro, M. G., Bravo, L., Caro, D., Cattuto, C., Ferres, L. and Graells-Garrido, E. (2018). “Shopping Mall Attraction and Social Mixing at a City Scale”, *EPJ Data Science* 7 (28).

Beyard, M. D., Kramer, A., Leonard, B., Pawlukiewicz, M., Schwanke, D. and Yoo, N. (2007). *Ten Principles for Developing Successful Town Centers*, Washington, D.C., ULI.

BREEAM (2016). *BREEAM International New Construction 2016 Technical Manual*, Watford, BRE Global Ltd.

Brown, D. M. (1974). *Introduction to Urban Economics*, London, Academic Press Inc.

Cengiz, A. E. (2013). “Impacts of Improper Land Uses in Cities on the Natural Environment and Ecological Landscape Planning”, in Murat Özyavuz (Ed.), *Intech Open: Advances in Landscape Architecture*, accessed on 19 July 2019, [<https://www.intechopen.com/books/advances-in-landscape-architecture/impacts-of-improper-land-uses-in-cities-on-the-natural-environment-and-ecological-landscape-planning>].

Clemente, J. (2019). “Global Energy Demand Can Only Increase”, *Forbes*, accessed on 2 October 2019, [<https://www.forbes.com/sites/judeclemente/2019/07/05/global-energy-demand-can-only-increase/#7b5612b85a55>].

Coburn, A., Vartanian, O. and Chatterjee, A. (2017). "Buildings, Beauty, and the Brain: A Neuroscience of Architectural Experience", *Journal of Cognitive Neuroscience* 29 (9), 1521–1531.

Davies, R. (2013). *Retail and Commercial Planning*, Oxfordshire, Routledge.

De Botton, A. (2008). *The Architecture of Happiness*, New York, NY, Vintage International.

DESK (2016). "The Dilemma of Form Follows Function", *House of van Schneider*, accessed on 25 April 2019, [https://www.vanschneider.com/beauty-vs-function]

Dreier, P. (1996). "Community Empowerment Strategies: The Limits and Potential of Community Organizing in Urban Neighborhoods", *Cityscape: A Journal of Policy Development and Research* 2 (2), 121-159.

Emas, R. (2015). "The Concept of Sustainable Development: Definition and Defining Principles", accessed on 30 September 2018, [https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5839GSDR%202015_SD_concept_definiton_rev.pdf].

Erdem, Ç. (2016). "Yavaş Kent: Teknolojik Ortaçağ", presented at 4th International Congress on Urban and Environmental Issues and Policies, October 20-22, 2016.

Erkip, F. and Ozduru, B. H. (2015). "Retail Development in Turkey: An Account after Two Decades of Shopping Malls in the Urban Scene", *Progress in Planning* 102, 1-33, 2015.

Fanning, S. F., Grissom T. V. and Pearson, T. D. (1995). *Market Analysis for Valuation Appraisals*, Chicago, IL, Appraisal Institute.

Ferman, A. M. and İlhan, D. O. (2018). "An Evaluation of the Major Commercial and Financial Components of Shopping Center Investments and a Case Analysis of a Successful Investment in Istanbul, Turkey", in Ahmet Burçin Yereli and Altuğ Murat Köktaş (Eds.), *5th International Annual Meeting of Sosyoekonomi Society* (69-82), Ankara, Sonçağ Yayıncılık.

Goepel, K. D. (2013). "Implementing the Analytic Hierarchy Process as a Standard Method for Multi-Criteria Decision Making In Corporate Enterprises – A New AHP Excel Template with Multiple Inputs", *Proceedings of the International Symposium on the Analytic Hierarchy Process*, Kuala Lumpur 2013.

Goepel, K. D. (2018). *AHP Excel Template Version 2018.09.15*, accessed on 11 October 2018, [https://bpmsg.com/new-ahp-excel-template-with-multiple-inputs/].

Gölbashi, İ. (2014). "Kentsel Planlama Deneyimlerinin Plan Başarı Ölçütleri Çerçevesinde Karşılaştırılması ve Değerlendirilmesi – İstanbul Örneği", *Planlama* 24 (1), 18-25.

Gudonavičienė, R. and Alijosiene, S. (2013). "Influence of Shopping Centre Image Attributes on Customer Choices", *Economics and Management* 18 (3), 545-552.

Helbling, T. (2010). "Externalities: Prices Do Not Capture All Costs", *Finance & Development* 47 (4), 48-49.

Herring, R. and Wachter, S. (1998). "Real Estate Booms and Banking Busts: An International Perspective", presented at Wharton Conference on Asian Twin Financial Crises, March 9-10, 1998.

Hofman, S. (2016). "Key Performance Indicators (KPI), Part II: Generating investment performance in European shopping centers", *Across Magazine*, accessed on 30 September 2018, [<https://www.across-magazine.com/key-performance-indicators-kpi-part-ii/>].

Hooke, R. L. and Martín-Duque, J. F. (2012). "Land transformation by humans: A review", *GSA Today* 22 (12), 4-10.

Hoover, M. D. (2004). "Develop exit strategy before making property investment", *San Antonio Business Journal*, accessed on 30 September 2018, [<https://www.bizjournals.com/sanantonio/stories/2004/12/13/focus6.html>].

Howard, B. C. (2017). "5 Surprising Ways Buildings Can Improve Our Health", *National Geographic*, accessed on 25 April 2019, [<https://www.nationalgeographic.com/environment/urban-expeditions/green-buildings/surprising-ways-green-buildings-improve-health-sustainability/>].

Huff, D. L. (1964). "Defining and Estimating a Trading Area", *Journal of Marketing* 28 (3), 34-38.

International Living Future Institute (2019). *Living Building Challenge 4.0: A Visionary Path to a Regenerative Future*, Seattle, WA, The International Living Future Institute.

Irwin, E. G. and Geoghegan J. (2001). "Theory, data, methods: developing spatially explicit models of land use change", *Agriculture, Ecosystems and Environment* 85, 7-23.

İlhan, D. O. and İlhan, E. (2018). "Geleceğin Kentleri İçin Sürdürülebilir Bir Alışveriş Merkezi Prototipi Yaratmak", in Güliz Özorhon and İrem Bayraktar (Eds.), *MİTA 2018: Mimari Tasarım Araştırmaları ve Kentlerin Geleceği* (156-184), İstanbul, Özyeğin Üniversitesi Yayınları.

İlhan, E. (2018). "Sürdürülebilir Alışveriş Merkezleri Üzerine Keşfedici Bir Araştırma: Yaklaşımların ve Esasların Ortaya Koyulması", *Modular Journal* 1 (1), 65-78.

İlhan, E. and Kasap H. (2018). "Kent Mobilyalarında İşlevsellik ve Algılanabilirlik Kavramlarına Estetik Değerin Katkısı (Sultanahmet Meydanı Örneği)", *Kent Akademisi* 11 (4), 508-519.

JLL (2019). *Ticari Gayrimenkul Pazarı Görünümü 2018 Yılı Raporu*, accessed on 5 May 2019, [<https://www.jll.com.tr/trendler-ve-bilgiler/arastirma/jll-turkiye-ticari-gayrimenkul-pazarı-gorunumu-2018-yili-raporu>].

Jowit, J. (2008). "World is facing a natural resources crisis worse than financial crunch", *The Guardian*, accessed on 30 September 2018, [<https://www.theguardian.com/environment/2008/oct/29/climatechange-endangeredhabitats>].

Korkut, A. and Kiper, T. (2016). "Yaşanabilir, İnsan Odaklı Kent Yaklaşımı", presented at 4th International Congress on Urban and Environmental Issues and Policies, October 20-22, 2016.

KPMG (2018). *Perakende: Sektörel Bakış*, accessed on 19 July 2019, [<https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/tr/pdf/2018/01/sektorel-bakis-2018-perakende.pdf>].

Kroll, C. (2019). "Long in words but short on action: UN sustainability goals are threatened to fail", *Bertelsmann Stiftung*, accessed on 19 July 2019, [<https://www.bertelsmann-stiftung.de/en/topics/latest-news/2019/june/long-in-words-but-short-on-action-un-sustainability-goals-are-threatened-to-fail/>].

Kronenburg, R. (2007). *Flexible: Architecture that Responds to Change*, London, Laurence King Publishing.

Lerner, J. (2015). "How to Build a Sustainable City", *The New York Times*, accessed on 30 September 2018, [<https://www.nytimes.com/2015/12/07/opinion/how-to-build-a-sustainable-city.html>].

Li, W. (2006). "Community Decisionmaking: Participation in Development", *Annals of Tourism Research* 33 (1), 132–143.

Luo, T., Young, R. and Reig, P. (2015). "Aqueduct Projected Water Stress Country Rankings", *WRI*, accessed on 30 September 2018, [<https://www.wri.org/publication/aqueduct-projected-water-stress-country-rankings>].

Maverick, J. B. (2019). "The Average Annual Return for a Long Term Investment in the Real Estate Sector", *Investopedia*, accessed on 19 July 2019, [<https://www.investopedia.com/ask/answers/060415/what-average-annual-return-typical-long-term-investment-real-estate-sector.asp>].

McClain, L. (2000). "Shopping center wheelchair accessibility: ongoing advocacy to implement the Americans with Disabilities Act of 1990", *Public Health Nurs.* 17 (3), 178-186.

McGrath, M. (2019). "US top of the garbage pile in global waste crisis", *BBC*, accessed on 2 October 2019, [<https://www.bbc.com/news/science-environment-48838699>].

McKinsey (2014). "The future of the shopping mall", accessed on 30 September 2019, [<https://www.mckinsey.com/business-functions/marketing-and-sales/our-insights/the-future-of-the-shopping-mall>].

Metin, E. (2008). "Sayısı hızla artan AVM'ler yüz güldürecek mi?", *Milliyet*, accessed on 25 April 2019, [<http://www.milliyet.com.tr/kariyer/sayisi-hizla-artan-avm-ler-yuz-guldurecek-mi-758921>].

Moore, J. and Schindler, S. (2015). "Part 1: Concept", in Reinhold Martin, Susanne Schindler and Jacob Moore (Eds.), *The Art of Inequality: Architecture, Housing, and Real Estate* (16-89), New York, NY, The Temple Hoyne Buell Center for the Study of American Architecture.

Naab, F. Z., Dinye, R. D. and Kasanga, R. K. (2013). "Urbanisation and its impact on agricultural lands in growing cities in developing countries: a case study of Tamale in Ghana", *Modern Science Journal* 2 (2), 256-287.

Nichols, J. C. (1945). "Mistakes We Have Made in Developing Shopping Centers", *Urban Land Institute Technical Bulletin No.4*, accessed on 11 August 2018, [<https://shsmo.org/manuscripts/kansascity/nichols/JCN078.pdf>].

OECD (2015). *Material Resources, Productivity and the Environment: Key Findings*, accessed on 25 April 2019, [https://www.oecd.org/greengrowth/MATERIAL%20RESOURCES,%20PRODUCTIVITY%20AND%20THE%20ENVIRONMENT_key%20findings.pdf].

Ortegón-Cortázar, L. and Royo-Vela, M. (2017). "Attraction Factors of Shopping Centers: Effects of Design and Eco-natural environment on Intention to Visit", *European Journal of Management and Business Economics* 26 (2), 199-219.

Özaydın, G. (2009). "Büyük Kentsel Projeler Olarak Alışveriş Merkezlerinin İstanbul Örneğinde Değerlendirilmesi", *Mimarlık* 347, accessed on 25 April 2019, [<http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=361&ReclD=2074>].

Özduru, B. H. and Goldmann, J. (2013). "Retail location and urban resilience: towards a new framework for retail policy", *Sapiens* 6 (1), accessed on 30 September 2018, [<https://journals.openedition.org/sapiens/1620>].

Pearson, D. and Hodgkin, K. (2010). "The role of community gardens in urban agriculture", in Bethaney Turner, Joanna Henryks and David Pearson (Eds.), *Community Garden Conference: Promoting sustainability, health and inclusion in the city* (88-94), accessed on 25 April 2019, [<https://core.ac.uk/download/pdf/30347545.pdf#page=96>].

Pelenc, J. and Ballet, J. (2015). "Brief for GSDR 2015: Weak Sustainability versus Strong Sustainability", accessed on 30 September 2018, [<https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=111&nr=6569&menu=35>].

Peters, G. (2017). "How much carbon dioxide can we emit?", *CICERO*, accessed on 25 April 2019, [<https://cicero.oslo.no/no/posts/klima/how-much-carbon-dioxide-can-we-emit>].

Plazzi, A., Torous, W. and Valkanov, R. (2010). "Expected Returns and Expected Growth in Rents of Commercial Real Estate", *Review of Financial Studies* 23 (9), 3469-3519.

Poorvu, W. J. (2003). *Financial Analysis of Real Property Investments*, lecture notes, Harvard Business School.

Post, N. M. (2019). "World Green Building Council Calls for Net-Zero Embodied Carbon in Buildings by 2050", *ENR*, accessed on 2 October 2019, [<https://www.enr.com/articles/47712-world-green-building-council-calls-for-net-zero-embodied-carbon-in-buildings-by-2050?v=preview>].

Pratchett, L., Durose, C., Lowndes, V., Smith, G., Stoker G. and Wales, C. (2009), "Empowering communities to influence local decision making: A systematic review of the evidence", *Communities and Local Government*.

Ramasubramanian, L. (1999). "Nurturing Community Empowerment: Participatory Decision Making and Community Based Problem Solving Using GIS", in M. Craglia and H. Onsrud (Eds.), *Geographic Information Research: Trans-Atlantic Perspectives* (87-102), London, CRC Press.

Richardson, B. R. (2018). "Yes, humans are depleting Earth's resources, but 'footprint' estimates don't tell the full story", *The Conversation*, accessed on 2 October 2019, [<https://theconversation.com/yes-humans-are-depleting-earths-resources-but-footprint-estimates-dont-tell-the-full-story-100705>].

Rigby, D. K. (2011). "The Future of Shopping", *Harvard Business Review*, accessed on 30 September 2018, [<https://hbr.org/2011/12/the-future-of-shopping>].

Ritchie, H. and Roser, M. (2017). "CO₂ and Greenhouse Gas Emissions", *Our World in Data*, accessed on 20 December 2018, [<https://ourworldindata.org/co2-and-other-greenhouse-gas-emissions>].

Rockström, J. (2017). "5 reasons why the economy is failing the environment, and humanity", *World Economic Forum*, accessed on 20 December 2018, [<https://www.weforum.org/agenda/2017/01/5-reasons-why-the-economy-is-failing-the-environment-and-humanity/>].

Saaty, T. L. (2008). "Decision making with the analytic hierarchy process", *Int. J. Services Sciences* 1 (1), 83-98.

Salingaros, N. A. (2014). "Bilişsel Uyumsuzluk ve Uyumsuz Mimari: Doğruları Yadsımak için Yedi Taktik", *Doxa* 11, 100-117.

Sassen, S. (2018). "Who Owns the City?", in Richard Sennett, Ricky Burdett and Saskia Sassen (Eds.), *The Quito Papers and the New Urban Agenda* (48-52), Oxfordshire, Routledge.

Sınmaz, S. and Özdemir, H. A. (2016). "Türkiye Şehir Planlama Pratiğinin Kentsel Morfoloji ve Tipoloji Üzerindeki Etkileri, Siverek Kenti İçin Bir Değerlendirme", *İdealkent* 18 (7), 80-115.

Sivitanidou, R. (2011). *Market Analysis for Real Estate*, lecture notes, Master in Real Estate Development programme at the University of Southern California.

Smith, J., Clayton, E., Hanson, D. (2017). "Building sustainable, inclusive transportation systems: A framework for the future", *strategy&*, accessed on 25 April 2019, [<https://www.strategyand.pwc.com/gx/en/insights/building-sustainable-transport-systems.html>].

Smith, W. F. (1980). *Urban Development: The Process and the Problems*, Los Angeles, CA, University of California Press.

Stoltman, J. J., Gentry J. W. and Anglin, K. A. (1991). "Shopping Choices: the Case of Mall Choice", in Rebecca H. Holman and Michael R. Solomon (Eds.), *NA - Advances in Consumer Research Volume 18* (434-440), Provo, UT, Association for Consumer Research.

Sudjic, D. (2009). "The City Too Big to Fail", in Burdett, R. and Novak, W. (Eds.), *Istanbul: City of Intersections*, 3-4, London, Urban Age.

Şentürk, Ü. (2012). "Tüketim Toplumu Bağlamında Boş Zamanların Kurumsallaştırdığı Bir Mekân: Alışveriş Merkezleri (AVM)", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (13) , 63-77.

Tachieva, G. (2010). *Sprawl Repair Manual*, Washington, D.C., Island Press.

Tatar, E. (2013). "Sürdürülebilir Mimarlık Kapsamında Çalışma Mekanlarında Gün Işığı Kullanımı İçin Bir Öneri"; *SDÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 17(1), 147-162.

Tekeli, İ. (2009). *Modernizm, Modernite ve Türkiye'nin Kent Planlama Tarihi*, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Tutulmaz, O. (2012). "Sürdürülebilir kalkınma: sürdürülebilirlik için bir çözüm vizyonu", *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 11 (3), 601-626.

ULI (2004). *ULI Community Catalyst Report Number 1: Involving the Community in Neighborhood Planning*, Washington, D.C., ULI.

UNESCO (2016). *Culture Urban Future: Global Report on Culture for Sustainable Urban Development*, Paris, UNESCO.

UN Environment Programme (2016). *2016 Annual Report: Empowering People to Protect the Planet*, accessed on 25 April 2019, [<https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/19529/UN%20Environment%202016%20Annual%20Report.pdf?sequence=1&isAllowed>].

United Nations (2018). *The Sustainable Development Goals Report 2018*, New York, NY, United Nations.

USGBC (2018). *An Introduction to LEED and Green Building*, accessed on 30 September 2018, [<https://www.usgbc.org/resources/introduction-leed-and-green-building>].

Uzun, F., Gül, E., Gül, A., Uzun, İ. and Uzun Ö. F. (2017). "Alışveriş Merkezlerinin (AVM) Mekânsal Kullanımlarının ve Kullanıcı Eğilim ve Beklentilerin İrdelenmesi; Isparta Kenti Örneği"; *SDÜ Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi* 2 (1), 1-16.

Valapour, V. (2018). "How can we build happier cities?", *World Economic Forum*, accessed on 25 April 2019, [<https://www.weforum.org/agenda/2018/05/cities-can-be-happiness-incubators-for-the-world/>].

Vaughan, A. (2016). "Humans have destroyed a tenth of Earth's wilderness in 25 years – study", *The Guardian*, accessed on 19 July 2019, [<https://www.theguardian.com/environment/2016/sep/08/humans-have-destroyed-a-tenth-of-earths-wilderness-in-25-years-study>].

Vidal, J. (2016). "Air pollution rising at an 'alarming rate' in world's cities", *The Guardian*, accessed on 19 July 2019, [<https://www.theguardian.com/environment/2016/may/12/air-pollution-rising-at-an-alarming-rate-in-worlds-cities>].

Weinswig, D. (2017). "Differentiation Will Be Key to the Reinvigoration of the Mall, Says FGRT Report Series", *Deborah Weinswig*, accessed on 30 September 2018, [<https://www.deborahweinswig.com/news/press-releases/differentiation-will-be-key-to-the-reinvigoration-of-the-mall-says-fgrr-report-series/>].

WELL (2019). *The WELL Certification Guidebook*, accessed on 19 July 2019, [<https://resources.wellcertified.com/tools/well-certification-guidebook/>].

WRI (2016). *Accelerating Building Efficiency: Eight Actions for Urban Leaders*, Washington, DC, World Resources Institute.

ARAŞTIRMA MAKALESİ/ RESEARCH ARTICLE

MAKRO SOSYAL HİZMET ÇERÇEVESİNDE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ÖNEMİ

Yunus KARA¹

¹Altınbaş Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, İstanbul.
yunus.kara@altinbas.edu.tr ORCID ID: 0000-0002-7812-5845

Geliş Tarihi/Received Date: 17/09/2019 **Kabul Tarihi/ Accepted Date:** 24/12/2019

Öz

İnsanların refahını artırmak için sosyal reformu ve sosyal adaleti teşvik etme ilgisi, yıllar boyunca sosyal hizmet uygulamalarının önemli bir işlevi olmuştur. Tarihi olaylar, siyasi iklim, kültürel normlar ve ekonomik koşullar gibi toplumsal ölçekli durumların hem makro sosyal hizmet uygulamalarını hem de sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarını etkilediğini ve değiştirdiğini söylemek mümkündür. Makro sosyal hizmet uygulaması, nüfus gruplarının analiz edilerek, sorun ve ihtiyaçlarının belirlenmesini ve bu kapsamda sosyal aksiyon alınmasını hedeflemektedir. Sivil toplum kuruluşları tam bu noktada, belirli nüfus ya da müracaatçı grupları ile çalışırken, sorunun analizini ve soruna dair toplumun bilinçlendirilmesi çerçevesinde sosyal aksiyonu kullanmaktadır. Bu makalede, nüfus gruplarının sorunlarına yönelik bilgi birikimi ve deneyim sunan sivil toplum kavramı açıklanarak, makro sosyal hizmet için önemi tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Makro Sosyal Hizmet, Sivil Toplum, Sivil Toplum Kuruluşları, Sosyal Aksiyon, Sosyal Hizmet.

**THE IMPORTANCE OF NON-GOVERNMENT ORGANIZATIONS IN THE FRAMEWORK OF
MACRO SOCIAL WORK****Abstract**

The interest of social reform and promoting social justice has been an important function of social work practices over the years to improve people's welfare. It is possible to say that social-scale situations such as historical events, political climate, cultural norms and economic conditions both affect and change the workings of both macro-social services and civil society organizations. Macro social service application aims to analyze population groups, identify their problems and needs and take social action within this scope. At this point, non-governmental organizations, when working with specific population or client groups, use social action in the framework of the analysis of the problem and the awareness of the society about the problem. In this article, the importance of the concept of civil society, which provides knowledge and experience to the problems of population groups, will be discussed.

Keywords: Macro Social Work, Civil Society, Non-government Organizations, Social Action, Social Work.

1. GİRİŞ

Sosyal hizmet mesleği, insan çeşitliliğini destekleyen ve sosyal baskıyı ve adaletsizliği ortadan kaldıran, insani hizmet yaklaşımlarını geliştirmeye yönelik uygulamalar gerçekleştiren bir meslek olma özelliğini taşımaktadır. Bununla ilgili olarak birçok uygulama ortamı, yaş, cinsiyet, toplumsal cinsiyet kimliği ve cinsiyet ifadesi, cinsel yönelim, etnik köken, kültür, ırk, dini ve manevi inançlar, yetenek ve sosyal sınıf ile ilgili konuları içeren farklı müracaatçı kesimlerine hizmet vermektedir. Sosyal hizmet disiplini ve dolayısıyla uygulaması, güçlendirme yaklaşımı ile birlikte hem müracaatçıların kişisel anlamda güçlendirilmesi hem de çevresel kaynakların geliştirilmesini teşvik eden stratejilere odaklanarak ekolojik bakış açısını yansıtmaları gerekmektedir (Zengin ve Çalış, 2017).

Uygulamalı bir meslek ve akademik bir disiplin olan sosyal hizmet, sistem ve müracaatçılar arasındaki ilişkiyel yönü vurgulamak, uygulamaya bütünsel ve eklektik bir bakış açısıyla bakmak ve toplum ile bireyler arasında köprü olmak gibi daha geniş bir şekilde karakterize edilir (Hutchinson ve Oltedal, 2006). Ek olarak, sosyal hizmet, önceden tanımlanmış koşullar altında gerçekleşen, uygulama odaklı ve eylem gerektiren bir meslektir, yani sosyal hizmet uzmanlarının uygulamalarını belirli bir siyasi ve örgütsel bağlamda uygulamaları da gerekmektedir (Eskelinen, Olesen ve Caswell, 2008).

Sosyal hizmet konusundaki literatür, sosyal hizmetin amacının, insanların ihtiyaçları ile bu ihtiyaçları karşılayacak kaynakların sağlanması arasındaki tutarsızlıklarla başa çıkmak olduğunu ortaya koymaktadır (Mackay ve Zufferey, 2015; Reisch ve Garvin, 2016). Bir başka deyişle, sosyal hizmet, bireylere yardım etme ve sosyal hareketliliği artırmak için sosyal sorunları hafifletme arzusunu bünyesinde barındırmaktadır. Bu anlamda, sosyal hizmetin amacı, sosyal adalet, onur, saygı, dürüstlük ve yeterlilik gibi değerleri vurgulayarak, disiplini diğer yardımcı mesleklerden ayırarak evrensel bir temel niteliği vurgulamasıdır. Bu değerler, uygulamanın temeli olmakla birlikte, farklı düzeylerde (mikro-mezzo-makro) gerçekleşen müdahaleler için bir araç olma özelliğini taşımaktadır.

Mikro düzeyde, birey ve ailelerle çalışılmaktadır ve bireyin yaşadığı psiko-sosyal ve ekonomik sorunların çözümlenmesi amaçlanmaktadır. Mezzo düzeyde, gruplarla çalışma esastır ve terapötik etkinlikler aracılığıyla grupların çevreleriyle uyumlarının sağlanması, var olan sorunların çözümlenmesi hedeflenmektedir. Makro düzeyde ise topluluk ve toplumlarla çalışılır ve genel olarak toplumun kalkınması, sosyal sorunların çözümlenmesi ve destekleyici, duyarlı, güçlendirici bir çevrenin yaratılması sosyal hizmet uzmanlarının hedefidir. Bu düzeyde, sosyal hizmet uzmanı çalıştığı toplumda yerel önderleri, gönüllü çabalarını, sivil toplum örgütlerini, toplumda karar verici organları, devlet ya da hükümetin var olan sorunlara nasıl yaklaştığını gözlemler. Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal ve ekonomik adaleti sağlama, insanlar için fırsatları ve kaynakları geliştirme, insan hayatındaki gündelik şartları iyileştirmek gibi misyonları, doğasında farklı sesleri barındıran, devlete karşı toplum ihtiyaçları için baskı unsuru oluşturan, dayanışmacı ve savunmacı bir anlayışa sahip olan sivil toplum örgütleri ile de örtüşmektedir. Hem sosyal hizmet alanında hem de sivil toplum alanında savunuculuk anlayışı çerçevesinde çeşitli sosyal politikalarla bireylere, gruplara ve topluma yarar sağlanabilmesi mümkündür. Bu çalışmada, ortak bir zeminde hareket eden sosyal hizmetin ve sivil toplum örgütlerinin birbiri ile olan ilişkisi toplum boyutunda incelenerek toplum için nasıl bir yarar sağladığı değerlendirilecektir.

1.1. Kavram Olarak Makro Sosyal Hizmet

Sosyal hizmet, bireyler, gruplar ve topluluklar düzeyinde var olan sorunları analiz ederek, sosyo-kültürel değişimi kolaylaştırmak için insani gelişim, davranış ve sosyal sistem teorilerini kullanır (Azeez, 2013). Bununla beraber, birey, grup ve toplum gibi farklı düzeylerde çalışmak ve bu seviyeleri birbirinden ayırt etmek aynı zamanda da birbirlerini etkilediğini unutmamak gerekir (Rothman ve Mizrahi, 2014). Toplum; müracaatçıların, sosyal hizmet uzmanlarının ve içinde çalışılan kurumun çevresidir. Sosyal hizmet uzmanları ve müracaatçılar, içinde buldukları toplumdan etkilenirler. Toplum, aynı zamanda sosyal hizmet müdahalesinin hedefidir. Toplum sosyal bir sistemdir ve toplumun da birey, aile, grup olarak sıralanabilecek unsurları vardır. Sosyal hizmetin temellerinin atıldığı Amerika ve İngiltere literatürü de incelendiğinde sosyal hizmet modellerinin uygulama seviyelerinin farklılık gösterdiği, bireysel vaka çalışması, grup çalışması ve toplumla çalışma şeklinde üç yönlü bir müdahalenin kullanıldığı görülmektedir (Bergmark ve Lundström, 2007).

Mikro düzey (bireysel), sosyal hizmet uygulamalarının en yaygın seviyesidir. Psikodinamik teoriye dayanan ve bireyin yaşadığı psikolojik ve sosyal sorunları hafifletmeye çalışmakla karakterizedir. Genel amaç, müracaatçıları kendine daha yeterli, psikolojik olarak daha güçlü ve dışarıdan gelen yardımlara daha az bağımlı hale getirmektir. Tipik olarak, bireysel vaka çalışması, sosyal hizmet uzmanı ile müracaatçı arasındaki gizliliğe dayanan ilişkiye odaklanan klinik bir yaklaşımı içerir (Schwartz, 2006). Mezzo düzey (grup çalışması), akrabalarla çevrili daha samimi bir ortamda insanları bir araya getirir. İnsanlar yeni beceriler öğrenmek, var olan sorunlarla yüzleşmek için yardım aramak, kolektif eylemler düzenlemek için bir araya gelmişlerdir (Schwartz, 2006). Grup çalışması hem tedavi hem de daha pratik görevler açısından öğrenmeyi ve deneyimlemeyi iyi bir araç haline getiren etkinlikler aracılığıyla entelektüel, duygusal ve sosyal gelişimi kolaylaştırmayı amaçlamaktadır (Azeez, 2013). Grup çalışması, kişilerin bilinçlilik halini geliştirmenin ve müracaatçıların sürece dahil olduğu ve benzer durumlarda başkalarıyla özdeşleşebileceği ve böylece birbirlerini destekleyerek öz yeterlilik duygusunu arttırmanın etkili bir yolu olarak görülür (Turner ve Maschi, 2015). Bu şekilde, grup çalışması bireysel sorunların çözülmesine yardımcı olabilir, psiko-sosyal sorunları hafifletebilir ve güçlenme duygusunu geliştirebilir. Makro düzey (toplum seviyesinde çalışma), bireysel vaka çalışmalarından ziyade sosyal problemlerle ilgilenir. Bu çalışma düzeyi, toplumsal ve yasal eylemleri, kaynakların geliştirilmesi ve dağıtımı, gruplar arası iş birliği ve topluluk sorunlarının önlenmesi gibi konuları ele alan topluluk örgütlenmesi ve sosyal reform üzerine odaklanmaktadır (Keçeci, 2017; Schwartz, 2006).

Makro, geniş ölçekli veya büyük anlamına gelir. Sosyal hizmette, büyük resmi görmeyi, özellikle sosyo-ekonomik ortamdaki daha büyük sistemlere müdahale etme yeteneğini ifade eder (Long, Tice ve Morrison, 2006; Weil, Gamble ve Ohmer, 2013). Makro sosyal hizmet uygulaması, örgüt, topluluk ve toplum düzeyindeki insanlar için fırsatları güçlendirmek ve maksimize etmek için müracaatçılarla iş birliğini içermektedir. Aslında, birçok sosyal hizmet uzmanı, sosyal hizmeti diğer yardımcı mesleklerden ayıran özelliğinin; müracaatçılar için büyük sosyal sorunlara verilen dikkatin makro düzeyde olduğunu iddia eder (Glisson, 1994; Reisch, 2016). Makro düzeyde çalışma; çevre, topluluk ve toplumda değişme ve gelişme yaratmayı hedefler. Çevreyi organize etme, kalkınma planlaması yapma, bölgesel gelişmeye katkıda bulunma, halk eğitimi gibi uygulamalar bu düzey içinde ele alınır (Burghardt, 2013; Cnann ve Boehm, 2012; Thyer, 2008). Makro sosyal hizmet kavramı, toplumla çalışmanın yanı sıra örgütlerle çalışma ve sosyal politika üretim süreçlerini de içeren bir yapıya sahiptir. Demokratik süreçlere katılımı güçlendirmeyi, insani hizmetleri yeniden

şekillendirmeyi, ihtiyaçlarını karşılamaları için gruplara ve topluluklara yardım etmeyi ve sosyal adaleti gerçekleştirmek amacıyla örgütlenme çalışmaları yapmayı amaçlamaktadır (Duyan, 2010; Mizrahi, 2015; Yıldırım ve Şahin, 2019). Toplumla çalışma sadece sosyal yardım sunmayı veya müracaatçılara birtakım sosyal hizmetler sağlamayı hedeflemez. Toplumla çalışmanın asıl amacı, toplumların kendi sorunlarıyla baş edebilecek kapasiteye erişmeleri için güçlendirilmeleridir. Makro sosyal hizmet, topluluklar, kuruluşlar ve sosyal politika kurumları ile birlikte çalışmayı kapsayan, bireylere, gruplara, toplumlara etki eden politikaların, sosyal çevrenin ve problemlerin değişimi için yapılan düzenleme ve planlamaları içeren politika yürütme, kurum ve program yönetimi, topluluk örgütlenmesi ile ilgili bilgi ve becerileri içerir (Karadağ, 2015; Lendwith, 2011; Netting, Kettner, McMurty ve Thomas, 2011).

Tarihsel olarak, makro sosyal hizmet uygulamalarını tanımlamak için kullanılan başka bir terim dolaylı çalışmadır. Her ne kadar bu terim daha az popüler hale gelse de dolaylı kelimesi, sosyal hizmetin çevresel değişikliklere ve sosyal sorunların hafifletilmesine olan bağlılığına referans olarak yıllarca kullanılmıştır. Doğrudan uygulama, sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçılarla yüz yüze temas kurmayı, onları desteklemeyi veya güçlendirmeyi amaçlarken; dolaylı uygulama, çevreyi ve sosyal refah sistemini içeren değişim çabalarının temelini oluşturur (Pierce, 1989).

Mary Richmond, sıklıkla sosyal hizmetin seçkin kurucularından biri olarak tanımlanır. Richmond, Sosyal Teşhis kitabında, sosyal hizmetin daha kapsamlı bir sorgulama ve müdahale yöntemini savunmuştur. Bu yaklaşımında, çeşitli insan ilişki biçimlerinin analizine, sosyal durumun ve çevrenin dikkate alınmasına, sosyal kurumlarla ilgili araştırmalara ve ekonomik koşulların ve yerel toplulukların gelişmesine atıfta bulunmuştur (Richmond, 1917). Bunlarla birlikte bireylerin ve ailelerin var olan iyilik hallerinin güçlendirilmesinin yanı sıra toplulukların ve toplumun güçlendirilmesini, toplumsal bir reformun gerekliliğine vurgu yapmıştır. Ayrıca Mary Richmond'ın liderlerinden biri olduğu COS (Charity Organization Society) hareketi, yardım için başvuran yoksul bireylerin dikkatlice araştırılması gerektiğini düşünerek, her vaka için kayıt tutmuş ve merkezi bir kayıt sistemi oluşturmuştur (Suppes ve Wells, 2003). Bu yazılı kayıtlar sosyal değişim ve reform için savunuculukta kullanılmak üzere önemli dokümantasyon kaynakları haline gelmiş, toplum refahının sağlanmasına yönelik gerçekleştirilen ilk adımlardan biri olmuştur.

Yoğun sanayileşme ve büyük göç ile karakterize edilen 1900'den 1920'ye kadar olan dönem, sosyal hizmetlerin yeniden düşünülmesi ve yapılandırılması için belirleyici bir dönemdir. Amerika'da, 1889'da Jane Addams tarafından kentin yoksul semtlerindeki koşulları düzeltmek için kurulan Hull House, geniş kentsel alanlarda yerleşim evi (settlement house) için bir model haline gelmiştir. En fakir mahallelerde geniş bir ürün ve hizmet yelpazesi sunmanın yanı sıra, yerleşim evleri tek bir coğrafi bölgedeki sosyal ve ekonomik sorunların bütünlüğüne odaklanmıştır (Haynes ve Holmes, 1994). Yerleşim evleri, mahalle evleri veya toplum merkezleridir. Yerel halkın günlük ihtiyaçlarını karşılamının yanı sıra, genellikle eğlence, eğitim ve topluluk programları da sağlamışlardır. Makro bir bakış açısına göre, yerleşim evleri insanların buluşmaları, fikirlerini ifade etmeleri, kaygılarını paylaşmaları ve güçlü yönlerini keşfetmeleri için bir yer olmuştur. Grup çalışmasının kökenlerinin yerleşim merkezlerine kadar gittiğini söylemek mümkündür ve burada gerçekleşen grup toplantıları yalnızca insanları eğitmek ve tedavi etmek için bir araç değil aynı zamanda toplum temelli ihtiyaçları araştırmak için bir fırsat sağlamaktadır. Yerleşim evlerinde bireylerin, ailelerin, gönüllülerin ve sosyal hizmet uzmanlarının bir araya gelip etkileşime girmeleri, toplum katılımını

ve entegrasyonunu güçlendirmeye yönelik çabaları tanımlamak için sosyal hizmette kullanılan bir terim olan topluluk örgütlenmesinin doğuşunu oluşturmuştur (Reynolds, 2015). 1930'larda ve 1940'larda, sosyal ve çevresel koşulların tarihsel olarak sosyal hizmet uygulamalarını şekillendirmeye yardımcı olduğu göz önüne alındığında, 1929'daki borsa çöküşü ve ardından gelen Büyük Buhran, sosyal hizmet uzmanları da dahil olmak üzere çoğu insanın yaşamını değiştirmiştir. Ekonomik kriz ve yoğun işsizlik, sosyal hizmet için yeni bir dönemi başlatmış, toplumsal bir eylem planının gerekliliğine vurgu yapılmıştır. Kamu politikalarının, hukuksal mevzuatın ve sosyal programların değişmesine yönelik çabalarda birçok sosyal hizmet uzmanı görev almış, özellikle çocuklara ve ailelere yönelik sosyal güvenlik yasaları yürürlüğe konmuştur. Sosyal sigorta, kamu yardımları ve çeşitli sağlık ve refah hizmetlerinin sunumunda sosyal hizmet uzmanları görev almıştır. Ulusal ve yerel programların çoğalmasının bir sonucu olarak, sosyal hizmet uzmanları, sosyal planlama ve sosyal araştırma olarak adlandırılabilir alana yoğun bir şekilde dahil olmuştur. 1980'li yıllarda ise birçok ülkede, uygun fiyatlı çocuk bakımı, çocuk ve aile ödenekleri gibi konular gündeme gelmeye başlamış, makro sosyal hizmet uygulamalarını içeren bu çabalar, sosyal hizmet uzmanlarının politik aktivizmin önemini tartışmaya açmalarını sağlamıştır. Yine bu yıllarda, sosyal hizmet uzmanlarının siyasi alana katılımı ve lobicilik faaliyetleri toplumsal refah için önemli bir noktada olarak, makro uygulama için farklı bir çerçeve sunmuştur. Günümüze bakıldığında ise, ekonomik krizlerin (depresyon, işsizlik, borsa başarısızlığı), demografik değişikliklerin (nüfus değişimleri, aile kompozisyonu, göç) ve uluslararası tehditlerin (savaş ve terör) toplumları etkileme potansiyeli çok yüksektir. Bu tür toplumsal hareketler için sosyal hizmet uzmanlarının, yapısal değişikliği teşvik eden yasaları, politikaları ve programları geliştirmek için çaba harcaması, büyük ölçekli sosyal değişim ve sosyal refah ile ilgili olarak makro sosyal hizmet uygulamaları gerçekleştirmesi ön plana çıkmıştır.

1950'lerde, 1960'larda ve 1970'lerde eğitim almış birçok sosyal hizmet uzmanı için makro uygulama sosyal yardımlaşma (Perlman, 1957), çevre çalışmaları (Hollis, 1972), örgütlenme ve topluluklarla inovasyon ve değişim (Rothman, Erlich ve Teresa, 1976), sosyal refah yönetimi ve araştırması (Roberts ve Northen, 1976) gibi durumları ifade etmek için kullanılmıştır. Rothman (1964, 1974, 1995), büyük çaplı değişim için sosyal hizmet mesleğine; yerel gelişim, sosyal planlama ve sosyal aksiyon kavramlarını dahil etmiştir. Weil (1996) tarafından özetlendiği üzere, yerel gelişim toplum kapasitesinin artırılmasına ve toplum temelli sorunları belirleme ve çözmede vatandaşların katılımındaki rolüne odaklanmaktadır. Sosyal planlama, toplum sorunlarıyla mücadeleyle yönelik rasyonel bir problem çözme stratejisinin kullanılması anlamına gelir. Sosyal hizmet uzmanları, bilgi ve becerilerini değerlendirerek ve geliştirerek, toplumdaki sorunlara yönelik mantıksal adımları ve araçları belirlemek için müracaatçılarıyla birlikte hareket ederler. Sosyal aksiyon, sosyal hizmet uzmanlarının ve hizmete erişim sağlayan müracaatçıların güç ilişkileriyle yüzleşmesi ve topluluklardaki önemli sosyal kurumların yapısını ve işlevini değiştirmek için kullandığı yetenekleri ifade eder.

Meenaghan, Washington ve Ryan (1982), makro pratiği insani hizmet sistemlerinde geniş bir değişim, dinamikleri düzenleme ve bu sistemlerin faaliyetlerinin değerlendirilmesi, planlanması, organize edilmesi ve uygulanması şeklinde ifade etmişlerdir. Bir başka tanımlamada, makro sosyal hizmet uygulamaları, örgütlere, topluluklara ve insan gruplarına müdahale etme olarak belirtilmektedir (Meenaghan ve Gibbons, 2000).

Sosyal hizmet mesleğinde önemli bir yaklaşım olan güçlendirme, gerçekleştirilen uygulamaların ve müdahalelerin müracaatçı temelli "makro" değişim için anahtar bir terimdir. Genel olarak, güçlendirme,

müracaatçıların kendi mücadelelerini, güçlü yönlerini ve geleceklerini tanımlama ve belirleme konusunda merkezi ve doğrudan katılımını ifade eder (Delgado, 2000; Miley, O'Melia ve DuBois, 2001). Güçlendirme aynı zamanda özgürlüğü içerir ve müracaatçılar, sosyal değişim için kendi yeteneklerini ve becerilerini kullanarak, kendi yaşamlarını belirleme hakkı çerçevesinde öz farkındalık mekanizmalarını oluşturmuş olurlar. Güçlendirme yaklaşımı, sosyal ve ekonomik adaletin geliştirilmesini de vurgulamaktadır. Aslında, sosyal hizmet uygulamalarının ana hedefi, müracaatçıların kaynakları güvenceye alma ve yaşamlarını zenginleştirme yollarını keşfetmelerine ve bulma yollarına yardım etmeyi içerir. Sosyal ve ekonomik adalet aynı zamanda müracaatçıların karar alma süreçlerinde paydaş olmalarını güçlendirmeyi de içerir. Görülebildiği gibi, makro terimi hem genel hem de özel ve çeşitli çağrışımına sahiptir. Makro uygulamayı öncelikle topluluk örgütlenmesi açısından kavramsallaştırmak sınırlayıcı olabilir ve makro sosyal hizmet pratiği daha belirgin, daha yüksek seviyeli sosyal sistemlerin, organizasyonların, toplulukların ve toplumların güçlendirilmesinin önemini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte sosyal hizmet uzmanları, makro pratiği, yürüttükleri roller veya yerine getirdikleri işlevler bağlamında da tanımlama eğilimindedir.

1.2. Kavram Olarak Sivil Toplum

Toplum, sürekli büyüyen ve çeşitlenen bireylerden oluşan bir sistemdir. Toplumun iyilik halinin devamı, devletin görevidir ve bunu kendi kuruluşlarıyla sağlaması mümkündür ancak tam anlamıyla gerçekleştirebilmesi zordur. Sivil toplum örgütleri tam bu noktada, devlet tarafından tek başına karşılanamayan ürün ya da hizmetlerin toplum yararına kullanılması için kurulmuşlardır. Sivil toplumun temelini genel olarak vatandaşlık, kamusalılık, gönüllülük, demokrasi, özerklik, insan hakları ve hoşgörü gibi unsurlar oluşturmaktadır (Cengiz, Küçükkkural, Tol ve Akşit, 2005; Ngaka, Graham, Masaaazi ve Anyandru, 2016).

Fransızca-Latince kökenli olan sivil toplum kavramı, kökeninde "medenilik", "askeri olmayan", "doğadan uygarlığa geçiş", "şehir adabı" gibi anlamları barındırmakta, günümüzde ise bir gereksinim olarak hürriyet, hak ve yükümlülükleri ifade etmektedir (Abay, 2004; Arslan, 2001; Karadağ, 2015; Mardin, 2008). Sivil toplumun tarihini Batı Avrupa'ya özgü bir gelişme olarak 12. ve 13. yüzyıllara kadar götürmek mümkündür (Çaha, 1994; Keyman, 2004; Ünal, 2018). Ortaçağ'da kentlerin doğuşu ile birlikte burjuvazinin ortaya çıkması sivil toplumun oluşumuna zemin hazırlayarak, üretimin artması, kentlerin özerkleşmesi, kitle iletişim araçlarının gelişmesi, kamuoyunun oluşması, ekonomik ve siyasal hakların gündeme taşınması gibi durumlar sivil toplumun gelişmesine katkıda bulunmuştur (Doğan, 2002). Avrupa'da kentlerin oluşumu ile birlikte ekonomik sektördeki canlanmalar burjuvazinin güçlenmesine, devletten özerk olarak yapılanma girişimlerine neden olmuştur. Burjuvazinin bu girişimleri ve kendine alan açma çabaları mevcut iktidar anlayışlarına bir engel oluşturduğundan, sivil toplumun ortaya çıkışı kaçınılmaz hale gelmiştir. Böylece, sivil toplum kavramı, birey ve grupların siyasal ve ekonomik hak ve özgürlüklerini kazanması yönünde girişimlerde bulunan, devletten ayrı bir güç anlamında yeniden tanımlanmıştır (Hira ve Şan, 2007; Tortajada, 2016). Sivil toplum kavramı, Avrupa'da 18. yüzyılda, geleneksel toplumdan modern topluma geçişi açıklamak ve modern toplumu tanımlamak için yeniden gündeme gelmiştir. Modern toplumla eş anlamlı olarak kullanılan sivil toplumun, demokrasiye katkısının yanı sıra modern birey kimliği ile olan ilişkisine de vurgu yapılmıştır (Keyman, 2004). Öte yandan 1945 yılından itibaren etkisi artan insan hakları, feminizm, gençlik ve çevreci hareketler, küreselleşme, rejim değişiklikleri gibi etkileşim süreçleri de sivil toplumun gelişmesini ve gündemde kalmasını sağlamıştır. Son yıllarda ise sivil toplumun, birçok ülkede,

küreselleşme ile ulus devletin girdiği krizlerin aşılması noktasında katılımcı demokrasinin bir aracı olduğu görülmektedir (Çetin, 2018; Zihnioğlu, 2013). Ayrıca sosyal refahın sağlanması, ekonomik koşulların yeniden düzenlenmesi ve bireylerin hak ve özgürlüklerine vurgu yapılması noktasında sivil toplumun etkililiğine de vurgu yapılmaktadır.

Sivil toplum, devletin ve toplumun dışında olarak politik değerlendirme gerçekleştiren bir mekanizma özelliğini taşımaktadır (Denli, 2018; Gözübüyük, 2010; Tuncel, 2005). Giddens ve Sutton (2014) ise sivil toplumu, devletten bağımsız olarak yurttaşlar tarafından kurulan organizasyonlardan, kulüplerden, gönüllü kuruluşlardan ve bunların tümünün ördüğü ağlardan oluşan sosyal alan olarak tanımlamaktadırlar. Sivil toplum kavramı özellikle yakın dönemde toplum ve devlet olguları bağlamında anlamlandırılmış ve çoğunlukla baskıcı, otoriter yapı ile mücadele eden bir olgu olarak kullanılmıştır. Kavramın sınırları ve var olma alanı, nesnesi olduğu öznelere göre değişiklik göstermiş ve pek çok sosyal platformda tartışılmıştır. Bir ülkede etkili bir sivil toplumdan söz edilebilmesi için o ülkede kültürel çeşitliliğin bulunması, toplumsal aktörlerin herhangi bir baskıya ya da ayrımcılığa uğramaması, devletin resmi bir kültür, din, dil, ideoloji ve değer politikasının bulunmaması ve toplumsal açıdan, bireylerin dernek, sendika vd. grup temelinde örgütlenmesi gerekir (Akatay ve Harman, 2014; Kars, 2002; Ulaş, 2013; Yıldırım, 2003).

Sivil toplumun, sosyal grupların güçlendirilmesi, devletin yönlendirilmelerinden uzak kalabilmesi yönünden özerk bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Bununla beraber sivil toplum, grupların birbirleriyle etkileşime girmeleri, uzlaşmaları bakımından çoğulcu bir özelliği de bünyesinde barındırır. Siyasal katılımın ve politika üretiminin sağlanması noktasında kritik bir noktada durabilen sivil toplum, gönüllü birlikteliği aracılığıyla toplumsal örgütlenmeyi de desteklemektedir. Sivil toplum, devletten bağımsız bir yapı olup, bireylerin, grupların ve toplulukların devlet tarafından temsil edilmeyen ortak çıkarlarını savunur (Dağdöğen, 2019; Erdoğan, 2005; Tumay ve Okatan, 2015; Yıldız, 2007).

Sivil alanda faaliyet yürüten kurum ya da örgütlemelere ise sivil toplum kuruluşları adı verilmektedir. Sivil toplum kuruluşları kavramının İngilizcedeki karşılığı ise hükümete dâhil olmayan ve kişiler tarafından oluşturulan hükümet dışı örgütler anlamındaki NGOs (non-government organizations) ve buna benzer terimlerle (non-profit organizations, voluntary organizations, civil society organizations, community-based organizations, non-state actors) ifade edilmektedir (Eroğlu, 2006; Lewis, 2010; Piotrowicz ve Cianciara, 2013; Yanacopoulos, 2008). Sivil toplum kuruluşları kâr amacı gütmeyen, topluma hizmeti hedefleyen, mal yerine hizmet üreten, demokrasinin gelişmesine katkı sağlayan, devletten bağımsız hareket edebilen bir örgütlenme türü şeklinde ifade edilmektedir (Doğan, 2013; Karataş, 2019). Sivil toplum kuruluşlarını örgütlenme biçimleri bakımından üç guruba ayırmak mümkündür. Bu ayırım gönüllülük temelinde (dernekler, vakıflar, öğrenci birlikleri, platformlar, yurttaş girişimleri) kamu kurumu temelinde (sendikalar, konfederasyonlar, meslek odaları, ticaret odaları) ve diğer örgütlenme biçimleri (yerel birlikler ve kooperatifler, siyasi partiler, spor kulüpleri) olarak gruplandırılabilir (Denli, 2018; Sabuncuoğlu, 2013; Şahin ve Öztürk, 2008; Yatkın, 2013).

Sivil toplum kuruluşları toplumun birlik, beraberliği, dayanışma ve yardımlaşma özelliklerinin gelişmesine çok önemli katkılar sunmaktadır. Toplumun farklı kesimleri arasında olumlu bir bağ kurulmasına da ön ayak olurlar. Sivil toplum kuruluşları, sosyal refah için çalışan, kâr amacı gütmeyen kuruluşlardır. Genel olarak, sivil toplum kuruluşları, sivil toplum geçmişi temsil eden, ortak çıkar için bir araya gelen, toplumdaki insanların belirli sorunlarını ifade eden bir grup insan anlamına gelmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının

rollerini; hedef alanı ve hedef grubu tanımlamak, var olan sorunları belirlenmek ve ifade etmek, kaynakların doğru kullanımını teşvik etmek, sosyal refahın gerçekleşmesi için çalışmak, kriz anlarında çalışabilme potansiyeline sahip olmak, devletin eksik kaldığı durumlara destek olmak şeklinde tanımlamak mümkündür (Alimoğlu, 2019; Gümüş, 2014; Karataş, 2019; Ünal, 2018). Sivil toplum kuruluşlarının, çalışanlarının mesleki beceri ve tekniklerini geliştirmek, toplumsal denetimin ve eğitimin kolaylaştırmak, yoksulluğun ortadan kaldırılmasında aktif rol almak, demokrasiyi ve iyi yönetimi teşvik etmek, sosyal çatışmaları çözmede rol almak, insan haklarının korunmasını sağlamak, sosyal, ekonomik, çevresel ve diğer sorunlarla ilgili farkındalık yaratarak, tartışma platformlarına katılmak, sürdürülebilir kalkınma için fayda sağlamak ve insanların var olan iyilik halini güçlendirmek gibi kritik önemlere de sahiptir.

1.3. Makro Sosyal Hizmet ve Sivil Toplum Kuruluşları

Devletin, vatandaşlarına karşı sorumluluklarını yerine getiremediği noktada önemli bir yardım sağlayan sivil toplum kuruluşları, sosyal hizmet sunumunda da bir araç haline gelmiştir. Özellikle Avrupa'da sivil toplum kuruluşları, kapsamlı sosyal hizmet sunumu gerçekleştirerek, bu hizmet sunumuna geniş halk kitlelerinin gönüllü katılımını da sağlamıştır. Sivil toplum kuruluşlarının hak temelli bir anlayışla gerçekleştirdikleri sosyal hizmet faaliyetleri, bireyleri güçlendirerek, toplum bazında önemli değişimler yaratmaktadır. Hak temelli bir yaklaşım, tüm vatandaşlara eşit hizmet sunumunu gerektirir ve böylece sosyal adaletin sağlanmasında önemli bir noktada durur.

Sivil toplum kuruluşlarının dezavantajlı gruplarla çalışma olasılığı bulunmaktadır ve dezavantajlı grupların ihtiyaç ve sorunlarının belirlenmesinde sivil toplum kuruluşları kritik bir öneme sahiptir. Sosyal hizmet sunumunda ihtiyacın belirlenmesi ve müracaatçıların bulunduğu yerden başlama ilkesi önemli bir faktördür. Diğer yandan, sivil toplum kuruluşları, sürdürülebilir çözümlere ulaşmak için, faaliyet ve çalışma alanlarına da bağlı olarak belirli nüfus gruplarının özelliklerini veri tabanlarında bulundurabilir. Bu veri tabanlarındaki bilgilerin nüfusu tanıma ve sorunları, ihtiyaçları anlama noktasında makro sosyal hizmet için değerli olduğu açıktır. Çevresi içinde birey yaklaşımını göz önüne alarak sivil toplum kuruluşlarının sosyal hizmet sunumunu gerçekleştirmede kolaylaştırıcı bir rolünün olduğunu söylemek gerekir.

Makro sosyal hizmet uygulaması, müracaatçı gruplarının haklarını savunmak, kaynak ve hizmetlere daha kolay ulaşabilmesi için iktidar ve karar alıcılar üzerinde baskı oluşturmak için sosyal aksiyon gerçekleştirmeyi amaçlar. Sivil toplum kuruluşlarının birçoğu, belirli nüfus ya da müracaatçı grupları ile çalışırken, sorunun analizini ve soruna dair toplumun bilinçlendirilmesi çerçevesinde sosyal aksiyonu kullanmaktadır. Müracaatçı grupları, sosyal eylem yoluyla ifade ettikleri ihtiyaç ve sorunlarını sivil toplum kuruluşlarının da desteği ile demokratik karar alma süreçlerine doğrudan yansıtma imkânı bulabilmektedir.

Weil ve Gamble'ın (2002), makro sosyal hizmet çerçevesinde sunduğu modeller, sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir zeminde ilerlemesi açısından yakından ilişkilidir ve mesleğin bu modelleri geliştirmesinde gönüllü/sivil çabaların büyük bir rolünün olduğunu unutmamak gerekir. Bütün bu modellerin uygulanmasında önemli bir nokta yapılacak uygulamaların ya da çalışmaların müracaatçı katılımı ile gerçekleşmesidir. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için Tablo 1'de makro sosyal hizmet modelleri ve sivil toplum kuruluşlarının işlevlerine yer verilmiştir.

Modeller	Modeller Çerçevesinde İstenen Değişiklikler	Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevleri
Mahalle ve Toplum Örgütlenmesi	Ortak gereksinimleri olan nüfus grubunun iyilik halinin güçlendirilmesi	Vizyon Oluşturma/Hedef Belirleme Katılım
İşlevsel Toplumların Örgütlenmesi	Sosyal kabul ve sosyal içerme düzeyinin artırılması, sosyal adalet ve politik değişiklik için savunuculuk	Koruma Savunuculuk
Sosyal ve Ekonomik Kalkınma	Düşük gelirli ve baskı altındaki toplumların yaşam kalitesini geliştirmek, kaynakların eşit dağılımını sağlamak	Kolaylaştırma Yardım ve İzleme
Sosyal Planlama	Problem çözüme sürecinde eğitilmiş ve becerili planlayıcıların varlığı	Yenilikçi/Katalizör Stratejik Planlama ve hizmet, program oluşturma Sürdürülebilirlik
Program Geliştirme ve Toplum Liyezonu	Yeni hizmetler tasarlamak ve var olan hizmetleri geliştirmek	
Politik ve Sosyal Aksiyon	Güç yapısına baskı oluşturarak demokrasi ve sosyal adalete vurgu yapmak	Kamuoyu oluşturma Sosyal Dayanışma
Eşyönetim (Koalisyon)	İş birliği içerisinde çalışma	Eklemlenme Aracılık
Toplumsal Hareketler	Politikalar, yasalar, kurumlar, tutum ve davranışlarda değişiklikler yapmak	Düzenleme Politika geliştirme Farkındalık yaratma

Tablo 1. Makro Sosyal Hizmet Modelleri ve Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevleri.

Sivil toplum kuruluşları esnek olmaları, tabana/müracaatçıya olan yakınlıkları ve uygulamadan gelen bilgilerle desteklenmesi noktasında avantajlı bir konuma sahiptir. Bunların yanında aktif yurttaşlığı sağlama ve bunu sürdürülebilir kılma imkânı sağlamaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının birçoğu, sosyal eylemlerinde bireyleri güçlendiren ve onların katılımını destekleyen, tabandan gelen bakış açısını yansıtan, ihtiyaç/durum analizi gerçekleştiren, yerel aktörlerin öncülüğünü sağlayan bir mekanizma ile aktif yurttaşlık bilincini yaygınlaştırarak makro sosyal hizmet uygulamaları için önemini korumaktadır. Ayrıca müracaatçının bulunduğu yerden başlamak, müracaatçının kendi kaderini belirleme hakkı, çevresi içinde birey yaklaşımı, güçlendirme, müracaatçının biricikliğine saygı gibi önemli sosyal hizmet ilkelerinin uygulanmasında sivil toplum kuruluşları aktif bir eylem imkanına da sahiptir. Dezavantajlı gruplara yönelik çalışan birçok sivil toplum kuruluşu, temel insan hakları, ifade özgürlüğü, kadın hakları, kent hakkı, çevre/doğa koruma, sosyal haklar, hayvan hakları, dijital haklar, kültürel haklar, gençlik hakları gibi birçok alanda sosyal aksiyon gerçekleştirmektedir. Aynı zamanda sosyal değişim, savunuculuk, hak, ihtiyaç ve yardım temelli örgütlenme yaklaşımları, sosyal içerme ve katılım hakkı gibi sosyal hizmet ile ilgili konular hakkında da aksiyon alabilmek mümkündür.

Sosyal hizmet alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları, vaka yönetimi, ev ziyareti, danışmanlık, yönlendirme, bilgilendirme seminerleri, psikososyal destek, bireysel ve grup görüşmeleri, toplumsal

farkındalık projeleri, siyasi katılım gibi faaliyetler yürütmektedir. Aynı zamanda gerçekleştirilen bu faaliyetlerin raporlaması yapılarak, ziyaret edilen ev sayısı, özel ihtiyaç sahibi sayısı, psikososyal destek verilen kişi sayısı, grup çalışması yapılan kişi sayısı, aynı ve nakdi yardım yapılan kişi sayısı, yapılan yönlendirmeler, diğer kurumlara yönlendirilen kişi sayısı, gerçekleştirilen eğitimler, projeler vd. konular hakkında veri tabanı oluşturulmaktadır. Türkiye özelinde ise alanda çalışan sivil toplum kuruluşlarının, üç basamaklı sosyal hizmet modelini gerçekleştirdiği söylenebilir. İlk basamak olan tespit, dezavantajlı gruplarla çalışma noktasında birinci aşamada sorunun tespit edilmesidir. İkinci basamak ise müdahale basamağıdır. Bu basamakta sosyal inceleme raporunun hazırlanması, soruna yönelik gerçekleştirilecek yönlendirmelerin, plan ve müdahaleler üzerinde durulması esastır. Üçüncü ve son basamak ise uygulama aşamasına geçilerek, sorunun çözümü için ilgili kurum ve kuruluşların harekete geçirilmesidir. Bu çerçevede programlamadan etki analizine kadar sivil toplum kuruluşlarının makro sosyal hizmet uygulamaları gerçekleştirdiğini söylemek mümkündür.

2. SONUÇ

Sivil toplum kuruluşları ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre değişen, devletin topluma yönelik sağladığı hizmetlerin yetersiz kaldığı noktalarda tampon görevini görür. Bu tür kuruluşlar tüm nüfus grupları için savunucu, kapsayıcı, iyileştirici, müdahaleci, düzenleyici ve sosyal anlamda koruyucu gibi birçok işlev ve role sahiptir. Özellikle sosyal devlet anlayışı çerçevesinde, devletin, yerine getirmekle yükümlü olduğu sorumlulukları gerçekleştirememesi durumunda, sivil toplum kuruluşları bu tarz konuların dillendirilmesinde, kitlelerin harekete geçirilmesinde ve olumlu sonuçlar elde edilmesinde bir adım öne çıkmaktadır. Aynı zamanda sivil toplum kuruluşları toplumun bilinçlenmesinde, modernleşmesinde ve olumlu amaçlar için örgütlenmesinde demokratik temeller atmaktadır.

Müracaatçıların güçlendirilmesi, kendi güçlü yönlerini keşfedebilmelerine yönelik faaliyetlerin sivil toplum kuruluşları aracılığıyla sunulması kritik bir öneme sahiptir. Sivil toplum kuruluşlarının uygulamadan gelen deneyimi nüfus gruplarının sorunlarına yönelik bilgi birikimi sağlayarak, bu sorunlara yönelik gerçekleştirilebilecek makro sosyal hizmet uygulamaları için de bir çerçeve sunmaktadır. Makro sosyal hizmet uzmanlarının kolektif eylemleri güçlendirme, insanların gelişme ve öğrenme süreçlerini destekleme, kaynak bulma, var olan kaynakların geliştirilmesine odaklandığını da söylemek gerekir.

Sivil toplumun, farklılıklara saygıyı temel alan, farklı dünya görüşlerini bir arada bulundurabilen bir çerçeve sunması, bu noktada yapılan çalışmaların, faaliyetlerin, hizmet sunumlarının, savunuculuk işlevi ile gerçekleştirilmesini mümkün kılmaktadır. Devletin, sivil toplum kuruluşlarının sosyal alandaki varlığını kabul ederek, dezavantajlı grupların sorunlarına yönelik çözüm üretilmesinde daha etkili müdahaleler geliştirmesini sağlaması gerekmektedir. Sivil toplum kuruluşlarında daha fazla sayıda meslek elemanının istihdam edilmesi de, kapsamlı sosyal hizmet sunumunu mümkün kılabilir. Sivil toplum kuruluşlarının sosyal alandaki varlığının ve topluluklara yönelik müdahalelerin hak temelli bir bakış açısıyla gerçekleştirilmesi ve sosyal aksiyon ve savunuculuk bağlamında tanımlanması gereklidir. Sivil toplumun nüfus gruplarının var olan sorunlarını ele almadaki aktif katılımı, uygulamadan gelen bilgi temeli ve deneyimi yararlı olmakta, bu deneyim ve özellikler bireyin onuru ve değeri, kaynakların adil dağıtımı, sosyal adalet ve insan hakları gibi sosyal hizmetin temel ilke ve değerleriyle örtüşerek toplumun gelişmesine katkı sağlayacaktır.

3. KAYNAKÇA

Abay, A. R. (2004). Sivil toplum ve demokrasi bağlamında sivil dayanışma ve sivil toplum örgütleri. 3.Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi.

Akatay, A. ve Harman, S. (2014). Sivil toplum kuruluşları, yönetim, yönetişim ve gönüllülük. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Alimoğlu, C. H. (2019). Sivil Toplum Kuruluşlarının Yerel Yönetimlerin Kalkınmasındaki Rolü: Bingöl Tavz- Der Örneği (Yüksek Lisans Tezi). Bingöl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Bingöl.

Aslan, S. (2010). Türkiye’de sivil toplum. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 9 (31), 260-283.

Austin, M., Coombs, M., and Barr, B. (2005). Community-Centered Clinical Practice: Is the Integration of Micro and Macro Social Work Practice Possible? *Journal of Community Practice*, 13 (4), 9-30.

Azeez, A. (2013). Integrated practice of social work methods: Prospects of social work intervention through community palliative care. *Social Work Chronicles* 2(1), 1-14.

Bergmark, Å. and Lundström, T. (2007). “Metoder i socialt arbejde – Hvad er det?” in Meeuwisse, A.; Swärd, H. & Sune, S. (eds.). *Socialt arbejde: En grundbog*. 155-173. København: Hans Reitzels Forlag.

Burghardt, S. (2013). *Macro practice in social work for the 21st century: Bridging the macro-micro divide* (2nd Ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Cengiz, K., Küçükural, Ö., Tol, U. ve Akşit, B. (2005). Türkiye ve Ortadoğu’da sivil toplum tartışmaları (Editör: Lütfi Sunar), *Sivil Toplum ve Demokrasi kitabı içinde*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Cnann, R. ve Boehm, A. (2012). Towards a practice-based model for community practice: Linking theory and practice. *Journal of Sociology & Social Welfare*, 39 (1), 140-167.

Çaha, Ö. (1994). Osmanlı’da sivil toplum. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 49 (3), 79-99.

Çetin, E. (2018). *Interactive Processes Of Europeanization: A Case Of Civil Society In Turkey* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Avrupa Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

Dağdöğen, M. A. (2019). Sivil Toplum Kuruluşlarının Siyasi Yaşamı ve Demokrasiyi Geliştirmesi Üzerindeki Etkileri: Elâziğ Örneği (Yüksek Lisans Tezi). Bingöl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bingöl.

Delgado, M. (2001). *Community social work practice in an urban context: The potential of a capacity-enhanced perspective*. New York: Oxford University Press.

Denli, M. (2018). Sivil Toplum Kavramı Bağlamında Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları: TÜSİAD Örneği (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Doğan, İ. (2002). *Özgürlükçü ve totaliter düşünce geleneğinde sivil toplum*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Duyan, V. (2010). Sosyal hizmet: Temelleri, yaklaşımları ve müdahale yöntemleri. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi.

Erdoğan, M. (2005). Sivil toplum: bir kavramın anatomisi (Editörler: Selahaddin Bakan, Adnan Küçük ve Ahmet Karadağ), 21. yüzyılın eşliğinde Türkiye'de siyasal hayat kitabı içinde. İstanbul: Aktüel Yayınları.

Eroğlu, T. (2006). Sivil toplum kuruluşları bilgi toplumunun neresinde? Yönetim Bilimler Dergisi, 4, 198-217.

Giddens, A. ve Sutton, P. W. (2014). Sosyolojide temel kavramlar (Çev. Ali Esgin). Ankara: Phoenix.

Glisson, C. A. (1994). Should social work take greater leadership in research on total systems of service? Yes. In W. Hudson & P. Nurius (Eds.), *Controversial issues in social work research*. Boston: Allyn & Bacon.

Gözübüyük, M. (2010). Tarihsel süreçte sivil toplum. Edebiyat Fakültesi Dergisi, 27 (1), 89-105.

Gümüş, A. T. (2014). Demokraside sivil toplum ve devlet-sivil toplum ilişkisinde karşılaşılabilecek sorunlar. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 18 (3-4), 529-572.

Haynes, K. S. and Holmes, K. A. (1994). *Invitation to social work*. New York: Longman.

Hira, İ. ve Şan, M. K. (2007). Türkiye'de sosyo-politik sistem ve sivil toplum arayışları (Editörler: Davut Dursun, Hamza Bal ve Burhanettin Duran), *Dönüşüm sürecindeki Türkiye kitabı içinde*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Hollis, F. (1972). *Casework: A psychosocial therapy*. New York: Random House.

Hutchinson, G. S. and Oltedal, S. (2006). *Modeller i socialt arbejde*. København: Hans Reitzels Forlag.

Eskelinen, L., Olesen, S. P. and Caswell, D. (2008). *Potentialer i socialt arbejde*. København: Hans Reitzels Forlag.

Karataş, K. (2019). Sivil Toplum Kuruluşlarının Kaynak Geliştirme Politikaları ve Algıladıkları Bağışçılık Davranışı Arasındaki İlişki (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Karadağ, E. Y. (2015.) Türkiye Perspektifinden sivil toplum ve sosyal hizmet çerçevesinde sivil toplum örgütlerinin toplumsal önemi. Türkiye'de Sosyal Hizmet Uygulamasının 50. Yılı: İnsan Değer ve Onurunu Yüceltmek Sempozyumu bildiriler kitabı içinde (ss. 9-17). Manisa: Celal Bayar Üniversitesi.

Kars, Ö. (2002). Ankara'daki Eğitim, Sağlık ve Sosyal Hizmet Alanlarında Faaliyet Gösteren Vakıf ve Derneklerin Örgütsel Analizi: Sivil Toplum Örgütlerinin Örgütsel Analizi (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Keçeci, G. (2017). Makro sosyal hizmet uygulamasında kullanılan modeller, teknikler ve sosyal hizmet uzmanlarının rolleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28 (1), 187-201.

Keyman, F. (2004). Avrupa'da ve Türkiye'de sivil toplum. *Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları*, No: 3. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi.

Lewis, D. (2010). Nongovernmental organizations, definition and history. In Anheier, Helmut K., Toepler, Stefan (Eds.), *International encyclopedia of civil society*. Publisher: Springer.

Ledwith, M. (2011). *Community development: A critical approach*. Bristol. The Policy Press.

Long, D., Tice, C. J. and Morrison, J. (2006). *Macro social work practice: A strengths perspective*. Belmont, CA: Thomson Brooks / Cole.

Mackay, T. and Zufferey, C. (2015). A who doing a what? Identity, practice and social work education. *Journal of Social Work*, 15(6), 644-661.

Mardin, Ş. (2008). *Türkiye’de toplum ve siyaset*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Meenaghan, T. M. and Gibbons, W. E. (2000). *Generalist practice in larger settings*. Chicago: Lyceum Books, Inc.

Meenaghan, T. M., Washington, R. O. and Ryan, R. M. (1982). *Macro practice in the human services*. New York: Free Press.

Miley, K. K., O’Melia, M. and DuBois, B. (2001). *Generalist social work practice: An empowering approach*. Boston: Allyn & Bacon.

Mizrahi, T. (2015). Community organizing principles and guidelines. In Corcoran, K. and Roberts, A. R. (Eds.), *Social workers’ desk reference* (3rd Ed.). New York, NY: Oxford University Press.

Netting, F. E., Kettner, P. M., McMurty, S. L. and Thomas, M. L. (2011). *Social work macro practice* (5th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Ngaka, W., Graham, R., Masaazi, F. M. and Anyandru, E. M. (2016). Generational, cultural, and linguistic integration for literacy learning and teaching in Uganda: Pedagogical possibilities, challenges, and lessons from one NGO. *Journal of Language and Literacy Education*, 12 (1), 80-103.

Perlman, H. H. (1957). *Social casework: A problem-solving process*. Chicago: University of Chicago Press.

Pierce, D. (1989). *Social work and society: An introduction*. New York: Longman.

Piotrowicz, M. and Cianciara, D. (2013). The role of non-governmental organizations in the social and the health system. *Przegl Epidemiol*, 67, 69-74.

Reynolds, J. (2015). *The Settlement House Movement & Sports as A Social Work Intervention*. Social Work In Sports Conference. Denver, CO.

Richmond, M. E. (1917). *Social diagnosis*. New York: Russell Sage Foundation.

Reisch, M. (2016). Why macro practice matters. *Journal of Social Work Education*, 52 (3), 258-268. doi:10.1080/23303131.2016.1179537.

Reisch, M. and Garvin, C. (2016). *Social work and social justice: Concepts, challenges, and strategies*. New York, NY: Oxford University Press.

Roberts, R. W. and Northen, H. (1976). *Theories of social work with groups*. New York: Columbia University Press.

Rothman, J. (1964). An analysis of goals and roles in community organization practice. *Social Work*, 9, 24–31.

Rothman, J. (1974). *Planning and organizing for social change: Action principles from social science research*. New York: Columbia University Press.

Rothman, J. (1995). Approaches to community intervention. In J. Rothman, J. Erlich, & J. Tropman (Eds.), *Strategies of community intervention*. Itasca, IL: F. E. Peacock Publishers.

Rothman, J., Erlich, J. L. and Teresa, J. G. (1976). *Promoting innovation and change in organizations and communities*. New York: Wiley.

Rothman, J. R. and Mizrahi, T. (2014). Balancing micro and macro practice: A challenge for social work. *Social Work*, 59, 91–93. doi:10.1093/sw/swt067.

Sabuncuoğlu, Z. (2013). *İnsan kaynakları yönetimi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Schwartz, W. (2006). The group work tradition and social work practice. *Social Work with Groups*, 28 (3-4), 69-89.

Suppes, M. A. and Wells, C. C. (2003). *The social work experience: An introduction to social work and social welfare*. Boston: McGraw-Hill.

Şahin, L. ve Öztürk, M. (2008). Küreselleşme sürecinde sivil toplum kuruluşları ve Türkiye'deki durumu. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 54, 3-29.

Thyer, B. A. (2008). Evidence-based macro practice: Addressing the challenges and opportunities. *Journal of Evidence-Based Social Work*, 5 (3-4), 453-472. doi:10.1080/15433710802084177.

Tortajada, C. (2016). Nongovernmental organizations and influence on global public policy. *Asia & The Pacific Policy Studies*, 3 (2), 266–274. doi: 10.1002/app5.134

Tumay, M. ve Okatan, F. (2015). Alexis De Tocqueville'e göre sivil toplum. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19 (3), 321-339.

Tuncel, G. (2005). Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarının tarihsel gelişimi, (Editörler: Selahaddin Bakan, Adnan Küçük ve Ahmet Karadağ), 21. yüzyılın eşliğinde Türkiye'de siyasal hayat kitabı içinde. İstanbul: Aktüel Yayınları.

Turner, S. G. and Maschi, T. M. (2015). Feminist and empowerment theory and social work practice. *Journal of Social Work Practice*, 29 (2), 151-162.

Ulaş, V. (2013). Türkiye’de sivil toplum ve demokrasi ilişkisi. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 14 (1), 399-418.

Ünal, P. (2018). Sivil Toplum Kuruluşlarında Kurumsal Girişimcilik (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Weil, M. (1996). Model development in community practice: An historical perspective. Journal of Community Practice, 3, 5–67.

Weil, M. and Gamble, D. (2002). Community practice models for the 21st century. In A. R. Roberts and G. J. Greene (Eds.), Social workers’ desk reference. New York: Oxford University Press.

Weil, M. O., Gamble, D. N. and Ohmer, M. L. (2013). Evolution, models, and the changing context of community practice. In M. O. Weil, M. Reisch and M. L. Ohmer (Eds.), The handbook of community practice. Thousand Oaks, CA: Sage.

Yanacopulos, H. (2017). NGOs (Nongovernmental Organizations). In Stella R. Quah (Ed.), International Encyclopedia of Public Health. Elsevier Press.

Yatkın, A. (2013). Bölgesel kalkınmada sivil toplum kuruluşları ve kadın katılımı: Elazığ örneği alan araştırması. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 23 (2), 163-188.

Yıldırım, M. (2003). Sivil toplum ve devlet. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 27 (2), 226-242.

Yıldırım, B. ve Şahin, F. (2019). Esping-Andersen’in refah devleti sınıflandırması ve makro sosyal hizmet uygulamaları temelinde Türkiye’nin konumu. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 11 (18), 1-1. doi: 10.26466.

Yıldız, Ö. (2007). Sivil toplum örgütleri, ‘özerklik’: Kavramsal bir açılım. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6, (1), 53-58.

Zengin, O. ve Çalış, N. (2017). Sosyal hizmet uzmanlarının mesleki uygulamaları ve çalışma koşulları. Toplum ve Sosyal Hizmet, 28 (1), 47-67.

Zihnioğlu, Ö. (2013). European union civil society policy and Turkey: A bridge too far? Basingstoke: Palgrave Macmillan Press.

RESEARCH ARTICLE/ARAŞTIRMA MAKALESİ

WOMEN REPRESENTATION IN PARLIAMENT IN SUB-SAHARAN AFRICA: CASE STUDY
OF RWANDA AND KENYAPrudence Laure NDINGA¹¹Ph.D. candidate at the department of Political Science and Public Administration, Yıldırım Beyazıt
University, Ankara

laure.ndinga@yahoo.fr ORCID No: 0000-0001-5653-7403

Received Date/Geliş Tarihi: 12/09/2019 Accepted Date/Kabul Tarihi: 25/12/2019

Abstract

The marginalization of women from political and economic activities has been a subject of debate and policy reforms across the world. In Africa, decades after most countries attained independence; women continue to face more obstacles in pursuing their political interests in a male-dominated field. This is partly due to the societal structures that alienated women from decision-making processes in favor of men. However, gradual changes in African societies such as improved access to education, globalization, the emergence of feminism and experiences such as conflicts in the continent have seen an improved representation of women in decision-making processes in the society. This paper, therefore, examines parliamentary women representations in Rwanda and Kenya through the historical development of women participation in parliament, the factors that facilitated these developments, the influence of women parliamentarians in legislation, and, the challenges that continue to deter women from effective representation and participation in parliamentary proceedings. This paper concludes that women parliamentarians play a significant role in good governance through their inputs in parliamentary legislation especially on pro-poor development and protection of vulnerable groups in the society.

Keywords: Women parliamentarians, Rwanda, Kenya, Legislation, Gender.**SAHRAALTI AFRİKA PARLEMENTOSU'NDA KADIN TEMSİLİ: RUANDA VE KENYA VAKASI****Öz**

Kadınların politik ve ekonomik aktivitelerden soyutlanması, dünya genelinde bir tartışma konusu haline geldi. Birçok ülke bağımsızlık konusunda yol katetmesine rağmen, Afrika'daki kadınlar hala erkeklerin egemen olduğu alanlarda politik hakları konusunda sorunlarla yüzleşiyor. Bu kısmen, kadınları karar alma süreçlerinden erkekler lehine uzaklaştıran toplumsal yapılardan kaynaklanıyor. Diğer yandan; eğitime erişim, feminizmin ortaya çıkışı, kıtada meydana gelen çatışmalar gibi değişimler Afrika'daki kadınların karar alma süreçlerinde giderek daha fazla yer aldığını göstermiştir. Bu nedenle, bu makale Ruanda ve Kenya'daki parlamentoda kadınların katılımını ve katılımın tarihsel gelişimini, bu gelişmeleri kolaylaştıran faktörleri, kadın milletvekillerinin mevzuattaki etkisini ve kadınları engellemeye devam eden zorlukları inceleyerek parlamentodaki kadın temsilcilerini ve Ruanda ve Kenya'daki katılımı araştırmaktadır. Yapılan araştırmalar ışığında, kadın milletvekillerinin özellikle toplumdaki savunmasız grupların gelişimi ve korunması konusunda önemli bir rol oynadıkları sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadın Parlamenterler, Ruanda, Kenya, Mevzuat, Çatışma.

1. INTRODUCTION

The role of women in politics has attracted significant attention among policymakers and scholars. In particular, the question of women representation in different spheres of society has been part of the mainstream discussions surrounding development across the world. The disparities in gender balance have contributed to increased criticisms from feminists and this has been a subject of several campaigns advocating for change in the structure of governance in the society. Sentiments of some advocacy groups have seen some countries adopt laws that specifically require a particular threshold of gender balance to be represented in elective positions. Even the United Nations incognizant of this necessity, recommended a minimum 30 percent one-gender representation through the United Nations Beijing Declaration and Platform for Action (Powley, 2017: 8). Proponents of increased women representation in the political space argue that women, too have the potential to deliver substantive public service like their male counterparts.

In Africa and other parts of the world, women representation in decision making and leadership has historically been constrained due to cultural, religious, and social factors. The colonial era in Africa specifically isolated women from leadership as most struggles for independence were male-dominated, given the nature of the crisis at the time. Upon independence, men sought to dominate the political scene with all African countries having a male president at the helm of leadership. However, the last four decades have seen substantial changes and an increase in the number of women involved in national and political party leadership. Of the 54 countries, nine have elected women as presidents in the last two decades while parliamentary representation has significantly increased. By 2019, at least 27 African countries have taken affirmative actions such as introducing representative seats reserved for women in legislative institutions such as a parliament.

This paper aims to examine the extent to which women are being represented in parliament by assessing the trend in Kenya and Rwanda. These two countries represent some of the most committed African countries in empowering women representation in parliament. While both may have been inspired by different events, with Rwanda rebuilding from the 1994 genocide while Kenya's reforms being a product of persistent activism, both countries seem to be above the global average of women representation in parliament. First, the paper examines some theoretical arguments for promoting women representation.

2. THEORIZING WOMEN'S REPRESENTATION

Feminists are perhaps the leading advocates of women representations not only in politics but in different spheres of society. For some scholars such as Young (2000) and Mansbridge (1999: 633) women representation in leadership and decision process is not only a just act but also a matter of democracy and human rights. But, increased demand for women representation has opened up a new avenue for debate. That is whether increasing the numerical representation of women in parliament would lead to the adoption of more women-friendly policies. Several scholars (Pitkin, 1967; Cowell-Meyers 2001; Phillips 1995) argue that this would only be likely should the women representatives be distinct from the males in terms of the policy.

It is therefore not surprising that a majority of studies on women representation have often sought to examine the relationship between women representation and their impact on the formulation of policies. Also, questions such as; how the political environment and dynamics influence the legislative behavior of women representatives, their legislative capacities and the nature of legislation proposed by women have also been previously examined. Studies by Franceschet et al. (2008: 397), Carrol (2001) and Beckwith et al. (2007: 557), reveal that there exist differences between men and women in formulating legislative agenda that target the interests of women. Some other emerging questions have been whether women representatives should only target issues touching on women's development, or whether their sole mandate is to prioritize the interests of women in legislations and how their identities and interests influence legislative processes. While others (Carroll 2001; Grey 2002; Swers 2002) have yielded results indicating that women representation in parliaments has impacted on parliamentary proposals, debates and outcomes, other studies (Crowley 2004; Gotell et al., 1991; Pelletier 2001) argue that there is minimal or no difference in the conduct of either male or female legislative representatives relative to policy formulation.

The absence of a unified conclusion, therefore, necessitates a different approach in examining women representation in parliament. This paper examines three approaches;

2.1 Policy-Making Processes

According to Tamerius (1995), looking at the policy-making process in general, such as the voting patterns during enactment, may be misleading. This is because it overlooks some common practices such as women mostly being minorities in most parliament or issues specifically touching on women alone are rarely passed. To overcome this analytical bias, it is prudent to retrace policy-making processes at different stages such as before during and after legislation. In other words, the input of women may not be much visible at the voting and debating stages but certainly very influential in other stages. Childs (2006: 527) denotes that the processes involved in the formulation of policies are complex and often, the policies tend to emerge from a series of events that significantly propel a particular issue to prominence and its subsequent enactment as a policy. Bratton (2002: 429) also argues that to a significant extent, policy cycles influence the adoption of issues into the legislative agenda. As such, consideration must be made regarding the broader understanding of the term 'impact' that may extend way beyond the processes of formulating policies to for instance improving the general participation of women (Mackay, 2001).

2.2 Interests and Identities

The assumption of the legislative behaviors of women is often attached to gender as the fundamental identity in political discourses. Cowley (2003: 367) documents that this approach emerges from normative perspectives that attempt to distinguish a common view among women as the justification to advance their presence in political discourses. Dodson (1991) however, draws attention to the fact that a significant portion of empirical studies regarding women representation focuses on differences such as political party affiliations, race, and class which may be a deterrence to the advancement of a collective legislative agenda. It is therefore important to note that the diversities in identities and interests may affect collaboration

amongst women representatives in political affairs. This differentiation has both theoretical and practical relevance because for one, as feminists argue, categorizing women as a group may reify one difference while obscuring others (Carroll, 2001). Reingold (2000: 133) also emphasizes that possessing the female tag may be less significant than the question of gender consciousness for attaining feminist objectives because for instance, the ascension of women to representative offices may be in their capacities as mothers relative to the traditional aspects of gender identity (Franceschet et al., 2008: 397).

Philips (1995) argues that the influence of women on the policy may only be discerned if they behave differently from men in the political discourse. However, this approach has been criticized because of existing dynamics that differentiate how men and women act in political affairs. Schwindt (2006: 576) argues that even if both genders share the same legislative priorities, their support for feminist agendas and the will to propose such policies may be divergent. Secondly, the possible presence of pro-feminist male representatives and anti-feminist women representatives may provide a balance across both gender preferences (Reingold, 2000: 127). Also, Norton (1995) draws attention that high numbers of women representatives in parliament may influence men to take note of the interests of women in policy formulation.

2.3 Political Parties and Parliament

The context of the existing political parties and parliamentary proceedings have a significant influence on policies that are formulated in parliaments regarding the interests of women because the context in which they exist may provide the necessary support needed by women to advance their agenda or act as a deterrence. It is therefore important to analyze the political parties and parliamentary contexts if any attempt is to be made in understanding the behavior of women in legislative discourses. This will also facilitate the identification of the circumstances that facilitate or curtail women's descriptive and substantive representation. According to Mackay (2008: 129), often, political party rules tend to bend towards a bias that favors male domination and experiences and thereby subjecting women to adapt to masculine tendencies that may hinder their capabilities to include women's interests during formulation of policies effectively.

The dynamics of political party politics also influences the position occupied by women in parliamentary committees (Norton, 1995; Nyadera & Agwanda, 2019) who often do not occupy influential positions in the committees and challenges arising from gendered norms of power (Kathelene, 1995: 173). Additionally, Beckwith (2007: 558) argues that the 'minimal' experience of the new women representative also derails their capacities to influence policy. However, this paper is cognizant that women representatives may establish parliamentary groups and caucuses to facilitate and enhance the contributions and participation of women representatives in policy formulation.

Women's legislative behavior is also attached to the political party ideology and affiliation. This is because, foremostly, political parties are responsible for making the selection of candidates to compete for elections and become part of the legislative arm of the government (Zetterberg, 2008: 447). Also, parliamentary party positions on particular legislative issues influence the approach of women on given policies. The

party ideologies as left-wing or right-wing may support the new roles and opportunities for women or favor the traditional responsibilities assigned to women respectively (Carroll 1991). Notably, political parties especially those with a parliamentary majority, play significant roles in formulating policies and even more importantly, those that resonate with the interests of women (Reingold 2000: 136).

Having examined the general perspective of women representation, we will look at the place and role of women in the parliaments of Rwanda and Kenya.

3. WOMEN PARLIAMENTARY REPRESENTATION IN RWANDA

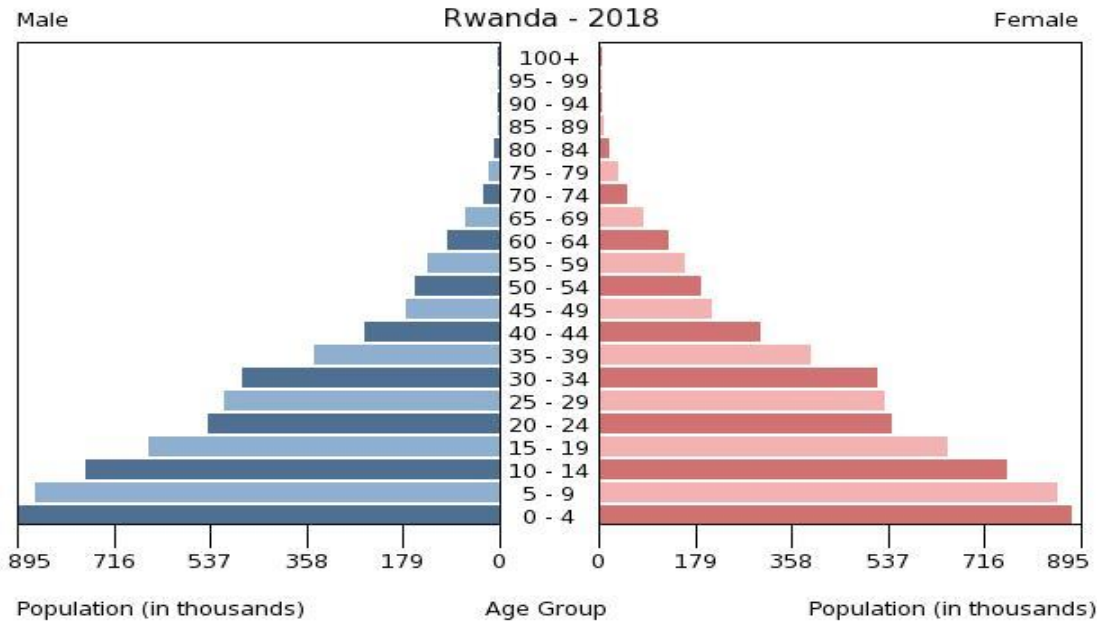
Rwanda for the longest time has always been associated with its dark historical past following the events of the Rwandan genocide in 1994 that pitted the Hutus and the Tutsis in an ethnic conflict that claimed the lives of approximately 800,000 Tutsis and displaced others to the neighboring countries (Mackay, 1996: 208). During the genocide, women were targets not only because of their ethnic orientations but also due to their gender identity that subjected them to torture and sexual abuses such as rape, breast ablation, and forced incest. According to Taylor (2002: 142), Agathe Umwiringiyimana who was the first female prime minister was among the first victims of the genocide and who in the lead-up to the outbreak of the genocide, was often depicted by the local print media through cartoons as being promiscuous thereby, suggesting that her murder was also partly because she was an articulate woman.

When the conflict was halted by the Rwandan Patriotic Front (RPF), parliamentary politics commenced with the establishment of the Government of National Unity as the transitional government in November 1994 until the first elections were held in 2003. During these elections, the RPF won 33 out of the 55 parliamentary seats (Longman, 2006: 148). Following the promulgation of 2003 that reserved 30 percent of parliamentary seats to women and affirmative actions by political parties to voluntarily reserve particular quotas for women on their election candidate lists, Rwanda's female representatives accounted for almost 50 percent of the parliamentary composition after the 2003 elections.

Powley et al. (2003) highlight that the women in Rwanda who survived the vicious genocide experienced extreme losses. They had lost their children, close relatives, husbands, experienced extreme psychological torture, family separations, starvation, displacement, torture, rape and source of livelihoods. Consequently, the destruction of the social structures in the society post-genocide left thousands of women as the new heads of families and communities. This endurance by the Rwandese women who bore the consequences of the genocide, therefore, became a foundation for their need input in the post-genocide recovery of Rwanda. Moreover, a report by the Women's Refugee Commission (1997) also documents that women (inclusive of girls) constituted 70 percent of the entire Rwandan population demography and thereby, significantly contributed to their occupation of new roles and responsibilities as community providers and new builders of the new Rwandan state by firstly burying the dead victims of the genocide, building new shelters and homes for close to 500, 000 orphans in Rwanda (Lampman, 2001).

The women in Rwanda continue to hold a slightly higher number of more than 50 percent of the population demographics, according to the CIA World Factbook (2019). They have therefore become a critical force in contributing to the development of Rwanda in social, political and economic sectors.

Graph 1: Rwanda Population Demographics, 2018

Source: CIA World Factbook, 2019

Powley (2017: 3) highlights that 35 percent of the working adult population of Rwandan women are responsible for producing a significant portion of the country's agricultural output that forms the backbone of the economy. As such, the women in Rwanda play a critical role in the physical rebuilding of Rwanda, governance and social reconstruction.

Since 1961 when Rwanda gained independence from Belgium, women were granted the right to vote and participate in elections as candidates for whichever representative seat they opted for. According to Powley (2017: 4), the first female parliamentarian in Rwanda was elected in 1965. However, before the genocide crisis, women parliamentarian never accounted for more than 19 percent in the national assembly (Inter-Parliamentary Union, 1995). It was until the post-genocide era that the number of women representatives increased significantly to 25.7 percent in the transitional government of national unity through the appointment. In terms of the legislative representation structure of the bicameral parliament of Rwanda, the Chamber of Deputies which serves as the lower house, consists of 80 members with a five-year mandate. Among them, 53 are elected by political parties through a proportional system of representation. Notably, 24 seats are reserved for competition among women themselves as candidates and as voters. Consequently, the increase in the number of women representatives witnessed in the Rwandan parliament is the outcome of affirmative actions to increase women representation through the electoral structures, quota system, and constitutional guarantees.

Drude (1998: 6) argues that the experience of members of the RPF during their exile in Uganda was a big influence on advancing the agenda of women representation using the model of quota system

used in Uganda and the appreciation of the women capabilities in politics as had been witnessed from the women league of the African National Congress of South Africa. Within the ranks of the RPF, women also played a crucial role in the organization that enabled them to advocate for more space for women representation during the post-genocide transitional stage. Aloise Inyumba who became the pioneer Minister for Women’s affairs previously served in the finance docket for the RPF and is today considered by the majority of Rwandese as the founder of post-genocide women agenda in Rwanda.

4. WOMEN PERFORMANCE IN PARLIAMENTARY ELECTIONS

The first transitional parliament after the genocide in 1994 consisted of 70 parliamentary seats and eight seats representing a paltry 11.4 percent were taken by women. This number increased to 17.1 percent during the 1997 general elections and increased to 25.7 percent by November 2000 (Devlin, 2008: 242). The elections in 2003 were crucial in the development of women’s agenda in Rwanda as it also marked the inauguration of the new constitution that introduced the quota system guaranteeing 30 percent of the parliamentary seats in Rwanda and other organs involved in making public decisions to women (Art. 9 (4) Rwandan Constitution 2003). The 2003 constitution guaranteed two special seats in each of the 11 provinces and an additional two special seats reserved for women in Kigali as the capital of Rwanda resulting in a total of 24 seats (Longman, 2006: 141). In addition to the seats won through regular political competition by women, the number increased to 39 women representatives out of the total 80 or as a percentage, 48.75 percent of the Chamber of Deputies (Devlin, 2008: 243).

% of members of legislative bodies that are women

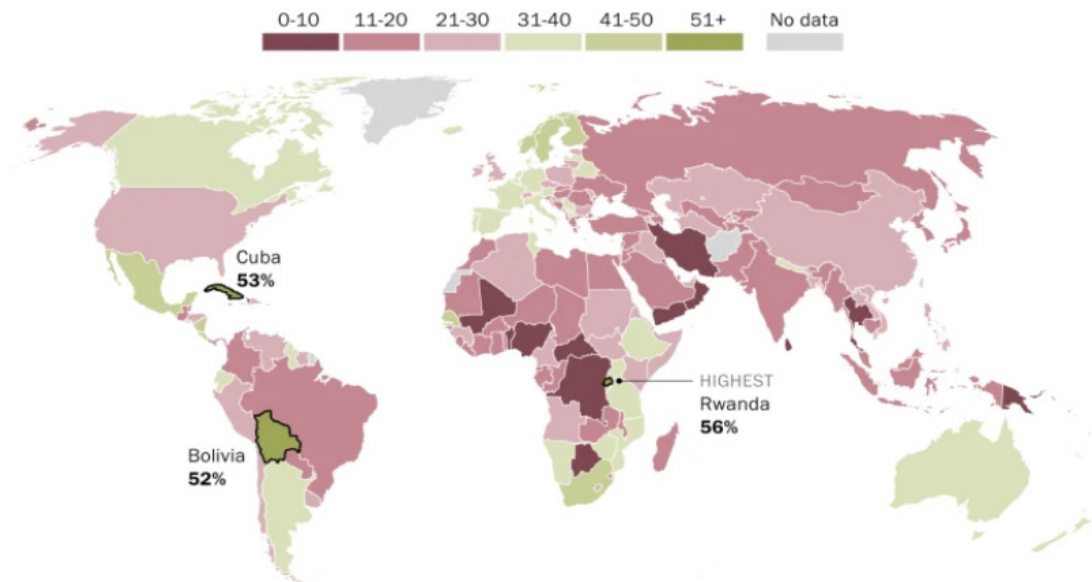

Figure 2. Only three countries have more than 50% of women representatives in the world; the highest is Rwanda.

Source: Pew Research Centre Data Analysis (2019)

In the 2017 elections in Rwanda, women recorded the biggest gains as they occupied 52% percent of all the parliamentary seats making the country the leading in women representation globally.

Importantly, behind these impressive data by Rwanda, the women in Rwanda have played significant roles in terms of policy formulation. According to Childs et al. (2006: 527), the women parliamentarians in Rwanda have not appeared to be constrained by the traditional sectors that have been relegated to women. This is because women parliamentarians have been appointed to act as cabinet secretaries in ministries such as the Ministry of Education, Ministry of Science, Technology, and Research. They have also taken leadership of parliamentary committees and are also adequately represented in institutions such as those dealing with Economic Planning and Cooperation.

The increased number of women parliamentarians in Rwanda has also resulted in increased gender-related policies that have been purposely formulated to improve the welfare of Rwandan women. According to Devlin et al. (2008: 248), the women parliamentary representatives in Rwanda have solidified the notion of unity among women and women welfare over party politics. Additionally, Devlin (2008) argues that the critical mass of the women in Rwandan parliament has had a significant influence in shaping the legislative house towards gender sensitivity and that the other side of the gender-divide (males) have made significant efforts in accepting women interests as part of the legislative responsibilities. These interests have been expressed relative to the ideas of the economic empowerment to women entrepreneurs, and education among both young girls and adult women. Within the parliamentarians, women representatives have also advanced for their personal development through attending leadership seminars, study trips, and workshops.

In Rwanda, women representatives have contributed immensely to the formulation of gender laws. This is because the quota system has increased the bargaining power of women in parliamentary discourse. One of the significant legislations from parliamentary women lobbying was the Category One status that was granted to offenses such as sexual harassment (rape and sexual torture) after the Rwandan genocide enacted in 1996. Other legislations include the child protection against violence law (2001); the inheritance act granting women equal rights with men (2003); rights of pregnant and breast-feeding mothers at places of work (1997); laws on gender-based violence (2008); the labors laws for equal pay and value for work (2009); and, laws granting maternity leave for new mothers informal employment (Abbott et al., 2014). Such legislations have endeared Rwanda as a model example of women's interests globally.

5. WOMEN PARLIAMENTARY REPRESENTATION IN KENYA

Kenya attained her independence from the British in 1963 following an intense diplomatic offensive by the early founders of the republic at international platforms and organized armed struggle domestically (Ghai et al., 1970; Nyadera, & Kisaka, 2019). In the domestic armed struggle, women played a very fundamental role by providing support and intelligence to freedom fighting organizations such as the Mau Mau movement (Olupu et al., 2018: 1516). However, after independence, women's presence in public scenes such as parliament and other public institutions was very minimal. According to Kamau

(2010: 17), the absence of an organized structure to advance the interests of women publicly and at the relevant platforms affected their ability to voice their concerns in policy formulation. The earliest non-governmental organization established to advocate for women's issues was the *Maendeleo ya Wanawake* (translates to Development for Women) in 1952 when Kenya was still a British colony. Kiragu (2006: 18) highlights that the main objectives of the organization were to advance the development of women's welfare through income capacity building. Notably, this organization in the earlier stages did not challenge the patriarchal nature of Kenyan leadership space that had characterized the era but rather, strived at finding a way through which women would address the imbalance of power distribution to improve their general welfare in the society. The organization however evolved to become the women's wing of the ruling party; the Kenya National African Union (KANU) representing approximately 3 million women and became a platform that nurtured pioneer Kenyan women into elective politics for members of the national assembly (Kamau, 2010: 17; Kisaka & Nyadera, 2019).

The record of women that have been elected to the national assembly in Kenya has not been as expected but progressive. During the first elections at independence in 1963, no woman was elected into parliament. The first woman to be elected into parliament was Grace Onyango in 1969, while the first female minister appointed was Nyiya Mwendwa in 1995. However, it was until the aftermath of the 2007 general elections that spilled over to post-election violence that claimed approximately 1000 lives, internally displaced an estimated 600 thousand people and destroyed properties, that women's interest came to the limelight. This is partly because, just like the Rwandan experience, women bore the brunt of the post-election violence through experiences such as rape, sexual harassment, displacement, loss of children, and a breakdown of complete family structures.

The promulgation of the 2010 constitution marked a critical stage in advancing the welfare of women at the national and local levels of governance. This is because the 2010 constitution emulated what had previously been stipulated in the independence constitution of 1963 that provided for a bicameral parliament and devolved units. The 2010 constitution provides a solid foundation for Kenya in advancing gender equality within the country in terms of representation. According to Article 27 (8), the state is mandated to enact laws and other legislative actions that guarantee the effective implementation of the two-thirds gender provisions in either elective and, or appointive public positions (Constitution of Kenya, 2010). Cognizant of these provisions, the government-appointed six women to cabinet positions representing 30 percent minimum provided for in the constitution. Moreover, in the 2013 general elections that was held as a first under the new constitutional dispensation, 16 women were directly elected to the national assembly in addition to other 47 County Women Representatives for each of the 47 counties in Kenya, and, who also legislate alongside the elected Members of Parliament to serve in the national assembly. However, these figures do not compare to the 274 men who were directly elected to the national assembly.

Elections Year	Women	Male	Total	% of Women
1963	0	165	167	1.2
1969	2	162	169	1.4
1974	7	166	170	2.4
1983	3	167	170	1.8
1988	3	197	200	1.5
1992	7	193	200	3.5
1997	8	214	222	3.6
1998	9	213	222	4.1
2002	18	204	222	8.1
2007	22	200	222	9.9
2013	65	285	350	18.6

Table 1. Parliamentary Women Representation (1963-2013)

Source: Author compilation from various sources

In the 2017 general elections, there was an improvement in the number of women elected and nominated to the bicameral parliament and other levels of public representations. Relative to the gender balance constitutional requirement, the national assembly still requires an additional 41 members to meet the stipulated threshold in the national assembly. The senate, which is also involved in legislation, requires an additional two members to meet the one third quota requirement. Whereas women occupied 145 seats out of the 1,883 electoral seats in 2013, their figures slightly improved to 172 seats in 2017.

Seat	Number of Women	Total	Women as a % of the total
Governor	3	47	6.4
Deputy Governor	7	47	14.9
Senator	20	67	29.8
National Assembly	76	349	21.8
County Assembly	658	2,222	29.6

Table 2. Women Elective Representation in Kenya (Nominated and Elected in 2017)

Source: Data Compiled by Author

The increasing number of women in the national assembly of Kenya has been mixed. This is because of the patriarchal nature of the Kenyan political space. Nonetheless, the women parliamentarians in Kenya have been able to influence policy through various bills and motions that have been introduced by these women parliamentarians to improve the welfare of Kenyan women. Some of these bills include the Sexual Offences Act; the Two-Thirds Gender (Amendment) Bill 2015; Marriage Bill, the Children's Bill; the Matrimonial Property Bill, In Vitro-Fertilization Bill; Victims Protection Bill; the Protection against Domestic Violence Bill; Prohibition of Anti-Personnel Bill; and, Exemption of Taxes for Female Sanitary Towels Bill (Nthiri, 2014: 36). In addition to contributing immensely to the enactment of these legislations, Kenyan

women parliamentarians are also members of various select committees within the national assembly. Some of these committees have also been chaired by women such as; the Liaison Committee (Joyce Laboso), Regional Integration Committee (Florence Kajuju), Research and Technology Committee (Sabina Chege), Catering and Health Club Committee (Janet Wanyama), Health Committee (Rachel Nyamai), and the Justice and Legal Affairs Committee (Priscila Nyokabi, Vice-Chairwoman) (Kenya National Assembly, 2018).

Several studies on women parliamentary representation in Kenya (Masandu, 2008; Milligan, 2014; and Biegen, 2016) have concluded that impact of Kenyan women in parliament is comparatively low compared to the other regional counterparts partly due to the absence of the minimum gender quota requirement or failure to achieve the critical mass that would significantly empower women to influence policy formulation. This challenge was evidenced during the parliamentary vote on the gender bill on 28th February 2019 that was supposed to give more seats to women in political representation and other public offices. This bill collapsed due to a lack of quorum after the male members of parliament boycotted the vote.

The women parliamentarians in Kenya have also established the Kenyan Women Parliamentary Association (KEWOPA) in 2001 by only nine pioneer women parliamentarians in the eighth parliament. This caucus was established by women parliamentarians from across the political divide as a means of increasing their influence on parliamentary procedures to bring to attention issues regarding the welfare of women in Kenya. According to KEWOPA, the mandate of the organization is to fundamentally advance good governance and improve networking among female parliamentarians regardless of political affiliation in driving the welfare of women and the general social and economic development of Kenya.

6. DISCUSSIONS

The 21st century is witnessing an extensive transformation in the structures of the society as women are becoming more involved in the development of social, political, and economic sectors of the society. There is sustained movement from the traditional conceptualization of gender responsibilities to new understandings about women empowerment in terms of scope of the responsibilities bestowed on women. Culturally, the traditional African society assigned women the responsibilities of homemakers while men were in charge of the decision-making processes on behalf of the society (Kabeer, 2015; Malik & Courtney, 2011; Barton, 2005; Foulds, 2014). Indeed, these views continue to hold ground in certain sections of African societies even today. However, while these trends are gradually changing, they still play a significant role when it comes to the election of political representatives mandated to represent different groups in the society and therefore, partly accounting for the statistics of directly elected women to parliament as is the case of both Rwanda and Kenya.

Studies by (Hughes & Mwiria, 1989; Musandu, 2008) argue that women are best placed on formulating policies that are not just women-friendly, but also those that would attempt to support the improvement of the welfares for underprivileged members of the society. As a consequence, should a political system fail to incorporate women in decision-making processes, the interests of large sections of the society remain at risk of not being addressed. This argument is collaborated by a study conducted by Lawless et al. (1999) that concluded that the absence of women participation in policy formulation in parliament

hinders the efforts to alleviate poverty. As such, Biegona (2016) emphasizes the need for women to be conceptualized as development partners in society beyond the limitations of domestic responsibilities.

As discussed in both two cases, women parliamentarians have played critical roles in the enactment of key laws that are gender-sensitive to the interests of women in society. Notably, however, women parliamentarians in Kenya continue to lag in terms of their numbers to efficiently and comprehensively address the interests of women, especially regarding the issue of the Two-Thirds gender bill. Importantly, this paper gives cognizance that there are challenges that continue to affect the performance of women in terms of representation. Key among these include:

i. Financial Challenges. The nature of African politics is a transactional one. Over the years of personal rule across the continent especially during the Cold War era, a system of clientele politics developed that embedded a political culture emphasizing money politics as the basis for assessing prospective elective candidates rather than as a question of policy. This political behavior has evolved to the extent that election campaigns in Sub-Saharan Africa have been flagged among the most expensive globally. This has worked to the disadvantage of women who for a long period, have been marginalized economically because of issues and dynamics involved in, for instance, employment preferences and inheritance laws in a majority of African countries that did not recognize women as rightful inheritors to properties such as land. A majority of women are therefore not able to incur comfortably the electoral campaign expenses such as printing of political materials, logistics expenses, media and public relations costs and, payment of political party monthly or annual premiums and candidature fees.

ii. Political Violence. In as much as several African countries, including Rwanda and Kenya, have established codes of conduct for electoral processes, these laws are frequently violated without any proper enforcement of sanctions to those culpable of such violations. The existing challenges in enforcing these laws have emboldened political contenders to exploit extreme measures in their quests for political support. Many candidates have been associated with hooliganism and political thuggery subjecting female candidates to a political environment characterized by fear and intimidation including threats from seeking votes in particular areas that are perceived as 'strongholds' to the certain candidate(s). Besides, women are not only subjected to physical threats but also extreme propaganda sometimes on their character that may impact them psychologically or their status in society. Despite the existence of these codes of conduct and other mechanisms for the prevention of conflicts such as early warning systems, the majority of prospective female candidates for electoral positions remain discouraged by the unpredictable environment of political competition.

iii. Perceptions about Women in Leadership. Women in African societies are also exposed to misconceptions about their leadership capacities. Whereas both countries have taken legislative actions such as introducing legislative seats reserved for women specifically, sections of the society have internalized this to mean that women should not compete for the other seats in the national assembly. In Kenya, the establishment of the position of women representatives has instituted a perception that women should, therefore not be fronted by political parties as candidates for other elective seats especially in the national assembly and senate which are involved in legislation. But these perceptions are not only confined within the male population. Despite women accounting of at least half of the population in the two countries, the

female candidates have failed to obtain adequate support in terms of voting patterns from other female members of the society.

7. CONCLUSION

This paper sought to add to the debate on women's participation in the political sphere that continues to gain momentum across the world. In particular, it selected two case studies, Kenya and Rwanda both from Africa to highlight the progress being made on women empowerment in decision making and leadership in this part of the world. It should be remembered that Africa and specifically African women have often been misrepresented and got little attention from existing literature. What is ironic however is that the continent seems to be taking up a significant pace in promoting gender balance in leadership. Specifically, not only is Rwanda the leading country with the highest number of women in parliament, Kenya is showing significant efforts by increasing the number and percentage of women each election cycle to parliament. This trend is also visible in other arms of government such as the executive and judiciary, wherein both countries women have taken up prime positions such as ministers of defense as well as foreign affairs. Nine countries in Africa have produced female presidents in the last two decades something that even established democracies such as the United States are still struggling to achieve.

This particular study is an important addition to the rapidly changing research of tracking women representation in parliaments. This is because the size and makeup of parliaments keep often changing while the availability of quality and quantity data may vary from place to place and over time. The study finds that women, despite questions being raised over their role and capacity in a leadership position, continue to make strides in improving good governance practices and highlight issues that affect women through different laws that have been enacted to improve the welfare of women specifically and the society at large. In Kenya for example, the study finds that women legislators have not only been vocal in supporting the formulation and implementation of two-thirds gender principle in all public institutions, but also continue to work towards improving the life and welfare of fellow women as it was the case of the legislation against female genital mutilation (FGM). Rwanda, on the other hand, shows a unique case of women's strategy in leadership. For example, while the law sets the minimum threshold for women at 30% by reserving some seats for women, veteran and popular women leaders chose to compete in the positions that are not reserved for women to give emerging women a chance to be elected. This gamble paid off as most of the veteran female politicians defeated their male counterparts thus increasing the number of women elected directly or through the reserve.

However, despite the numerous legislative actions taken to increase the presence of women in public representation, there are still several challenges that women politicians face in their political journey. There is still reluctance by some communities and religions in Kenya and Rwanda to allow women to compete for political office. This stereotype makes it difficult to implement affirmative action in some parts of the country thus causing inequality in the number of women being represented. Secondly, politics in Kenya and Rwanda continues to be highly capital intensive and one needs to invest a lot of money to win an election yet income inequality between men and women still prevails. In relation to this, politics continues to attract a lot of violence before, during and after elections making many people consider

it a dangerous adventure for women (Nyadera, 2018). Furthermore, the reserved positions for women representatives are not given the same financial allocation as the ordinary positions thus making these offices at times appear irrelevant.

Therefore, both Kenya and Rwanda need to adopt additional strategies that will transform the general perception of the larger society towards women and their leadership. Civic education must be conducted regarding the significance of inclusive leadership in the country as it not only fosters peace but also facilitates development. Women parliamentarians also need to be exposed to further tailored training, workshops, and seminars on legislative processes because political candidates are always drawn from different professional backgrounds that may not necessarily be conversant with processes of law or formulation of public policies. The offices of both women representatives and male representatives need to be properly funded and equipped with a meritocratic secretariat that is well vast with research on policy matters as well as ability to liaise with fundamental operational offices involved in parliamentary proceedings such as those of the speakers and clerks of the various national assemblies. In conclusion, both Kenya and Rwanda have shown a commitment to inclusive leadership by empowering women parliamentarians in various capacities and the future looks promising in achieving gender balance in parliamentary representation.

8. REFERENCES

- Abbott, P., & Rwica, J.** (2014). End-of-Line Evaluation of 'Beyond Raising Awareness: Shifting the Power Balance to Enable Women to Access Land in Rwanda'.
- Barton, C.** (2005). Where to for Women's Movements and the MDGs?. *Gender & Development*, 13(1), 25-34.
- Beckwith, K., & Cowell-Meyers, K.** (2007). Sheer numbers: Critical representation thresholds and women's political representation. *Perspectives on politics*, 5(3), 553-565.
- Biegon, J. (Ed.).** (2016). *Gender and Political Processes in Kenya*. Nairobi: Strathmore University.
- Bratton, K. A., & Ray, L. P.** (2002). Descriptive representation, policy outcomes, and municipal day-care coverage in Norway. *American Journal of Political Science*, 428-437.
- Carroll, S. J. (Ed.).** (2001). *The impact of women in public office*. Indiana University Press.
- Childs, S., & Krook, M. L.** (2006). Should feminists give up on critical mass? A contingent yes. *Politics & Gender*, 2(4), 522-530.
- Cowell-Meyers, K.** (2001). Gender, power, and peace: A preliminary look at women in the Northern Ireland Assembly. *Women & Politics*, 23(3), 57-90.
- Cowley, P., & Childs, S.** (2003). Too spineless to rebel? New Labour's women MPs. *British Journal of Political Science*, 33(3), 345-365.
- Devlin, C., & Elgie, R.** (2008). The effect of increased women's representation in parliament: The case of Rwanda. *Parliamentary Affairs*, 61(2), 237-254.

Duflo, E., & Chattopadhyay, R. (2016). *Women as policy makers: Evidence from a randomized policy experiment in India* (No. id: 8795).

Dodson, D. L. (1991). *Reshaping the agenda: Women in state legislatures*. Eagleton Institute of Politics, Rutgers, the State University of New Jersey.

Drude Dahlerup, (1998) "Using Quotas to Increase Women's Political Representation," *Women in Parliament: Beyond Numbers*, ed. Azza Karam. (Stockholm, Sweden: International Institute for Democracy and Electoral Assistance, 96.

Foulds, K. (2014). Buzzwords at play: gender, education, and political participation in Kenya. *Gender and Education*, 26(6), 653-671.

Franceschet, S., & Piscopo, J. M. (2008). Gender quotas and women's substantive representation: Lessons from Argentina. *Politics & Gender*, 4(3), 393-425.

Ghai, Y. P., & McAuslan, P. (1970). *Public law and political change in Kenya: A study of the legal framework of government from colonial times to the present*. Oxford University Press.

Grey, S. (2002). Does size matter? Critical mass and New Zealand's Women MP.

Hughes, R., & Mwiria, K. (1989). Kenyan women, higher education and the labour market. *Comparative Education*, 25(2), 179-195.

Inter-parliamentary Union. (1995). *Women in parliaments, 1945-1995: a world statistical survey* (No. 23). Inter-Parliamentary Union.

Kabeer, N. (2015). Gender, poverty, and inequality: a brief history of feminist contributions in the field of international development. *Gender & Development*, 23(2), 189-205.

Kamau, N. (2010). Women and political leadership in Kenya. *Berlin: Heinrich BollStiftung*. Retrieved January 3, 2011.

Kathlene, L. (1995). Position power versus gender power: Who holds the floor?. *Gender power, leadership, and governance*, 167-94.

Kenyan Government (2010). *The constitution of Kenya*. Government Printer, Nairobi: Kenyan Publishers.

Kiragu, J. (2006). Is there a Women's Movement?. *J. Muteshi, Mapping Best Practices: Promoting Gender Equality and the Advancement of Kenyan Women, Heinrich Böll Foundation, East and Horn of Africa Region*.

Kisaka, M. O., & Nyadera, I. N. (2019). Ethnicity and Politics in Kenya's Turbulent Path to Democracy and Development. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 76 (2), 159-180.

Lampman, J. (2001). Women Lead in Effort to Rebuild Rwanda. *Christian Science Monitor*, 15.

Longman, T. (2006). Rwanda: achieving equality or serving an authoritarian state?. Rwanda's Female Parliamentarians' in. G. Bauer and H.E. Britton (eds) 2006, *Women in African Parliaments*, Lynne Rienner, pp. 133–50

Mackay, F. (2008). 'Thick' conceptions of substantive representation: Women, gender and political institutions. *Representation*, 44(2), 125-139.

Mackay, F. (1996). The zero-tolerance campaign: setting the agenda. *Parliamentary Affairs*, 49(1), 206-221.

Malik, S., & Courtney, K. (2011). Higher education and women's empowerment in Pakistan. *Gender and Education*, 23(1), 29-45.

Mansbridge, J. (1999). Should blacks represent blacks and women represent women? A contingent "yes". *The Journal of politics*, 61(3), 628-657.

Milligan, L. (2014). 'They are not serious like the boys': gender norms and contradictions for girls in rural Kenya. *Gender and Education*, 26(5), 465-476.

Musandu, P. (2009). Drawing from the Wells of Culture: Grace Onyango and the Kenyan Political Scene (1964-1983). *Wagadu Volume 6 Journal of International Women's Studies Volume 10: 1*, 108.

Nthiiri, G. (2014). *The Contribution of The Kenya Women Parliamentary Association In Strengthening Democracy In Kenya* (Doctoral Dissertation, University Of Nairobi).

Nyadera, I.N., (2018). South Sudan conflict from 2013 to 2018: Rethinking the causes, situation and solutions. *African Journal on Conflict Resolution*, 18(2), pp.59-86.

Nyadera, I. N., & Agwanda, B. (2019). The Emergence and Evolution of Populism in Sub-Saharan Africa: Party Politics and Personalities. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 76-91.

Nyadera, I. N., & Kisaka, M. O. (2019). The Role Of Gender And Women In Political Institutions In Africa: A Case Of Political Parties. *Afro Eurasian Studies*, 8(1), 124-144.

Opoku, M. P., Anyango, B., & Alupo, B. A. (2018). Women in politics in Kenya: an analysis of participation and barriers. *Multidisciplinary Journal of Gender Studies*, 7(1), 1506-1530.

Powley, E. (2017). Rwanda: The Impact of Women Legislators on Policy Outcomes Affecting Children and Families: The State of the World's Children 2007 Background Paper. United Nations Children's Fund (UNICEF). 2006.

Powley, E., & Anderlini, S. N. (2003). Strengthening Governance: The Role of Women in Rwanda's Transition.

Reingold, B. (2008). Women as office holders: Linking descriptive and substantive representation. *Political women and American democracy*, 9, 128-47.

Sawadogo-Lewis, T., Cane, R. M., Morgan, R., Qiu, M., Magaço, A., Ngale, K., & Roberton, T. (2018). Reaching substantive female representation among decision-makers: A qualitative research study of gender-related experiences from the health sector in Mozambique. *PLoS one*, 13(11), e0207225.

Schwindt-Bayer, L. A. (2006). Still supermadres? Gender and the policy priorities of Latin American legislators. *American Journal of Political Science*, 50(3), 570-585.

Swers, M. (2001). Research on Women in Legislatures: What Have We Learned Where Are We Going?. *Women & Politics*, 23(1-2), 167-185.

Tamerius, K. L., Duerst-Lahti, G., & Kelly, R. M. (1995). Gender Power, Leadership, and Governance.

Taylor, C., & as Terror, C. S. (2002). The Rwandan Genocide of 1994. *Annihilating Difference: The Anthropology of Genocide*, 2, 137.

Women's Commission for Refugee Women and Children, Rwanda's Women and Children: The Long Road to Reconciliation (New York: Women's Commission, (1997) 6.

Zetterberg, P. (2008). The downside of gender quotas? Institutional constraints on women in Mexican state legislatures. *Parliamentary Affairs*, 61(3), 442-460.

ARAŞTIRMA MAKALESİ/ RESEARCH ARTICLE

HER YERDE YABANCI
GÖNÜL YARASI VE HAKKÂRİ'DE BİR MEVSİM FİMLERİ ÜZERİNDEN TAŞRA
TEMSİLİNİN İNŞASI VE TAŞRA/ŞEHİR İLİŞKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİUmut Şilan OĞURLU¹¹Altınbaş Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Sinema ve Televizyon Bölümü, İstanbul.
umut.ogurlu@altinbas.edu.tr ORCID No: 0000-0002-4428-8670

Geliş Tarihi/Received Date: 08/03/2019 Kabul Tarihi/ Accepted Date: 26/12/2019

Öz

Bu çalışmada, *Gönül Yarası* (2004) ve *Hakkârî'de Bir Mevsim* (1983) filmleri üzerinden taşradaki çocukluk temsili ele alınacaktır. İki filmde de yer alan şehirden taşraya giden öğretmen temsili biçim ve içerik bakımından değerlendirilecektir. Bu filmlerin yaklaşım farkları ve benzerlikleri erkeklik, oryantalizm ve çocukluk gibi kavramları tartışarak değerlendirilecektir. Nurdan Gürbilek'in taşrayı mekândan ziyade zaman olarak tarif etmesinin sebebi nedir? Sinemada taşra meselesini bu soru etrafında düşünmeyi öneren yazı, ikinci olarak, etnisite ve sinema tartışmalarına odaklanmaktadır. Bu tartışmalarda, ulusal karakter bağlamında, taşra anlam açıklığının ve güvenliğinin kaybolduğu, seyircinin genelde kendini ötekileştirdiği durumlarda ve şehirden gelen figürlerin yaşadığı travmatik karşılaşmayı anlatır. Bu çalışmada taşranın temsiline öznenin bireysel deneyimlerindeki etkisini ulus kültürü ve ulusal karakter bağlamında inceleyip sinemadaki temsillerinin bu kavramları yorumlayışını içeriği benzerlik gösteren bu iki film üzerinden yorumlamayı amaçlıyorum.

Anahtar Kelimeler: Taşra, Şehir, Film Biçimi, Gönül Yarası, Hakkârî'de Bir Mevsim.

STRANGER EVERYWHERE
CONSTRUCTION OF THE PROVINCIAL REPRESENTATION ON GONUL YARASI AND
HAKKARIDE BİR MEVSİM

Abstract

In this study, the representation of childhood in the countryside is discussed through the movies *Gönül Yarası* (2004) and *Hakkârî'de Bir Mevsim* (1983). The common theme in both movies, a 'stranger' represented by the teacher, who moved to the countryside from the city is evaluated in terms of form and content. The differences and similarities in these films are discussed through concepts such as masculinity, orientalism and childhood. Why did Nurdan Gürbilek describe the countryside as time rather than space? The article, which proposes to consider the provincial issues around film studies also revolves around the same question and focuses on ethnicity and cinema debates. As such, it describes the traumatic encounter of the stranger from the city, displayed within the context of the national character, where the provincial meaning and security is lost and the audience is often marginalized. In this study, the effect of representation of the countryside on individual experiences of the subject in the context of national culture and national character is examined through these two films.

Keywords: Countryside, City, Narration, Gönül Yarası, Hakkârî'de Bir Mevsim

1. GİRİŞ

Taşranın Türkiye sinemasındaki temsilinin çocukluk belleğimizdeki belki de en belirgin hali bir şarkıda görülür. Bu şarkı, kimi zaman kimsesizlikle özdeşleşmiş, İstanbul'un sokaklarında aileye ve evlere öykünen Ayşecik ve Ömerciğin talihsiz anılarını süslerken¹, kimi zaman *Bir Dağ Masalı*² filminde olduğu gibi, Anadolu'nun meçhul bir kasabasında öğretmenlik yapan Türkan Şoray'ın ve öğrencilerinin temiz Türkçe dublajlarında duyulur.

*“Orda bir köy var uzakta, o köy bizim köyümüzdür.
Gitmese de kalmasa da o köy bizim köyümüzdür.
Orada bir ev var uzakta...”*

Uzakta olanları işaret ederek devam eden Ahmet Kutsi Tecer'in şarkıya dönüşen bu şiiri ilkokuldaki öğretmenimizden ziyade, bu dublajlı karakterlerin sık tekrarlarıyla belleğimizde yer etmiştir. Ahmet Kutsi Tecer şiirinde işaret ettiği 'Irak'a yol, dağ, ses, ev ve köyü yerleştirir. Taşranın yolu, dağı, evi, köyü ve sesi şehirden farklıdır. Peki, Cumhuriyetin ilk yıllarıyla birlikte bir ulus-bütün misyonu olarak gelen ve romantik şekillenmelerle tanımlanan bu taşra, ne zaman sınırlara hapsedilmiş yabancıliğin özneye ıstırabının anavatanına dönüştü? Ya da öznenin uzakta olduğunda özneye ait olduğu varsayılan köy/ ev, yakınına hatta tam ortasına düşmüş özneye nasıl kimliğinin atıklarını sorgulatan bir mekanizma işlevi görmeye başladı? Bu soruları değerlendirebilmek için taşra/taşralılık şehir/şehirlilik temsilini takip ederek *Hakkâri'de Bir Mevsim* ve *Gönül Yarısı* filmlerini inceleyeceğim.

İki ana ve erkek karakterinin de taşra ve şehirle ilişkileri üzerinde düşündüğümde bu filmlerin yaklaşımlarını taşra/ şehir ve aidiyet, taşra/şehir ve çocuk ve son olarak taşra/şehir ve bellek şeklinde üç farklı değerlendirmeye ayırarak bu iki farklı temsilin yarattığı dikotomi üzerinden tartışacağım.

1 *Ayşecik'le Ömercik* İstanbul'da yaşayan iki öksüz çocuğun birbirleriyle kurdukları dostluk bağını ve üstesinden gelmeleri gereken trajik olaylara zaman zaman muzip zaman zaman melodramatik yaklaşımlarını aktaran ve sonrasında film serisine dönüşen filmlerin ilki. İki arkadaş şehirde başıboş dolanırken birlikte sık sık hayal kurarlar. Zengin bir adam olan öz babası Ayşecik'i aramaya başlar ve olaylar gelişir.

Yönetmen: Orhan Aksoy. Senaryo: Hamdi Değirmencioğlu. Oyuncular: Zeynep Değirmencioğlu, Ali Şen, Münir Özkul. Yapım Yılı: 1969. Arzu Film
2 Reşat Nuri Güntekin'in Çalıkuşu romanından uyarlanan filmde nişanlısıyla arası açılan Lale (Türkan Şoray) İstanbul'dan Anadolu'da bir kasabaya öğretmenlik yapmaya gider. Oldukça idealist ve modern bir öğretmen olan Lale köyde tanıştığı doktorla aralarında romantik bir ilişki başlar.
Yönetmen: Turgut Demirağ. Senaryo: Turgut Demirağ. Oyuncular: Türkan Şoray, Murat Soydan, Kuzey Vargın. Yapım Yılı: 1969. And Film.

TURGUL Yavuz (Yön.), *Gönül Yarası*, 2005

2. TAŞRA(LI)/ŞEHİR(Lİ) VE AİDİYET

“Sizi tanıyorum, çocukken bütün milli bayramlarda şiirleri siz okurdunuz. Biz size hayran kalırdık.” *Gönül Yarası*, Berrin

“Tematik olarak politik filmlerin temel meselesi aidiyet ve kimlik sorunsalıdır. Bir yere ve topluluğa ait olma duygusunun zedelendiği, kırıldığı giderek onulmaz biçimde parçalandığı durumlara odaklanan bu filmler olaylara nesnel ve dışarıdan bir gözle bakan, bir temsil anlayışı yerine, öznelliğe öznel algı ve deneyime vurgu yaparlar. Bu bağlamda bu filmlerin en önemli ortak noktası “ulusal aidiyet” meselesini belki Türk sinema tarihinde hiç olmadığı şekilde sorunsallaştırmalarıdır.”³

Gönül Yarası ve *Hakkârî’de Bir Mevsim’de* erkek karakterlerin anlatı üzerindeki temel farkı şudur; *Hakkârî’de Bir Mevsim’de* film Öğretmen’in sürüldüğü taşraya gelmesiyle başlar ve Öğretmen, bireysel bir yabancılaşmanın etkisiyle neredeyse histerik davranmaktadır, *Gönül Yarası’nda* ise Nazım, *Hakkârî’de Bir Mevsim’deki* Öğretmen’in geldiğine çok benzer bir manzarada öğrencileriyle vedalaştığı sahne ile hikâyeyi başlatır. *Gönül Yarası’ndaki* Nazım ile taşrada görev başında tanışırız, Nazım *Hakkârî’de Bir Mevsim’deki* Öğretmen’den çok daha az karanlık bir imaj çizer ve davranışlarının hakimiyetinde bir karakter olarak tasarlanmıştır. Öğretmen çelişkili ve şaşkın duruşu ile çoğu zaman Nazım’dan zıt bir portre çizmektedir. Film boyunca Öğretmen’in gerçek ismini bile öğrenemeyiz Nazım ise ismiyle bile önemli bir aydına (Nazım Hikmet) gönderme taşımaktadır. *Gönül Yarası’nın* açılış sahnesinde Nazım, öğrencileriyle zaman zaman şakalaşarak onlara idealist öğretmenlerde bulunmakta, panosunda asılı olan aydınların fotoğraflarını göstererek onlara doğruyu somut olarak işaret

3 Suner, Asuman (2010) *Hayalet Ev*, İstanbul, Metis Yayınevi

etmektedir. Nazım kendinden taşrada şüphe etmez, Nazım kendinden ancak şehirden taşraya baktığında şüphe edecektir. Nazım sınıfta idealist konuşmasını yaptıktan sonra, köylülerle vedalaşmak için dışarı çıkar. Köy halkından yaşlı ilerlemiş erkeklerle sıra boyunca vedalaşır. Herkesle Türkçe konuştuğundan sonra sıradaki son yaşlı adamla Kürtçe konuşur ve yaşlı adam Nazım'a hürmetlerini göstermek için şunları söyler: "Dede de sensin derviş de sen bizim çocuklarımızın gerçek babasıdır. Sen öğretmensin. Sen bizim dedemizsin."

TURGUL Yavuz(Yön.), *Gönül Yarası*, 2005

Taşranın bünyesinde barındırdığı muhafazakâr (ve görünmez) sınırlarını neredeyse ortadan kaldıran ve oldukça beynelmile bir yaklaşımla sunulan bu samimi vedalaşma sahnesinden sonra Nazım'ın üst sesi eşliğinde bozkır görüntüleri girer. Nazım az önceki sahnenin aksine hiç de olumlu anlamlar içermeyen şeyler söylemeye başlar: "15 yıl bu köyde kalmış ve çok fazla şey görmüştüm, bir gecede köyler yıkılmış anneler çocuksuz kalmış ve ben bunların hepsini seyretmişim. Köyü terk ederken artık hayata dair öğrenecek bir şeyim kalmadığına inanıyordum." Film daha ilk sekansından özne ve ulusun dayattığı aidiyet yapısının ikircikli hissi sorunsallaştırmıştır.

Gönül Yarası'nda Nazım, taşra ve taşra sembollerine kimi zaman hükümdar, kimi zaman bu sembollerle özdeşlik kurmuş biri, kimi zaman yadırgayan fakat sık sık öğüt veren bir birey olarak şahsi çelişkilerinin takip edilebileceği bir alan yaratır. *Hakkârî'de Bir Mevsim'de* ise tamamen farklı bir imge yapısı kurar. Filmdeki meçhul karakter Öğretmen, *Gönül Yarası* ile anlatı olarak tamamen farklı, mizansen olarak oldukça benzer olan sınıfta vedalaşma sahnesinde, Nazım'ın aksine 'öğrenecek bir şeyi olmadığı' yargısıyla değil 'öğretecek bir şeyi olmadığı' yargısını vurgular. Meçhul Öğretmen köye ilk geldiğinde köyün yaşlıları O'na "Okuma yazma öğretirsin yeter, bizim de duamızı alırsın." der. Nazım'ın aldığı duanın bir benzerinin beklentisiyle başlayan film, anlatımıyla oluşturulan karanlık yapıyla birlikte izleyici olarak final konuşmasını meşrulaştıran bir dramatik çatı kurar fakat ironik bir şekilde ortaya çıkan daha 'gerçek' görünür. Daha 'gerçek' gelen

husus ise tıpkı Ahmet Kutsi'nin şiirini berrak Türkçesiyle okuyan taşralı çocukların yarattığı kabullenişin sorgulanmasının getirdiği sonuçtur. Bu noktada Öğretmen'in sınıfla vedalaşması, idealist öğretmen klişesi düşünüldüğünde başarısız fakat nihayet dublajdan sıyrılan suretlerin karşılık bulması konusunda bir o kadar özgündür.

KIRAL Erden (Yön.), *Hakkâri'de Bir Mevsim*, 1982

Bir başka örnek Nazım ve Dünya ilişkisi üzerinden anlatılabilir. Nazım, Dünya ile çelişkili bir ilişki yapısı kurar. Kendisine romantik imalarda bulunan arkadaşlarına öfkelenir, O'na 'sahip çıktığını' söyler. Ama yeri geldiğinde de ilgisini göstermekten geri durmaz. Dünya taşralı bir annedir, tanıştıkları ilk sahnede kendisine sarkıntılık eden adamlardan Nazım'ın güvenli bir liman gibi sunulan taksisine 'sığır'. Nazım film boyunca kurtulamayacağı ve hatta belki gururla taşıdığı Batılı, ahlaklı ve eğitilmiş figür olarak, belki de yıllarca yaşayıp dilini öğrenmesine rağmen taşraya asla sahip olamadığının bilinci ile kaybettiklerinin temsili olan Dünya'ya sahip çıkma misyonunu şu şekilde bile anlatır: "Dünya Hanım İstanbul'un yabancısı. Birinin ona sahip çıkması gerekiyordu tabii." Dünya'nın işlevsizleşmesiyle sonuçlanacak bu ilişki kalıbını Nurdan Gürbilek şöyle değerlendirir:

"Taşranın kendisini taşra olarak algılayabilmesi için, kendisinden esirgenmiş bir başka yaşantının, kıyısına itildiği merkezin farkına varması, kendisini onun gözüyle görmesi, onun karşısında kendisini eksik, yoksun hissetmesi gerekir. Taşranın ufku her zaman büyük şehirdir. Ona ufkunu açan da, onun ufkun berisine kapatan, taşra kılan da büyük şehirdir. Taşra içinde yaşayanlara ancak o zaman dar gelmeye, onları boğmaya başlar."⁴

4 Gürbilek, Nurdan (1995) *Yer Değiştiren Gölge*, İstanbul: Metis Yayınevi

TURGUL Yavuz(Yön.), *Gönül Yarası*, 2005

Nazım ve Dünya, bir türkü barda Kürtçe dokunaklı ve güçlü bir türkü dinlediği sahnede ise Nazım'ın yaklaşımı bir kez daha kendisini bir şeyler eğiten/öğreten figür olarak konumlandırır. Dünya sahnedeki kadının performansını izlerken, izleyiciyle oluşan duyguyla paralel olarak duygulanır ve ağlamaya başlar. Nazım Dünya'nın ağladığını görünce o ana dek izleyicinin aklına gelmeyen soruyu pozitivist düşünce alışkanlığıyla sorar: "Sen Kürtçe biliyor musun ki?" Dünya cevap verir: "Bu şarkıda ağlamak için Kürtçe bilmek mi gerekir?" Daha sonra Nazım yine eğitici/öğretici kimliğiyle türküyü çevirerek Dünya'ya bilgi verir ama şarkının çevrilmesi bünyesinde barındırdığı duygu konusunda etkisizdir, şarkının bütünlüğünü bozar, çünkü çevrilen şey, sahnedeki kadının söylediği olamaz. Nazım'ın pozitivist yaklaşımıyla anlayamadığı fakat meçhul Öğretmen'in anladığı ve sınıfına veda ederken "Benim size söyleyeceklerim ne kadar doğru olabilir ki?" sitemi ile taşranın tanımsızlığına işaret eden şey budur. O ana özgü ve mistik bir duygu birliğini barındıran bu deneyim tanımlaması olmayan uçsuz bir alandır. Dünya'nın da taşralı olması, taşranın bu hissi ve diller üzeri olan karmaşık yapısına hizmet eder. Nazım'ın taşra üzerinde kurduğu izlenimini veren 'babacan' hâkimiyet bu çeviri gibi manasını yitirir. Bu hâkimiyetin Dünya üzerinde hiç oluşmadığını da Dünya ve Nazım'ın birbirleriyle ilk kez yakınlık kurdukları sahnede görürüz. Dünya eski kocası Halil tarafından şiddet görür ve karnına bir cam parçası saplanır. O'nu hastaneye Nazım götürür. Nazım hastanede Dünya'nın operasyondan çıkmasını beklerken Dünya'nın karnında oluşan yara izinin tam şekliyle kendi gömleğinde kan izi haline geldiğini görür. Anlatımda bir bütünlük sağlayarak sanki bu iki karakterin bütünleşmiş olabileceğini düşündüğümüz anda hemşire çıkar ve "Siz yakını mısınız?" diye sorar. Karşı açıda geniş planda birkaç saniye Nazım'ın sessiz görüntüsünü görürüz. Nazım bu kadrada sanki hemşireden çok uzakta mekândan soyutlanmıştır. Bir bütünlük kurulamaz. Bu noktada izleyici açısından iki karakterin bütünleştiği noktaya anında yabancılaşma sağlanır. Nazım ve Dünya'nın bu manayı kurduğu diyalog arası sessizliklerle *Hakkâri'de Bir Mevsim* yabancılaşmayı yakınlılaştırarak kurmayı başarır. Diyalog arası sessizliklere bir örnek;

Hakkârî'de Bir Mevsim'de, köyün yerlisi olan Halit, Öğretmen'e yabancıları sevdiğini çünkü kendisinin de bir yabancı olduğunu söyleyince Öğretmen şaşırır.

“ÖĞRETMEN: Ama evim burada diyorsun...

HALİT: Bu yeter mi? Senin evin de şimdi burada... Sen buralı mısın yani?

ÖĞRETMEN: Hem buralıyım hem yabancıyım...”

KIRAL Erden (Yön.), *Hakkârî'de Bir Mevsim*, 1982.

Film boyunca karakterine yüklediği taşranın ikircikli his ana karakter ve Halit'in daha neredeyse ilk diyaloglarında açığa vurulur. Bu sahnede, Öğretmen'in asla dâhil olamayacağını anladığımız sınırlarını sahnenin ışık kullanımı da pekiştirir. Halit odaya girdiğinde, Öğretmen masasında, lambası başında mektup yazmaktadır. Halit odaya girer ve ikili arasında bir diyalog başlar. İkilin diyalogları arasında uzun sessizlik anları mevcuttur. Bu diyalog arası boşluklar filmin karanlık yapısında barınan anlamların yayılacağı alanlar olarak da kullanılır. Bu sessizlik anlarında karakterin aidiyet konusundaki çelişkilerini takip edebiliriz. Halit konuşmaya ilk başladığında (ki Halit filmdeki en ağır aksanlı karakter olarak taşranın en uzağını temsil etmektedir) o zamana kadar O'nu pek de ciddiye almayan Öğretmen yine konuşmanın ilk kısmına pek kulak asmaz. Bu kulak asmadığı esnada Halit duvarın önünde neredeyse tamamen karanlıktadır. Sesler sanki gaipten geliyormuşçasına karşılığını işaret etmeden duyulur. Halit yabancılığını meçhul bir temele oturtup Öğretmen'in kendisiyle özdeşlik kuracağı noktayı yarattıktan sonra, Öğretmen kulak keser ve O'nu anlamaya çalıştığı yerde masasında duran lambayı alarak ona hafifçe yaklaşır. Lambayı yüzüne tutar ve sahne boyunca ilk defa Halit'in yüzünü net olarak görürüz. O'na dikkatlice bakar, sanki bir hayalet olmadığından emin olmak ister. İlk kez aynı kadraj içine net bir şekilde dâhil oldukları bu an birkaç saniye sürer, Halit kendi hikâyesini anlatmaya devam etmek için kendine ayrı bir yer açar kadrajdan çıkar. Aralarındaki bu mistik ilişki film boyunca sürecek, zaman zaman Öğretmen'in içindeki hayalet olarak zaman zaman asla dâhil olamayacağı taşranın imgesi olarak suret edecektir.

Halit'in bu imge yüklü misyonu Halit'i ilk gördüğümü planda vurgulanmıştır. Öğretmen'in köye geldiğinde gördüğü ilk köylü Halit'tir. Uzun süre karlar altında bir başına yürüdüğünü gösterdikten sonra, bir anda karşısında hayalet gibi Halit'i görür. Halit'i gören Öğretmen'in yüzündeki ifade tanımsızdır, korkar mı rahatlar

mı tam anlaşılmaz. Bu sahnenin yönetmen Erden Kıral'ın film mekânındaki kendi şahsi deneyimleriyle epey paralel olması self-reflexive yapısının bir örneği olmasının yanı sıra şehirden taşraya yönetmen kimliğiyle giden Erden Kıral'ın da ışıkla ifade edilebilecek kadar görünür bir yabancı/yerli dikotomisi deneyimlemesi filmin gerçekçi yaklaşımı bakımından önemlidir. "Karanlık basınca endişelenmeye başladım. Birden karşıdan "Heey!!" diye yankılanan sesleri duydum, ellerinde fenerlerle köylüler bize doğru hayalet gibi geldiler, kurtulmuştum."⁵

3. TAŞRA(LI)/ŞEHİR(Lİ) VE BELLEK

"Niçin geldim buraya... Nasıl geldim buraya. Başkaları mı sürdürdü beni yoksa..." *Hakkârî'de Bir Mevsim*, Öğretmen

Gönül Yarası'nda Nazım, 15 yıl sonra şehre döndüğünde ilk olarak babasının eski evine ve uzun yıllar yaşamış olduğu mahalleye döner. Nazım'ın geldiği mahalle ise yalnızca karakter için değil izleyici için de oldukça tanıdık. Bu mahalle Nazım'ı canlandıran Şener Şen'in yıllar önce canlandığı ve bir fenomen haline dönüşen *İkinci Bahar* (1998) dizisindeki Ali Haydar'ın yaşadığı mahalledir. Nazım'ın mahallesine geldiği ilk planda aşağı indiği merdivenler ise *İkinci Bahar* dizisinin oldukça sık kullanılan bir mekânı olarak izleyicinin görsel hafızası için oldukça aşinadır.

YÜCEL Uğur (Yön.), *İkinci Bahar*, Bölüm 7, Bölüm 32, 1998-2001

TURGUL Yavuz(Yön.), *Gönül Yarası*, 2005

5 KIRAL, Erden (2012) *Aynadan Yansıyan Hatıralar*, İstanbul: Agora Kitaplığı

Nazım bu tanıdık evlerden geçtikten sonra da eski arkadaşlarının yanına gider. Arkadaşlarını sanki bıraktığı yerde bulmuş gibi kahvehanede bulur, bu sahnede kullanılan ışık Nazım'ın arkadaşlarını mazinin sembolleri olarak göstermektedir. Nazım şöyle der "Sanki 15 yıldır hiçbir şey değişmemiş." Nurdan Gürbilek 'Taşra Sıkıntısı' başlığı altında yaptığı değerlendirmede, taşranın mekândan çok zamana ait oluşundan bahseder. Taşra sıkıntısını mekândan bağımsız olarak "bir dışta kalma, bir daralma, bir evde kalma deneyimi, bu sıkışmış alandaki tekrarlanan hayatları"⁶ ifade etmek için kullanır. Ben Nurdan Gürbilek'in 'Taşra Sıkıntısı'nın sinemadaki temsilini 'Askıya Alınmış Bellek' olarak değerlendiriyorum. Mesela Nazım, parçası olamadığı taşrada zamanı askıya almasıyla şehir belleğini taze tutmuştur. Geçen zamanı hatırlatan şeyler zaman zaman kafasını karıştırırsa da çabucak hiçbir şeyin değişmediği tezine savunur. Öğretmen ise filmin başından beri 'Askıya Alınmış Belleği' ile zamanı sorgular. 'Oraya' nasıl gittiğini bilmez hatta bu bilginin işine yaramayacağını düşünerek hatırlamamayı tercih ettiğini söyler, vurguladığı tek şey orada bir mevsim kalacak olmasıdır. Hatta kâbus gördüğü sahnede bilinçsiz bir şekilde uyanıp, dışarı çıkar. Sabah olduğunda yanında Halit vardır. Halit'e ne olduğunu sorar. Halit onu gece dışarıda sayıklarken bulduğunu hatta yanında boş kovanlar bulmuştur. Düpedüz intihar iması olan bu sahnede, Öğretmen bunu kesinlikle hatırlamaz. "Biri öldürmek mi istemiş beni?" diye sorar. Öğretmen bu 'Taşra Sıkıntısı'nda önce kendine yabancılaşmıştır. O'nun taşradaki hayaleti olarak değerlendirilebilecek Halit'e sığınır bu akıl karmaşasından kaçmak için "Halit sakın düşü gören sen olmayasın?" diye sorar. Dışarıdakinin varlığıyla yüzleşen Öğretmen, anlamı kendi içinde kendi bedeninde üretmez. Halit bunu görüp bir el uzatır. "Kim bilir belki ben düş gördüm."

KIRAL Erden (Yön.), *Hakkâri'de Bir Mevsim*, 1982

6 Gürbilek, Nurdan (1995) *Yer Değiştiren Gölge*, İstanbul: Metis Yayınevi

Gönül Yarası'nda ise, Dünya kendi kızı Melek ile ilgili sürekli bir kafa karışıklığı yaşamaktadır. Önce kızının yaşından tam emin olamaz. Daha sonra Melek'in geçirdiği hastalığı anlatırken "4 yaşındaydı, belki de 3... Yok yok 2" diye cevap verir. Bu 'Askıya Alınmış Bellek' Dünya'da da Öğretmen'dekine benzer bir kafa karışıklığı yaratmıştır. Aynı şekilde Nazım karakterine bakalım; Nazım film boyunca koruduğu her şeye hâkim ve 'babacan' üslubu Dünya üzerinde işlevsiz kalana kadar geçerlidir. Filmin başında tıpkı sınıftaki öğrencilerine yaptığı gibi Dünya'ya hatta Dünya'nın belalı eski kocası Halil'e bile kaderiyle ilgili öğütler vermeye çalışır. Halil tarafından baskı ve şiddet gören Dünya, eski mesleği olan pavyon şarkıcılığına geri dönmeye karar verdiğini söylediğinde öfkelenir,

"Sen her şeyden önce bir annesin, bana çaresizlik masalı anlatma her şey bizim elimizdedir." der. Karşısında Dünya, Nazım'ın filmin başında öğrencilerine öğüt verirken dahi göz ardı ettiği, kabul etmek istemediği gerçeklerden bahseder, çocuk yaşta tecavüze uğradığını sokaklarda geçmiş çocukluğu dâhil Nazım'ın pozitivist tavrının geçersiz olduğu bir dünya düzeniyle tanışır. Bu sahneden sonra Nazım'ın film boyunca sürdürdüğü "akıl" ve "ahlak"ın karar mercii olan temsili son bulur. Kafası karışmaya başlar, *Hakkârî'de Bir Mevsim'deki* hayalet sanki ona da dadanmıştır. Fiziksel görünümüyle de pekiştirilen bu 'değerlerin çöküşü' halinin sorumlusu taşra temsili ve bir kadın olan Dünya'dan başkası değildir. Doğu'nun mistik ana yapısını fethedemeyen Batı temsili 'pozitivist' Nazım, yenilgiyi kabul eder ve bundan sonraki gelen sahnede kendi kızı (ve film boyunca öğütlerini esirgemediği) Piraye'nin kendisinden sürekli talep ettiği fakat Nazım'ın inatla karşı çıktığı isteğini yerine getirir; eski evinin tapularını verip site yapılmasına izin verdiğini beyan eder. Bu sahne aynı zamanda baba-kızın film boyunca tek yüzleşmesidir. Nazım, eril korumacılığından vazgeçtiğinde aynı zamanda şehir sembollerinden de vazgeçmesi bulanıklaşan sınırların işaretidir. Nazım kızının odasından çıkmadan birkaç saniye boyunca ona sessizce bakar. Karşı açıda bulunan Piraye şaşırmıştır. Nazım sessizliğini şöyle bozar:

"Ben, ben bütün bunları niye yaptım hala bilmiyorum. Niye kendimi bu yalnızlığa mahkûm ettim? Niye ailemin beni terk etmesini engelleyemedim? Niye hayatımı boş hayaller için yok ettim? Bilmiyorum... Üstelik sonunda elime geçen ne biliyor musun? Koskoca bir hiç... Hepimiz hayallerimizin kurbanıyız... Benim adım niye Nazım? Senin adın Piraye, abin Mehmet... Niye?"

Daha sonra Nazım kadrajdan çıkar, kamera flu bir planda onun gidişini bir süre daha gösterir. Öğretmen'in son sahneden öğrencilerine söylediği "Benim bilgimin, hatta hiçbir bilginin doğruluğu yok." Monoloğu Nazım'ın ruh hali bakımından oldukça tutarlı bir hale gelir. İki karakter de sınırları bozgunluğa uğrattınca önceki ideallerinden bağımsız olarak fotoğraf karesinde yer alamayacağını anlamıştır.

4. TAŞRA(LI)/ŞEHİR(Lİ) VE ÇOCUK

"Bir çocuğun ağzından dökülen kırık dökük sözcükler mucizeye dönüşebiliyor." *Gönül Yarası*, Nazım

Hakkârî'de Bir Mevsim'de Öğretmen sınıftaki yaşı daha büyük olan çocuklara defter, yaşı daha küçük olanlara da resim defteri dağıtır. Küçük olan çocuklara resim yapmalarını, diğerlerinin de bildikleri kelimeleri yazmalarını ister. Öğretmen ve küçük öğrenciler arasında oluşan birkaç saniyelik sessizlikten sonra, Öğretmen nedenine dair bir açıklama yapmadan büyük öğrencilerin küçüklere tercüme yapmasını söyler. "Söylediklerimi çevirin" der. Aynı şekilde Zazî'ye bir şey sorarken de öğrencisi bir çocuğa çevirmenlik yaptırmıştır. Bu iki sahnede

de çocukların 'neyi' 'neye' çevirdiklerine dair filmin anlatısında bir açıklama yer almaz. Hatta çeviri kısımları oldukça kısık, duyulmayacak sessizliktedir. Bu lisan kaynaklı anlam karmaşasının belleğe yansması çok açık okunur fakat Erden Kiral filmle ilgili şahsi anılarını anlatırken bu durumu şu şekilde değerlendirmiştir:

"Köyde askerliğini yapmış erkeklerden başka Türkçe konuşan yoktu. Filmin evrensel mesajı şuydu: İnsanlar birbirleriyle konuşmasalar da iletişim kurabilirler, birlikte yaşayabilirler. Bu fikrin üstüne kurdum filmi."⁷

Şüphesiz böyle bir motivasyonu da barındıran bu sahne, devamında çocukların akıllarına gelen kelimeleri söyledikleri sekansta içeriğini derinleştirir. Çocukların seslerini film boyunca ilk defa duyduğumuz bu sahnede kamera bir süre sonra sınıfın dışında, film boyunca çok sık kullanılan sıkışık taşra resmine döner. Bu resim plandayken, fonda çocukların sesleri işitilir:

"Bayrak, Jandarma, Dağ, Kar, Bayrak..."

KIRAL Erden (Yön.), *Hakkâri'de Bir Mevsim*, 1982

Aksanlı sesleriyle çocuklar 'ödevlerini yerine getirmektedir. Bu sahnede, ödevini yerine getiren bu çocukları izlerken bir şeylerin yanlış olduğuna dair iç sıkıntısı, sosyal kültürel gerçekliğe dair bilgilerimizle çocukların maruz kaldıklarına, dayatıldıklarına ayağına uymayan ayakkabıların temsili gibi sunulmasının rahatsızlığından başka bir şey. Çocukluğun ve çocukların suskunluğunu geri isteyen bir sıkıntı sanki. "Yılların biriktirdiği yoksunluğu umuda, umudu yabancı bir dile, tanımadık bir sözcüğe bağlayabiliyor."⁸ Yetişkinlerin hülyalı zihinleriyle kurulan hikâye dünyasının, gerektiğinde Nazım gibi hatalı ultimatolarının

7 KIRAL, Erden (2012) *Aynadan Yansıyan Hatıralar*, İstanbul: Agora Kitaplığı

8 Gürbilek, Nurdan (2014) *Ev Ödevi*, İstanbul, Metis Yayınevi.

bile inanmasını kolaylaştıran bir yanı vardır. Ama çocuklar konuştuğunda aynı kolaylaştırıcı etki yavaşça kaybolur, çocukluk tehlikelidir. *Gönül Yarası*'ndaki küçük Melek mesela filmin sonuna dek konuşmaz, filmin sonunda ise Nazım eski öğrencilerinin bulunduğu fotoğrafı gösterirken, Nazım'ın söylediği yabancı isimleri tekrar eder. Melek, annesi ve babasını kaybetmiştir, babasının annesini öldürmesine tanık olmuştur. Ama bağırılmaz, ağlamaz filmin sonunda usulca Nazım'ın ardından kendisine yabancı isimleri tekrarlayışıyla sesini duyarız: "Settar, Melo, Dilan, Ömer, Ayşe.." Hayatı boyunca neredeyse hep taşrada yaşamış küçük Melek, konuşurken annesi ya da babası gibi aksanlı konuşmaz, Nazım'ın aksansız Türkçesiyle konuşur. Nazım, Melek'in onun yanında konuşmasını bir mucize olarak değerlendirse de, tıpkı *Hakkâri'de Bir Mevsim*'deki çocuklar gibi, mahkûm edildiği dilin, ezber tekrarının performansını gerçekleştirdiği hissinden soyutlanamaz. Bu gerçek dünya ve çocukların dünyası arasında kocaman bir çizgi gibi düşen bir sınırdır sanki. Konuşan çocuklar, sistemin sınırlarını kabul ettikçe sanki dünyamıza dâhil olup, dikkat çekerler. Çocukluk adildir, yaşamalarını ruhsal ve fiziksel olarak mümkün kılmak için gerçekliği yeniden üreten yetişkinler için acımasızlığı buradan gelir. Orada olduğunu bile bilmediğimiz yabancılığımızı yüzümüze vurur.

TURGUL Yavuz(Yön.), *Gönül Yarası*, 2005

"Çocuk, yetişkinler için bir tedirginlik kaynağıdır. Ya büyümüzse, diye düşünürüz, ya olduğu gibi kalırsa? Olduğu yerde sayıklayıp, emekleyip durursa? Ya bize yabancı kalırsa, bize benzemezse? Kendimizi göremezsek ondan, kendi varoluşumuzu onunla doğrulayamazsak? Bizi aynalamayı reddederse? Ona biçtiğimiz masum çocuk rolünü oynamazsa? Ya vücuduna bir şey batırdığımızısa gözünden yaş gelmezse? Ya kan akmazsa derisinden? Bize hep 'yabancılığı'nı hatırlatıp durursa?"⁹

9 Yücel, Fırat (2012), *Bir Kapıdan Gireceksin*, İstanbul, Metis Yayınevi.

5. SONUÇ

Hakkâri'de Bir Mevsim ile ilgili en dikkat çeken anlatım yapısı, verdiği klastrofobik histir. Her ne kadar *Gönül Yarası*'nda mekân kullanımı olarak bu kadar özellikli bir çalışma yoksa da, sık kullanılan tren sekansları, zamanın asılı kalmışlığına dair yapılan vurgularla benzer bir klastrofobik his yansıtılabilir. *Gönül Yarası*, şehri zemin alan bir filmidir, ama gerek ana karakteri (Nazım)ın filmin başında sorunsallaştırdığı taşra yükü, gerek film boyunca tanıştığı insanlar (Dünya, Halil, Melek) yine taşranın şehrin barındırdığı kavramlarla çatışmasına odaklanmaya sebep olur. İnsan Taşrasını tanımlamak için alıntıyı Asuman Suner'den alıyorum:

"Filmlerdeki çaresizlik, kapalılık, kısırılmışlık duyguları dışsal koşulların değil, karakterlerin "iç" dünyalarının dayatması sonucu çıkar ortaya. Bu anlamda diyebiliriz ki bu filmler aslında insan ruhunun kuytularına, arka odalarına, karanlık yanına ya da başka bir deyişle, "insanın taşrası"na bakarlar."¹⁰

Meçhul Öğretmen'in vedasının, Nazım'ın vedası ile anlatı yönünde çok büyük farklılıklar taşıdığını söylemiştim. Meçhul Öğretmen, öğretecek bir bilginin olmadığını bilinci ile "Öğrettiklerimi unutun!" der, Nazım ise kendinden emin tavrıyla öğrenecek bir bilginin olmadığı düşüncesiyle "Anlattıklarımı sakın aklınızdan çıkarmayın!" diye öğüt verir. Meçhul Öğretmen, öğrencilerinin fotoğrafını çeker, fotoğrafta yer alamayacağını bilir, Nazım ise yer alabileceğini düşünür. Fakat *Gönül Yarası*'nın sonunda da, Nazım'ın geleceği yer akıl bulanıklığıdır. Kendinden sorgu etmeye başlar, mekansal olarak şehirdedir ama yaratılan kapatılmış hissi onu kendi taşrasına iter. Nihayet aynı noktada buluşurlar. Sınırların belirginsizleştiği noktada uzun esli diyaloglarla bu taşraya nasıl düştüklerini sorgularlar. Filmlerdeki hiçbir karakterin yorumu baskın gelmez, çünkü bilginin insan taşrasında kıymeti yoktur. İki filmin sonunda da iki karakter de yalnız kalır, bu noktadan sonra izleyicide filmlerin oluşturduğu duygusal yüklenimle birlikte bir beklenti hissi oluşur. Nurdan Gürbilek *Ev Ödevi*'nde şöyle yazar:

"Gitmek ya da kalmak: Evin bize dayattığı-yoksa bağışladığı mı demeliydim- bir ikilem bu. Walter Benjamin'in "Geri Dön! Her Şey Affedildi!" adlı fragmanından şu satırlar: "Tıpkı barfıkste büyük dönüşü yapmaya çalışan jimlastikçi gibi her çocuk er ya da geç kendi payına düşecek kaderi belirleyen talih çarkını kendisi için çevirir. Çünkü yalnız on beşindeyken bildiğimiz ya da yaptığımız şey sonradan bizi cezbedecektir. Dolayısıyla hiçbir zaman telafi edemeyeceğimiz bir şey vardır: On beşimizdeyken evden kaçmamış olmak. Sonradan anlarız: Sokakta geçirilen kırk sekiz saat, tıpkı alkalik çözeltide olduğu gibi, mutluluğun kristalini yaratır."

O kristale yakından baktığımda, gitmek yönündeki tercihlerimiz, sevdiğimizimize zalimce gelebilecek özgürlük arayışımız kadar, bazen kalmak zorunda olduğumuz için çektiğimiz sıkıntının, şu bitmek bilmeyen ev ödevlerinin de payını görüyorum. Çok sonra, işler yoluna girer, şu ödevler biterse eğer, belki bir gün bize de birisi söyler: "Geri Dön! Her Şey Affedildi."

İki öğretmeni de yalnızlaştırıp yabancılaştıran, taşra ya da taşralı karşısında bozguna uğratan, tüm değer yargılarını sorgulatan, ötekinin sesine söz hakkı veren tüm öznelerin bildiği ama sınırlarından çıkamadığı araf noktasıdır. Çeşitli anlatım araçlarıyla, izleyiciye kendilerini affedememeleri bağlamında tanışıklık kurdurulan bu karakterlerin kendilerini gördükleri (temsil edildikleri) yer, dipsiz kuyunun yüzeyindeki suretlerinin yansımalarından başka bir şey değildir. Çünkü kendi ev ödevlerinden sınıfta kalan bu 'öğretmenler' çocukluğumuzda bizi duygulandıran şarkılardan anımsayabileceğimiz kadar tanıdık, asla bizim olamayacak evler, dağlar, köyler kadar uzaktadır. Bu insanlar taşrada yabancı, şehirde yabancı ve her yerde yabancıdır.

10 Suner, Asuman (2010) *Hayalet Ev*, İstanbul, Metis Yayınevi.

6. KAYNAKÇA

Gürbilek, N. (1995). *Yer Değiştiren Gölge*, İstanbul, Metis Yayınevi .

Gürbilek, N. (2014). *Ev Ödevi*, İstanbul, Metis Yayınevi.

Kıral, E. (2012). *Aynadan Yansıyan Hatıralar*, İstanbul, Agora Kitaplığı.

Suner, A. (2010). *Hayalet Ev*, İstanbul, Metis Yayınevi.

Yücel, F. (2012). *Bir Kapıdan Gireceksin*, İstanbul, Metis Yayınevi.

ARAŞTIRMA MAKALESİ/ RESEARCH ARTICLE

TERSİNE LOJİSTİK: İLETİŞİM SEKTÖRÜNDE YÖNETİLEN HİZMET UYGULAMALARI
TURKNET ÖRNEĞİCoşkun ÖZCAN¹¹Turknet İletişim Hizmetleri A.Ş. Lojistik Birimi, İstanbul.

coskun.ozcan@turknet.net.tr ORCID No: 0000-0002-5471-5218

Geliş Tarihi/Received Date: 14/03/2019 Kabul Tarihi/ Accepted Date: 24.12.2019

Öz

İletişim sektörü rekabetin yoğun olarak yaşandığı sektörlerin başında gelmektedir. Dünyada ve ülkemizde birçok firma tersine lojistik uygulamalarını bir rekabet etme fırsatı olarak görmektedir. Bu sebeple firmalar tersine lojistik uygulamalarıyla ilgilenmekte ve organizasyonlarının önemli bir parçası haline getirmektedir. Bu çalışma iletişim sektöründe yeni nesil bir operatör olan Turknet A.Ş'nin yönetilen hizmet kapsamında tersine lojistik cihaz iade süreç uygulamalarıyla ilgilidir. Bu çalışmada 2017 yılı cihaz envanter verileri kullanılarak korelasyon ve basit regresyon analizleri uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda korelasyon analizi ile $r=0,588$ değerine ulaşılmış bu sonuç ile bağımlı ve bağımsız değişken arasında pozitif yönde orta düzeyli anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmüştür. Regresyon analiz sonucu ile determinasyon katsayısının $R^2=0,346$ sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç yeni hizmetlerde kullanılacak olan cihazların % 35'ini iade dönen cihazlardan karşılanmış olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Varyans analizi (anova) ile sig. = 0,044 değerine ulaşılmış bu değer 0,05'ten küçük olması sebebiyle H_0 hipotezin reddedildiğini % 95 güven aralığında H_1 hipotezi kabul edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tersine Lojistik, İletişim, Yönetilen Hizmet, İnternet, Cihaz.

REVERSE LOGISTICS: SERVICE APPLICATIONS MANAGEMENT IN COMMUNICATION
SECTOR TURKNET CASE STUDY

Abstract

Communication is one of the sectors where the competition is being intensively accured in our country and in the world, the companies see the applications of reverse logistics as an opportunity of competition. For this reason, the companies have been interested on applications of reverse logistics and they have been made it an important part of their organization. This study is related with the applications of returning process within the reverse logistics in the organization of Turknet A.S. who is an operator of new generation in the communication sector. In this study, correlation and simple regression analysis have been used basing on the device inventory datas in 2017. Following to these analysis it was found out the value $r=0,588$, this value shows a medium level relation between dependant and independent variables. Following to the regression analysis has been found out the determination coeffication of $R^2 = 0,346$ This result has unveiled that 35 % of whole devices being used for new services were covered by returned devices. Following to the variant analysis (anova) the value sig $0,044$ vas the rusalt which is less than 0,05. This shows that hypotesis H_1 was accepted between the reliance interval of 95 %

Keywords: Reverse Logistics, Communication, Manageable Service, İnternet, Device.

1. GİRİŞ

Giyilebilir teknolojilerin gündelik hayatımızın bir parçası olacağı günümüzde iletişim kurmak ise insanlar için yemek içmek gibi vazgeçilmez bir ihtiyaç halini almıştır. 2016 yılı Dünya kalkınma raporu dijital faydalar bölümünde yeni dijital çağın kalkınma vaatlerinden tam olarak yararlanabilmek için iki temel eylem planı önerilmektedir. Bunlardan ilki internetin evrensel, uygun maliyetli, açık ve güvenli hale getirilmesi, ikinci ise, sayısal uçurumu kapatmak ve işletmeler arasında rekabeti sağlayan düzenlemeleri güçlendirerek çalışanların becerilerini yeni ekonomi'nin taleplerine uygun hale getirip kurumların hesap verebilirliğini sağlamak olmuştur (TBD, 2016).

Türkiye Bilişim Derneği'nin (TBD) 2016 yılı değerlendirme raporuna göre; Türkiye'de aktif internet kullanıcı sayısı 46,3 milyonu, aktif mobil internet kullanıcı sayısı ise 40,5 milyona ulaşmıştır. Aktif sosyal medya hesapları 42 milyona yükselirken mobil internet aktif sosyal medya kullanıcı hesapları da 36 milyonu bulmuştur. Yine aynı değerlendirme raporunda Türkiye'de en çok kullanılan sosyal ağlara bakıldığında ilk sırada facebook, arkasından twitter ve google plus gelmektedir. Facebook toplam kullanıcı sayısı 42 milyona ulaşmıştır. Facebook kullanıcıların % 37'sini kadın, %63'ünü ise erkek kullanıcılar oluşturmaktadır. Yaş aralıklarına bakıldığında 20 ile 29 yaş aralığındaki genç kullanıcılar toplam kullanıcı sayısının % 36'sını oluşturmaktadır. Türkiye Bilişim Sanayicileri Derneği (TÜBİSAD) tarafından hazırlanan ve Mayıs 2017'de açıklanan Türkiye e-ticaret 2016 pazar büyüklüğü raporunda, e-ticaret sektörünün hacmi yıllık % 24'lük bir artışla 30,08 milyar TL büyüklüğe ulaştığı belirtilmektedir.

Dünyada internet hız ölçümlerini ayrıntılı veren kaynaklardan biri olan Akamai'nin "İnternet'in durumu" raporunun 2016 yılı'nın ilk çeyrek verilerine göre Türkiye, sabit internet hızında ortalama 7,2 mbps ile dünyada 64. sıradadır. Mobil internet hızımız ise ortalama 6,5 mbps'dir. Bununla birlikte Türkiye'de internet servis sağlayıcılar tarafından daha yüksek hızlı genişbant sunulmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir. Türkiye'deki ev ve iş yerlerinin % 66'sı yüksek hızlı genişbant internet (25 mbps) ve % 34'ü ultra yüksek hızlı internet (70 mbps) erişimine sahiptir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2015 Nisan ile 2016 Mart aylarını kapsayan dönemde Türkiye genelinde bireylerin kişisel amaçla kamu kurum ve kuruluşları ile internet üzerinden iletişim kurarak kamu hizmetlerinden yararlanma oranı % 61,8 olarak gerçekleşmiştir. Bir önceki yılın aynı döneminde kullanım oranları % 53,2 olarak gerçekleştiği belirtilmektedir. Sektör raporları ve istatistikler gösteriyor ki gündelik hayatımızda yaptığımız birçok şeyi artık internet ortamına geri dönüşü olmaksızın taşımış bulunmaktayız, bu durum her geçen gün artarak hayatımızın önemli bir parçası olmaya devam etmektedir. İletişim sektörü dinamik bir sektör olmasına karşın sektörde yoğun rekabet yaşanmaktadır. İşletmeler müşterilerine hizmet kalitesinden ödün vermeden hatta rakiplerinden daha iyi hizmeti düşük fiyat garantisi vererek sunmak zorunda kalmaktadır. İnternet kullanıcıları lehine olarak görünmesine karşın servis sağlayıcı rakiplerine karşı hizmet kalitesi ve fiyat baskısı yaşamaktadır. Bir ürünün maliyetine baktığımızda üretim maliyeti ile tedarik zinciri maliyeti toplamından oluştuğu görülmektedir. İşletmeler karını artırmak ve bunu sürdürülebilir hale getirebilmek için bu iki maliyet kalemini kontrol altında tutmaları gerekmektedir (Keskin, 2015). Ülkeler gibi işletmeler de tek başlarına varolamamakta, başka bir işletmenin hammadmesine ve üretim gücüne ihtiyaç duymaktadır. Nihai ürün üretebilmek için bir tedarik zinciri içinde bulunma zorunluluğu içindedir. Günümüzde rekabeti belirleyen faktörlerin

başında ise tedarik zinciri yönetimleri gelmektedir. Tedarik zinciri yönetimi onları kavrayan ve etkin yöneten işletmelere kazandırmaktadır (Karaçay, 2005).

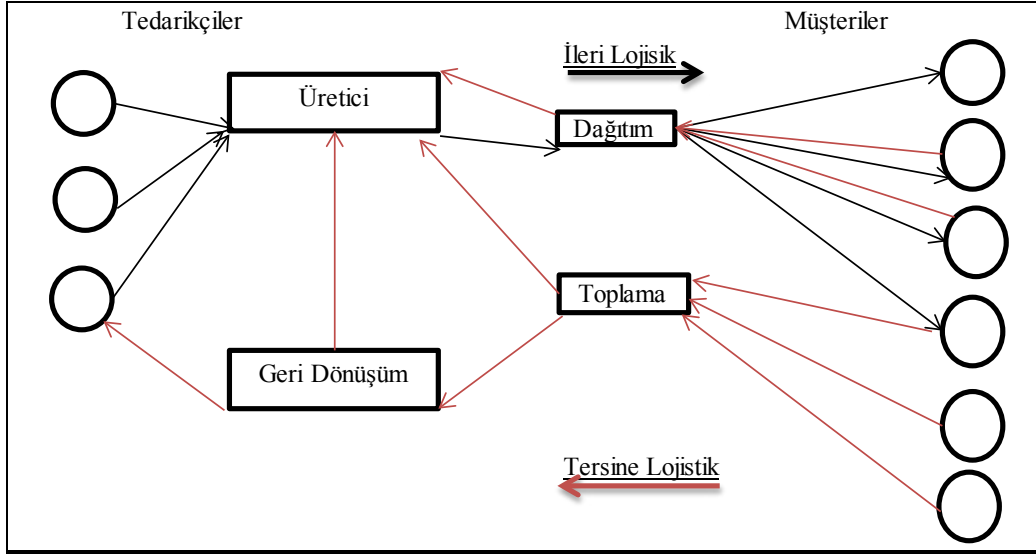
İşletmelerin nihai ürün üretim maliyetine etki eden lojistik süreçlerinde maliyet azaltabilecek alanlar bulunmaktadır. İşletmeler bu hareket alanını bir avantaj olarak görüp lojistik süreçlerinde yenilikler yapmaktadırlar. İşletmeler lojistik operasyon süreçlerinde kendi bünyelerinde veya dış kaynaklı profesyonel destek almakta ve bu sebeplerle işletmeler karını artırabilmek için bu alanda daha etkin olma gayreti içine girmektedirler (Keskin, 2015). Birçok sektörde olduğu gibi nispi rekabet avantajlarından bir olarak lojistik uygulamaları karşımıza çıkmaktadır.

2. TERSİNE LOJİSTİK

Lojistik kelimesi kök itibarıyla latin dilinden logic ve statics yani mantık ve sayma kelimelerinin birleşimi ile meydana geldiği görülmektedir. Sözlük anlamı itibarıyla mantıklı istatistik, hesaplama olarak tanımlanmaktadır. Tedarik Zinciri Yönetimi Profesyoneller Konseyi (CSCMP-The Council Of Supply Chain Management Professionals) lojistik yönetimini, tedarik zincirinin bir aşaması olarak müşteri gereksinimlerini karşılamak amacıyla üretim noktasından veya bir kaynaktan son tüketim noktasına kadar ürün hizmet ve ilgili bilgilerin akış ve depolanmasının etkin ve verimli şekilde planlama, uygulama ve kontrol edilmesi süreci olarak tanımlamaktadır.

Lojistiğin literatürde birçok farklı tanımı yapılmaktadır. Lojistik Yönetimi Konseyi (Council Of Logistics Management) tarafından yapılan tanım en çok kabul gören tanımı olmuştur. Bu tanıma göre, “müşteri gereksinimlerinin karşılama üzere çıkış noktasından son tüketim noktasına kadar tüm hammadde, yarı mamül, nihai ürün ve ilgili tüm bilgilerin etkin ve verimli akışını ve depolamasını sağlamak için yapılan planlama ve uygulama süreçlerinin tümü lojistik olarak tanımlanmıştır” (Bulut ve Deran, 2008). Buna bağlı olarak tersine lojistik uygulamalarının firmalar için rekabet avantajı sağlayan sürdürülebilir iş stratejisi olarak her geçen gün önem kazandığı görülmektedir. Ters lojistik kavramı tanımı ilk olarak Lambert ve Stock (1981) tarafından yapılmıştır. Bu tanımlamaya göre ters lojistik tek yöndeki ürün sevki'nin “tek yönlü gidilen bir yolda aksi yönde gitmek” olarak ifade edilmiştir. 1980'li yıllar boyunca tersine lojistik kavramı birincil akışın tersi yönde olan müşteriden üreticiye doğru ürün hareketi olarak görülmüştür. 1998'de Stock, ters lojistiği “ürün iade dönüşleri, kaynak tasarrufu, geri kazanım, yeniden kullanım, atıkların bertaraf edilmesi, tamir ve yeniden üretimde lojistiğin farklı bir görevi olarak tanımlamıştır (Bulut ve Deran, 2008). Başka bir ifade ile üreticinin olası geri kazanım için tüketim noktasından gönderilmiş veya toplanmış ürün ya da parçaları sistematik olarak kabul ederek üretici tarafından yeniden kullanılabilir bitmiş ürün haline dönüştürülmesidir. Tedarik Zinciri Yönetim Profesyonelleri (The Council Of Supply Chain Management Professionals) tersine lojistiği (reverse logistics) “envanter süreçleri, nihai ürünler, kullanılmış malzemeler ve ilgili bilgilerin tüketim noktasından başlangıç noktasına tekrar değer kazanma veya uygun bir şekilde elden çıkarma amacıyla ağ yapısını planlama, uygulama ve kontrol süreci” olarak tanımlamıştır. Tersine faaliyetlerle ilgili en yaygın düşünce, kullanılmış ürünlerin son kullanıcıdan üreticiye fiziksel olarak geri taşınmasıdır. Tersine lojistik istenmeyen malzemelerin (atık madde, kutu, şişe, kâğıt vb.) geri dönüştürülmesi ve yeniden üretime kazandırılması ile değerlendirilmesi yönüyle de çevreye duyarlı lojistik olarak bilinmektedir. Günümüz şirketleri için önemli bir maliyet avantajı yaratan ve dolayısıyla rekabet üstünlüğü sağlayan ters lojistik; dağıtım planlaması açısından kullanılmış ürünün son kullanıcıdan

üreticiye doğru fiziksel sevkini içermektedir. Bir sonraki süreç geri dönmüş ürünün üretici tarafından yeniden kullanılabilir ürün haline dönüştürülmesidir. Başka bir bakış açısıyla ters lojistik üreticinin olası geri kazanım, yeniden üretim veya imha etmek için tüketim noktasından gönderilmiş ürün ya da parçaları uygun şekilde kabul etmesidir. Ters lojistik yeniden üretim, geri kazanım, yok etme ve kaynakları etkin şekilde kullanmak üzere ürün ya da parçaların akışını yönetmek için yeniden tasarlanmış bir tedarik zincirini içermektedir (Rogers ve Tibben-Lembke, 2001). Ters lojistik uygulamaları birçok sektörde tedarik zincirinin tüm bileşenlerini içine alacak bir şekilde yaygınlaşıp uygulandığı görülmektedir (Bulut ve Deren, 2008). Tekstil, kimya, kâğıt, plastik sektörlerinde giyilmiş kıyafetler, kullanılmış yağlar, kullanılmış plastik ve kâğıt ambalajlar son kullanıcı noktalarından toplanarak veya alınarak hammadde olarak değerlendirilip yeniden üretime dahil edilerek yeni ürün elde edilmesi sağlanmaktadır. Yeni üretim sıfırdan bir ürünün imal edilmesini ifade ederken yeniden üretim daha önce üretilmiş ve kullanım ömrünü tamamlamış bir ürünün hammadesinden mamül yapılarak yeniden üretilmesini ifade etmektedir. Bu tanımlardan hareket ederek tersine lojistik, yeniden üretim ile değerinin geri kazanılması veya uygun şekilde imha edilebilmesi için ürünün ve bilginin tüketim noktasından tekrar çıkış noktasına doğru akışının sağlanması için yapılan uygulama süreçleri olarak ifade edilebilir. Günümüzde tedarik zinciri içerisinde kabul görmüş kritik süreçlerden bir olan tersine lojistiğin daha sistematik yöntemlerle değerlendirilip ele alınması, yeni üretim kaynaklarının giderek azalması noktasında zorunluluk haline getirmektedir (Nakıboğlu, 2007). Brito ve diğ. (2002) yapmış oldukları çalışmalarda tersine lojistik kavramının literatürde birçok şekilde ifade edildiğine değinmişlerdir. Tersine lojistik, literatürde tersine çevrilmiş lojistik (reversed logistics), geri dönüş lojistiği (retrun logistics), geriye doğru lojistik (retro logistics), ve ters dağıtım (reverse distribution) gibi ifadeler ve aynı anlama gelen kavramlarla karşılaşılar. Tersine lojistik atık yönetiminden de farklılık göstermektedir. Atık yönetimi atıkların nasıl bertaraf edileceği ve nasıl toplanacağı ile ilgilenirken ters lojistik yeniden değer yaratabilecek atıklarla ilgilenmektedir. Tersine lojistik yeşil lojistikten de (green logistics) farklılığı bulunmaktadır. Yeşil lojistik; ileri olarak tüm lojistik faaliyetlere çevresel bakış açısıyla çevreye olan etkilerine odaklanırken, tersine lojistik nihai varış noktasından tekrar çıkış noktasına doğru olan faaliyetlerle ilgilenmektedir. Tersine lojistik ile ileri lojistik arasındaki en temel farklardan biri ise tersine lojistiğin yapısı gereği kullanılmış ürün açısından bazı belirsizlikler içermesidir. Tersine lojistikte geri dönen ürünün fiziki durumu, miktarı ve zamanlaması öngörülemezdir. Nihai kullanıcıya gönderilen ve kullanım döngüsüne girmiş olan ürün çıkış noktasına bir bütün olarak aynı özelliklerde dönmeyebilir. (Tibben-Lembke ve Roger, 2002). En yalın ifade ile Şekil 1'de dağıtım akışları gösterilmektedir (Fleischmann ve diğ. 1997). Geri dönüşümün önem kazandığı, yasal düzenlemelerle atıkların ayrıştırılması ve çıkış noktasına ulaştırılmasının zorunluluk haline getirildiği ülkelerde tersine lojistiğin işletmeler için büyük önem taşıdığı ve yeniden üretimin, geri kazanımın faydalarından yararlanarak hammadde sağlama noktasında üretim maliyet avantajı yaratmaktadır. Yapılan araştırmalar da hammadde sağlama ve yeniden üretimin yeni ürün üretiminden % 25 daha az maliyetli olduğunu bunun da kâr marjına ve rekabete etki ettiğini ortaya koymaktadır (Temur ve diğ. 2015). Tüketicilerin çevre duyarlılıklarının artması ile çevre dostu olan ürünlere yöneldiği de görülmektedir. Bu yüzden çevreci imajı önemli bir pazarlama aracı olarak kullanılmaktadır. Çevre dostu ve yeniden üretim ile ürün üreten işletme imajı beraberinde müşteri sadakatini getirmektedir. (Demirel ve Gökçen 2008).

Şekil 1. İleri ve Tersine Dağıtım (Fleischmann ve diğ. 1997).

3. YÖNTEM VE UYGULAMA

Günümüzde teknoloji, uluslararası ekonomik ilişkiler ağının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Teknolojik gerilik birçok az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkenin olduğu gibi ülkemizin de başlıca sorunlarından biridir. Küreselleşme süreci ile birlikte hızlı teknolojik gelişme rekabet gücünün en önemli belirleyici unsurlarından biri olmuştur. Rekabet üstünlüğü yaratan etkenlerin çok hızlı değiştiği bu süreçte hızlı teknoloji geliştirme yeteneğine sahip ülkeler dünya piyasalarında ön plana çıkmaktadırlar (Seyidoğlu, 2013).

Oysa ülkemiz birçok üründe olduğu gibi iletişim sektöründe kullanılan teknolojik cihaz ve ekipmanların da ithalatçısı konumunda bulunmaktadır. Firmalar hizmetlerine konu olan ekipmanları tedarik edebilmek için döviz kaynağına ihtiyaç duymaktadır. Firmaların döviz kaynağı yeterli olsa bile döviz kurlarındaki sık değişimler firmaları bir de kur farkı maliyeti ile etkilemektedir. Gelecekteki döviz kurları öngörülemeden birçok olay, olgu ve bilginin etkisi altında kalmaktadır. Bankalar kur etkisini önlemek üzere çeşitli dövizler üzerinden ve farklı sürelerle yapılan vadeli alış sözleşmelerini, vadeli satış sözleşmeleri ile (ya da tersi) denkleştirmek zorundadırlar. Döviz kurunda bir istikrarsızlık beklendiği durumlarda bu konuda da belirsizlikler artmaktadır (Seyidoğlu, 2003). Firmalar sektörde yaşanan sert rekabetin yanında, finansal konjunktörleri ve bunun yarattığı riski göz önünde bulundurmak durumundadır.

İletişim sektörünün hizmet yoğun bir sektör olması sebebiyle rekabet koşulları gözönünde bulundurularak müşteri odaklı hareket edilmesi gerekmektedir. Koşulsuz müşteri memnuniyetini sağlarken ortaya çıkan maliyetleri aynı düzeyde kontrol altında tutabilmek gerekmektedir. Günümüzde müşteri memnuniyeti rekabet düzeyini belirleyen önemli koşulların başında gelmektedir. Bu çalışmanın ilk bölümünde Dünyada ve Türkiye’de ortaya çıkan iletişim teknolojileri kullanım sonuçları verilmiştir. İkinci bölümde lojistik ve tersine lojistik kavramlarının tanımları yapılmıştır. Üçüncü bölümde ise uygulanacak olan korelasyon ve regresyon

analiz yöntemlerinin tanımları yapılmıştır, daha sonra Turknet A.Ş 2017 yılı envanter veri seti kullanılarak yeniden kullanılabilir iade girişi olan ve yeni hizmet cihaz çıkışı arasındaki ilişkinin korelasyon ve regresyon analizleri uygulanmış ve sonuçları verilmiştir. Son olarak yönetilen hizmet uygulamaları kapsamında iade süreç diyagramları verilmiş ve açıklanmıştır. Sonuç bölümünde yorum ve değerlendirmelerde bulunulmuştur.

3.1. Yönetilen Hizmet

Turknet A.Ş. 1996 yılından itibaren telekomünikasyon sektöründe faaliyet gösteren sürekli illere imza atan yenilikçi, cesur ve müşteri odaklı Türkiye'nin hızlı büyüyen yeni nesil bir telekom operatörü olarak kendini tanımlamaktadır. Turknet, kurumsal ve bazı bireysel segment müşterilerine cihaz mülkiyeti kendisinde kalmak koşulu ile sözleşme süresi sonuna kadar vermiş olduğu hizmette kesinti yaşanmaması için uzaktan veya yerinde destek sağlamayı gerekli görüldüğünde cihaz, ekipman değişikliği yapmayı taahhüt etmektedir. Bu hizmet türünü "yönetilen hizmet" olarak tanımlamaktadır. Müşteri taahhüt süresi boyunca sözleşmede belirtilen hızda hizmet aldığı sürece lokasyonuna kurulacak cihazın kullanılmamış, ikinci el veya marka, model durumu ile ilgilenmemektedir, sadece sözleşmede belirtilen içerikteki hizmetini almaya odaklanacak, hizmetinde bir kesinti olduğunda hizmetin devamının sağlanması için anında müdahale edilmesini bekleyecektir.

Turknet, cihaz mülkiyet hakkını elinde bulundurup hizmet yönetilirliği ile kesintisiz hizmet ve müşteri memnuniyeti sağlamış olmaktadır. Ayrıca cihaz maliyeti hizmet bedeline dahil edilmediği ve müşteri cihazı satın almak zorunda bırakılmadığı için müşterisine rekabetçi bir fiyattan hizmet sunabilmektedir. Yönetilen hizmet kapsamında uygulanan süreç diyagramları üç aşamadan oluşmaktadır. Tablo 1'de gösterilen örnek cihaz hareketinde bir cihazın 2010-2017 yılları arasında üç farklı müşteride kullanıldığı görülmektedir, aynı cihaz 2017 yılında iade alındıktan sonra tekrar başka müşteriye gönderilmiş ve halen kullanılmaya devam etmektedir. Cihaz ekonomik ömrünü tamamlayınca kadar hizmet vermeye devam edecektir.

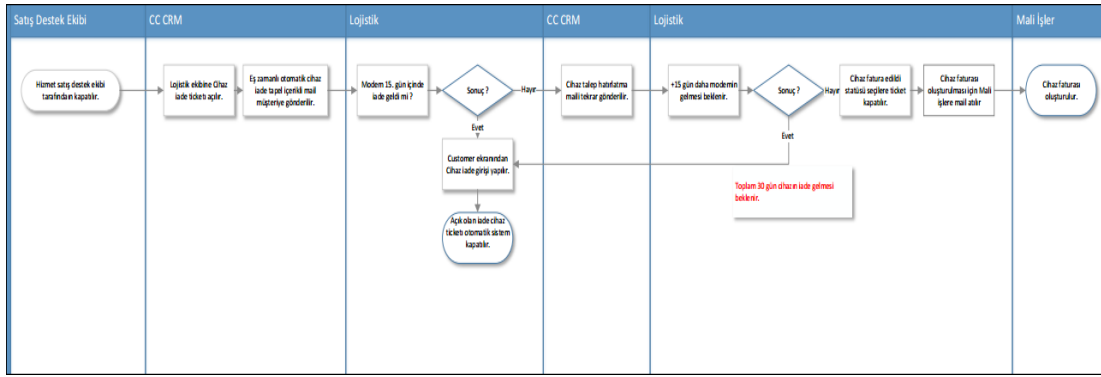
Tarih	Müşteri	İrsaliye No	Hizmet	Ürün	Serino	İşlem	G/Ç Nedeni
04.10.2010	Ceros Menkul Değerler A.Ş.	703714	Adsl	Cisco 878-K9 G.SHDSL Router	FCZ1244123B	Çıkış	Yeni Hizmet
29.07.2013	Ceros Menkul Değerler A.Ş.	703714	Adsl	Cisco 878-K9 G.SHDSL Router	FCZ1244123B	Giriş	İade
24.11.2014	Cam Merkezi San. Ve Tic. A.Ş	163159	Vpn	Cisco 878-K9 G.SHDSL Router	FCZ1244123B	Çıkış	Yeni Hizmet
20.05.2015	Cam Merkezi San. Ve Tic. A.Ş	163159	Vpn	Cisco 878-K9 G.SHDSL Router	FCZ1244123B	Giriş	İade
07.10.2015	Marka Gıda Dayanıklı Tüketim Mal. Konfilar.san. Tic. Ltd. Şti	939833	Vpn	Cisco 878-K9 G.SHDSL Router	FCZ1244123B	Çıkış	Yeni Hizmet
01.01.2017	Marka Gıda Dayanıklı Tüketim Mal. Konfilar.san. Tic. Ltd. Şti	939833	Vpn	Cisco 878-K9 G.SHDSL Router	FCZ1244123B	Giriş	İade
19.01.2017	Fiba Air Hava Taşımacılık Ve Hizm. A.Ş	698209	Vpn	Cisco 878-K9 G.SHDSL Router	FCZ1244123B	Çıkış	Cihaz Değ.

Tablo 1. Yönetilen Hizmet Kapsamında Bir Cihaz Hareketi Örneği.

3.1.1. Kapanan Hizmet İade Süreci

Müşteri ile belirlenen hizmet süresi sonunda veya müşteri'nin taahhüt süresi tamamlanmadan erken fesih olması sebebiyle ya da sözleşmeden kaynaklı haklar neticesinde ortaya çıkan mücbir sebeplerden dolayı turknet hizmet durdurma kararı alıp müşteriye sunulan hizmeti kapatabilmektedir. Bu karar neticesinde Şekil 2'de gösterilmekte olan kapanan hizmet iade süreci uygulanmaktadır. Şekil 2'de bulunan diyagramda hizmet, satış destek birimi tarafından sonlandırılmaktadır. Hizmet kapatma aşamasından hemen sonra lojistik birimine cihaz iade alım süreçlerinin uygulanması için cihaz iade alım iş emri ticket'i oluşmaktadır,

aynı zamanda hizmetleri sonlanmış müşteriye, hizmetlerinde kullanmış olduğu ekipmanların iade talebini içeren otomatik olarak Şekil 3'te gösterilen matbu bir cihaz talep e-postası gitmektedir. Müşteri'nin 15 gün içinde cihazı iade etmesini aksi halde fatura edileceği vurgulanmaktadır. Cihazın ne şekilde gönderileceği bu e-posta içinde belirtilmektedir. Müşteri, 15 gün içinde elinde bulundurduğu cihazları gönderirse lojistik birimi iade gelen cihazların iade girişlerini yapıp, adına açılmış olan cihaz iade alım iş emri ticket'ini da "cihaz iadesi tamamlandı" işaretleyerek kapatmaktadır. Eğer 15 gün içinde cihaz iadesi gerçekleşmez ise aynı matbu e-posta bu kez "hatırlatma" olarak ikinci defa müşteriye gitmektedir. İlave 15 gün daha beklenerek müşteriye toplamda 30 gün süre tanınmaktadır. Cihazın iadesi halen sağlanamamış ise e-posta da belirtildiği üzere, cihaz rayiç değeri üzerinden fatura edilmesi için mali işler birimine bildirimde bulunulmaktadır. Mali işler yapılan bildirimde istinaden cihazları fatura etmektedir. Lojistik açık olan cihaz iade alım iş emri ticket'i içine bu defa "cihaz fatura edildi" seçeneğini işaretleyerek adına açılmış iş emrini kapatıp süreci tamamlamış olmaktadır.

Şekil 2. Kapanan Hizmet İade Süreci.

Turknet, müşterilerine cihaz satışı yapmak gibi bir strateji hedeflememektedir. Bir operatör olarak müşterilerine sunmuş olduğu hizmeti fiyat avantajına dönüştürmesine olumlu etki yapan yönetilen hizmet ekipman envanterini korumayı amaçlamaktadır. İade dönüşleri maksimum düzeyde tutmak ve cihaz kayıplarını önlemek için caydırıcı bir etki olarak hizmet satış sözleşmesinde de belirtilen faturalama hakkını kullanmaktadır. Aksi halde iade dönüşlerindeki kayıp yeni cihaz alımı başka bir ifade ile cihaz ithalatını gerektirmektedir. Elektronik cihaz ve ekipmanların etkin kullanımı ekonomik sebeplerin yanı sıra dünya kaynaklarının kullanımı açısından işletmelerin çevre bilincinin artırılarak bu konudaki uygulamalara daha geniş yer verilmesini zorunlu kılmakta, yasal düzenlemeler gerektirmektedir (Atrek ve diğ. 2016).

Sayın Yetkili;

... username kullanıcılı ... adresinde almış olduğunuz hizmet 05.12.2017 tarihi itibariyle kapanmıştır. Bu hizmette kullanmış olduğunuz aşağıda detayları bulunan cihazların 15 gün içinde tarafımıza gönderilmesini rica ederiz. Dilerseniz Aras Kargo firması ile karşı ödemeli gönderebilirsiniz. Cihazlar belirtilen sürede ulaşmadığı takdirde sistem cihazları fatura edecektir.

Cihaz	Seri No	İrsaliye No	Rayiç Bedel (\$)
Thomson 628 G.HDSL Modem	CP1038JT03Y	697782	480
Actelis ML-628I 4 Pair Modem	A1610049456	697931	1.145

Cihazları tarafımıza gönderdiyseniz lütfen bu e-postayı dikkate almayınız.

Sevk Adresi

Lojistik Birimi Dikkatine

Turknet A.Ş

Büyükdere Cad. No:121 Ercan Han Kat:2 B Blok

34394 Gayrettepe, Şişli, İstanbul

Tel: +90 212 355 17 00 Dahili: 1336

Saygılarımızla,

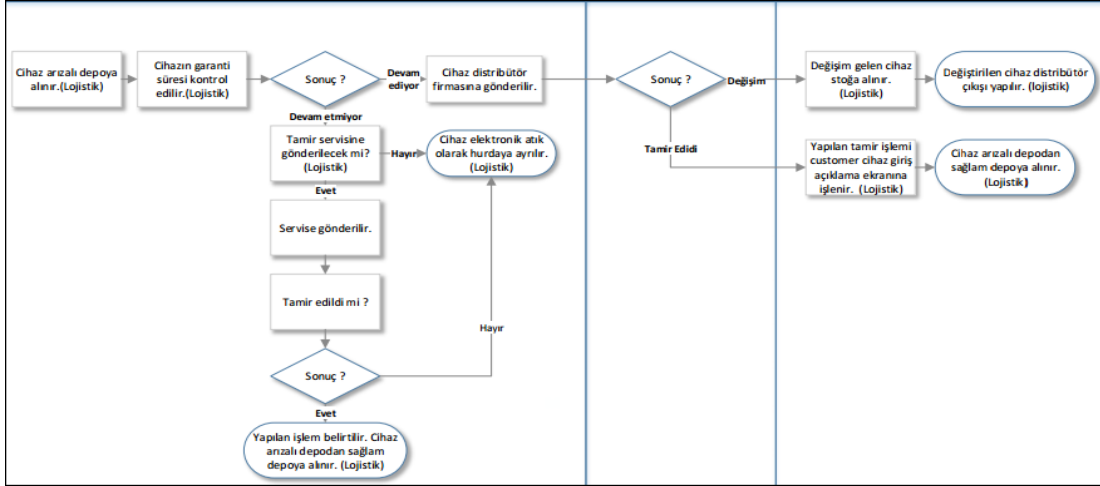
Şekil 3. Cihaz İade Talep E-posta Şablonu.

3.1.2. Arıza İade Süreci

Yönetilen hizmet kapsamında müşterilerden arıza ve değişim sebebi ile de iade dönen cihazlar olmaktadır. Bu süreçte lojistik ekibi öncelikle gelen kargonun fiziki hasar alıp almadığını kontrol etmektedir, fiziki hasar söz konusu ise hasarın kargodan mı yoksa müşteriden mi kaynaklı olup olmadığı tespit edilmektedir. Fiziki hasar kargo'dan kaynaklı ise kargo'yu teslim alan kargo şirketine, müşteriden kaynaklı ise müşteriye hasarlı cihaz geldiği bildirmesi yapılarak cihaz rayiç bedeli rücu edilmektedir. Fiziki bir hasar tespit edilmemiş ise iade dönen cihaz bir sonraki müşteride konumlandırılmadan önce uzman teknik destek personeli tarafından cihazın tüm fonksiyonları test edilmektedir. Test sonucuna göre cihaza sağlam teşhisi konur ise sağlam iade girişi yapılarak bir sonraki müşteride kullanılmak üzere sağlam deposuna alınmaktadır. Böylelikle arızalı ve sağlam cihazların ayrıştırılması sağlanmaktadır. Arızalı olarak ayrılan cihazlar için arıza iade süreci uygulanmaktadır.

Arızalı envanter girişi yapılan cihazlar için arıza iade süreci Şekil. 4'te gösterilmektedir. Öncelikle arızalı olarak işaretlenen cihazın garanti süresinin devam edip etmediği kontrol edilmektedir. Garanti süresi devam ediyor ise cihaz garanti sorumluluğu bulunan satın alındığı tedarikçiye gönderilerek değişim yapılması veya tamir edilmesi sağlanmaktadır. Cihaz değişimi yapılarak veya tamir edilerek çalışır hale getirildikten sonra sağlam olarak envanter'e girişi yapılmaktadır. Uygulanan tamir veya değişim işlemi, giriş işlemi sırasında açıklama olarak belirtilmektedir. İade gelen ve arıza teşhisi konmuş cihazın garanti süresi dolmuş ise özel teknik servislerde tamir ettirilip ettirilmemesine karar verilmektedir. Daha sonra özel teknik servislerden tamir teklifi alınmaktadır. Tamir teklif fiyatı uygun bulunur ise cihaz tamir ettirilmektedir. Uygulanan tamir

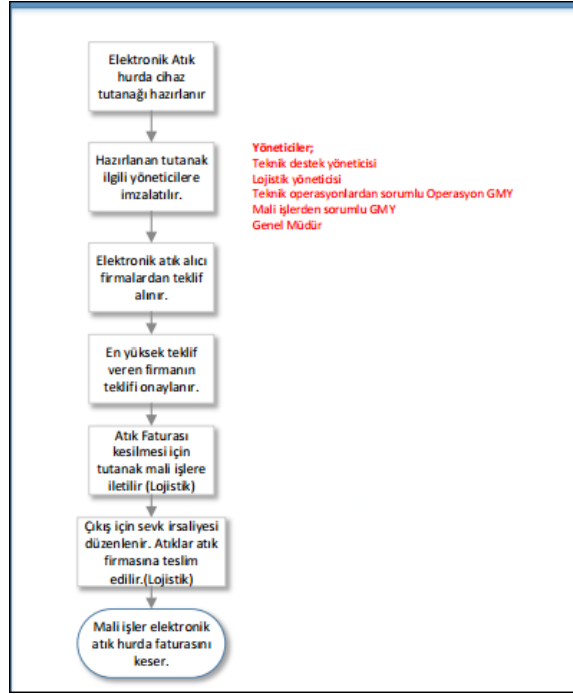
işlemleri açıklama olarak belirtilerek giriş işlemi sırasında yapılmaktadır. Tamir edilemeyen veya ekonomik olarak tamir ettirilmeye değer olmayan cihaz ve ekipmanların elektronik atık olarak ayrılarak bu cihazlar için bir sonraki bölümde değinilen elektronik atık bertaraf süreci uygulanmaktadır.

Şekil 4. Arıza İade Süreci.

3.1.3. Elektronik Atık Bertaraf Süreci

Teknolojinin hızla ilerlemesi elektronik cihazların kullanım ömürlerini de kısaltmaktadır. Bu nedenle tüketiciler sahip oldukları cihazları çok kısa sürede yenileme ihtiyacı hissetmektedirler. Kullanım ömrünü doldurmuş ve atıl duran elektronik atıkların çevreye zararlı bileşenler içermesi uygun yönetilip bertaraf edilmediklerinde çevre ve insan sağlığını da olumsuz etkileyeceği bilinmektedir. Ayrıca elektronik atıkların bakır, gümüş, altın gibi değerli madenler içermesi ve geri dönüşü sağlanabilir olması işletmelerce daha etkin değerlendirilip yönetilmesi gereken bir süreç olarak görülmelidir (Salihoğlu ve diğ. 2016). Turknet, Şekil 4'te gösterilmiş olan arıza iade süreci sonucunda arızalı olduğu kesinleşmiş ve ekonomik ömrünü tamamlamış (end of life) elektronik ekipmanları Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Kontrolü Yönetmeliği (Resmi Gazete, Sayı 28300. AEEKY, 2012) çerçevesinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından verilen elektronik atık toplama ve bertaraf etme çevre izin ve lisans belgesine sahip işlemelerden teklif alınarak, en yüksek teklifi veren bu firmalara hurda atık olarak satışı yapılması için Şekil.5'te gösterilen atık cihaz bertaraf sürecini uygulamaktadır. İlk olarak, lojistik birimi tarafından tamiri mümkün olmayan ve ekonomik ömrünü tamamlamış cihaz ve aksamaların detaylarının bulunduğu bir atık cihazlar tutanağı hazırlanmaktadır, sonra bu tutanak arızalı sağlık testlerini yapan teknik destek birim yöneticisi, arızalı cihaz deposunu yöneten lojistik yöneticisi, teknik operasyonlardan sorumlu genel müdür yardımcısı, mali işlerden sorumlu genel müdür yardımcısı ve son olarak genel müdür imza ve onayı ile emvanterden hurda olarak satışı gerçekleştirilebilir onayı alınmaktadır. Daha sonra en yüksek teklifin alındığı elektronik atık firmasına hurda cihazların satışı gerçekleştirilir. Turknet, elektronik hurda stoklarını geri dönüşüme vererek bertaraf sürecini tamamlamış olmaktadır. Ayrıca, ürün yaşam döngüsü sona eren elektronik atıkların yeniden üretim veya imha edilmesi için yetkili kuruluşlara ulaştırılması çevresel etkiler açısından da değer yaratmaktadır (Büyüközkan ve diğ. 2008).

Şekil 5. Elektronik Atık Bertaraf Süreci.

3.2. Korelasyon Analizi

Korelasyon analizinde neden-sonuca dayalı olmadan iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkinin yönü ve şiddeti hesaplanır. Korelasyon analizinde bağımsız değişken (x) değiştiğinde, bağımlı değişkenin (y) ne yönde değiştiği görülmektedir. Korelasyon analizi sonucunda doğrusal ilişki olup olmadığı varsa bu ilişkinin derecesi korelasyon katsayısı ile hesaplanmaktadır, ortaya çıkaran korelasyon katsayısı ise (r) ile gösterilir -1 ile +1 arasında değer alır. İki değişken arasında bulunan ilişkinin kuvveti Tablo 2'e göre değerlendirilmektedir.

Korelasyon Katsayısı	Korelasyon Katsayısının Gücü
0,00 - 0,25	Çok zayıf düzeyde ilişki
0,26 - 0,49	Zayıf düzeyde ilişki
0,50 - 0,69	Orta düzeyde ilişki
0,70 - 0,89	Yüksek düzeyde ilişki
0,90 - 1,00	Çok yüksek düzeyde ilişki

Tablo 2. Korelasyon Katsayıları İlişki Dereceleri.

3.3. Regresyon Analizi

Regresyon analizi, aralarında sebep-sonuç ilişkisi bulunan iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek ve bu ilişkiyi kullanarak o konu hakkında matematiksel açıklama yapma yöntemidir. Diğer bir

ifadeyle regresyon; üzerinde durulan değişkenlerden birinin bağımlı (y), diğerinin (x) bağımsız olması durumunda y'nin x'in bir fonksiyonu olarak ifade edildiği ilişkidir. Değişkenler arası neden sonuç ilişkisinin bulunmasını sağlar. Regresyon tek değişkenli ve çok değişkenli olmak üzere ikiye ayrılır. Tek değişkenli regresyon analizi bir bağımlı değişken ile bir bağımsız değişken arasındaki ilişkiyi inceler. Çoklu regresyon analizi ise içinde bir adet bağımlı değişken ve birden fazla bağımsız değişkenin bulunduğu regresyon modelini ifade eder. Regresyon katsayısının önem testi ve güven sınırlarının tahmininde t dağılışı kullanılmaktadır ve t dağılışı ile yapılan test tahminlerindeki benzer işlem takip edilir (Ada ve Carus, 2014). Genel olarak iki değişken arasındaki basit ilişkinin gösterimi $Y = \beta_0 + \beta_1 X$ şeklindedir. Bu modelde (y) bağımlı değişken olup belli bir hataya sahip olduğu varsayılır. (x) bağımsız değişken olup hatasız ölçüldüğü varsayılır. Burada β_1 eğimdir ve X'deki 1 birimlik değişiminin Y'de yapmış olduğu değişikliği gösterir. β_0 ise X'in değeri 0 olduğunda Y'nin almış olduğu değerdir ve Y eksen kesme noktası olarak adlandırılır. Gözlemleri en iyi açıklayan doğrunun belirlenmesi için günümüzde en çok kullanılan yöntem ise "en küçük kareler" adı verilen yöntemdir. Bu yöntem gözlemlerin belirlenen doğrudan uzaklıklarının (hata terimlerinin) karelerinin toplamının en küçük yapılmasına dayanmaktadır. $Y = \beta_0 + \beta_1 X + e$ modelinde hata terimi $e = Y - \beta_0 - \beta_1 X$ olarak yazılabilir. Bu çalışmada korelasyon ve basit regresyon analizi uygulanacaktır.

3.4. Analiz Uygulamaları

Çalışma kapsamında Turknet A.Ş.'nin 2017 yılı envanter verileri baz alınmıştır. 1 yıllık cihaz çıkış ve yeniden kullanılabilir olarak envanter iade giriş sonuçları Tablo 3'de gösterildiği üzere aylık bazda gruplandırılmıştır. Girişler bağımsız (x) değişken, çıkışlar ise (y) bağımlı değişken olarak belirlenmiştir. Başka bir ifade ile yeniden kullanılabilir oldukları belirlenen iade cihaz girişleri ile yeni hizmetler için kullanılacak olan cihaz çıkışları arasında ilişki analiz edilmiştir.

2017	İade Giriş Adeti	Yeni Çıkış Adeti
Ocak	153	156
Şubat	194	230
Mart	222	233
Nisan	195	245
Mayıs	145	170
Haziran	177	160
Temmuz	150	160
Ağustos	174	194
Eylül	116	177
Ekim	143	238
Kasım	134	165
Aralık	160	190
Toplam	1.963	2.318

Tablo 3. 2017 Yılı Cihaz İade Giriş-Çıkış Adeti

Analizler için SPSS17 istatistik paket programından yararlanılmıştır. Öncelikle korelasyon analizi uygulanmıştır. Korelasyon katsayılarını görmek amacıyla çift kuyruk pearson korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Analiz sonucunda ise cihaz iade girişi ile cihaz çıkışları arasında Tablo 4'te gösterilen $r = 0,588$ sonucuna ulaşılmıştır, bu sonuç itibariyle değişkenler arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür.

		Giriş	Çıkış
Cihaz İade Giriş	Pearson Korelasyon Sig. (1-tailed)	1	,588 ,044
	N	12	12
Cihaz Çıkış	Pearson Korelasyon Sig. (1-tailed)	,588* ,044	1
	N	12	12

Tablo 4. Korelasyon Analizi Sonucu.

Regresyon analizinin uygulanmasında en çok tercih edilen enter metodu tercih edilmiştir. Bir bağımlı ve bir bağımsız değişken analizlerinde kullanılan basit doğrusal regresyon analiz türü uygulanmıştır. Analiz sonucunda Tablo 5'te bağımsız değişken olan (x) cihaz iade girişi ve bağımlı değişken olan (y) cihaz çıkışı ile aralarındaki korelasyonun $R=0,588$ orta düzeyde olduğu görülmektedir. Determinasyon katsayısının $R^2=0,346$ sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç ile yeni hizmetlerde kullanılacak olan cihazların % 35'inin kullanılabilir oldukları belirlenen iade dönen cihazlardan karşılanmış olduğu ortaya çıkmaktadır. Geri kalan kısım ise başka faktörler tarafından açıklanmaktadır.

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Standart Hata
1	,588*	,346	,281	25,35566

Tablo 5. Model Özeti

Tablo 6'da ise ANOVA tablosu verilmiştir. ANOVA analizi ile değişkenlerin ortalamaları arasında fark olup olmadığı ile ilgili hipotez test edilmeye çalışılmıştır. $F=5,291$ ve $Sig. = 0,044$ değer sonucuna göre % 95 güven aralığında olduğu için hipotezimiz anlamlı bir şekilde cihaz çıkış adetlerini açıklayabilmektedir. Buna göre cihaz iade girişleri ile yeni hizmetler için cihaz çıkışları arasında bir ilişki olduğu söylenebilir. $H_0 = \beta_1 = \beta_2 = \dots = \beta_k = 0$ denklem sonucu ile H_1 hipotezi kabul edilir. $H_1 = \beta_1 \neq 0$ H_0 reddedilir.

Model	Kareler Toplamı	Serbestlik derecesi	Ortalama Kareler	F	Sig.
1 Regresyon	3401,82	1	3401,82	5,291	,044
Artıklar	6429,09	10	642,91		
Toplam	9830,91	11			

Tablo 6. Anova Analiz Tablosu

Tablo 7'de katsayılar tablosu özeti verilmiştir. Bu tablo kullanılarak regresyon analizi formülü elde edilmektedir, t istatistik değeri modele dahil edilen değişken % 5 anlamlılık düzeyinde olduğu için hipotezimizin doğru modellendiği görülmektedir.

Model	Standartlaştırılmamış Katsayılar		t	Sig.
	B	Std. Hata		
Sabit	64,093	43,866	1,461	,175
Cihaz Çıkış X	,515	,224	2,300	,044

Tablo 7. Regresyon Modeli Katsayı Değerleri

Yapılan regresyon analizi sonucunda elde edilen denklem aşağıdaki şekilde kurulmaktadır.

$$\text{Cihaz çıkış} = 64,093 + 0,515 \text{ Cihaz iade girişi}$$

4. SONUÇ

Envanter yönetim stratejileri'nin temel hedeflerinden biri işletmelerin kar artışına katkı sağlamaktır. Envanter yönetim stratejilerinde ve uygulamalarında hatalı tercihler yapılması veya belirgin bir tercih geliştirilmemiş olması durumunda yetersiz stok seviyesi veya fazla stok seviyesi ortaya çıkmaktadır. İşletmeler envanter yönetim stratejilerini oluştururken bu sonuçları gözetererek çözümler üretecek tedbirler almalıdır (Keskin, 2015). Turknet yönetilen hizmet kapsamında her bir ekipman kaybının maliyet artışı yaratacağını bilmekte ve bu sebeple envanter yönetimini stratejik süreçler olarak görüp değerlendirmektedir. Bu çalışmada yönetilen hizmet kapsamında uygulanan tersine lojistik iade süreçleri açıklanmıştır. 2017 yılı yeniden kullanılabilir envanter iade girişi ve cihaz çıkış veri seti kullanılarak korelasyon ve regresyon analizleri uygulanmıştır. Korelasyon analizi sonucunda cihaz iade girişi ile cihaz çıkışları arasında Tablo 4'te gösterilen $r=0,588$ sonucuna ulaşılmıştır bu sonuç itibarıyla değişkenler arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Basit regresyon analizi sonucunda ise determinasyon katsayısının $R^2=0,346$ olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç ile yeni hizmetlerde kullanılacak olan cihazların % 35'ini iade dönen cihazlardan karşılanmış olduğu ortaya çıkmaktadır. Başka bir ifadeyle hizmetin sonlanması veya değişimden kaynaklı yeniden kullanılabilir cihazların iade alınabilmesi ile yeni hizmet kurulumlarındaki cihaz ihtiyacı'nın % 35 düzeyinde desteklendiği görülmektedir. Elde edilen sonuçlar ışığında tersine lojistik uygulamaların tüketicilere, firmalara ve ülke ekonomisine fayda sağladığı görülmektedir. Ayrıca tersine lojistik uygulamaları salt kar sağlama aracı olarak görülmemelidir, herşeyden önce kaynakları tükenmekte olan dünyamızın korunmasına katkı sağlayacak bir uygulama olarak da değerlendirilmelidir. Elde edilen verilerin tersine lojistik literatürüne katkıda bulunması yanında uygulamaların telekomünikasyon sektöründe hangi aşamada olduğu konusunda sonraki çalışmalara katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Diğer teknoloji sektörleri için modellenerek farklı uygulamaların ortaya konulması da önerilmektedir.

5. KAYNAKÇA

Ada, N. ve Carus, S. (2014). Regresyon Analizi, Bilgisayar Destekli İstatistiksel Yöntemler, Süleyman Demirel Üniversitesi, Orman Fakültesi, Ders Notları.

AAAAAYK, Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Kontrolü Yönetmeliği. (2012). Resmi Gazete. Tarihi: 22.05.2012, Sayı: 28300. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Ankara.

Atrek, B. ve Özdağoğlu, A. (2016). Yeşil Tedarik Zinciri Uygulamaları: Alüminyum Doğrama Sektörü İzmir Örneği, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (14)2, 13-25. doi: 10.18037/ausbd.33662

Brito, M.P., Flapper, S.D.P., Dekker, R. (2002). Reverse Logistics: A Review of Case Studies. Econometric Institute Report EI 2002-21.

Bulut, E. ve Deran, A. (2008). Ters lojistik ve Şirketlerin Maliyetleri Üzerine Etkileri, Ekonomik Yaklaşım Dergisi, (19)Özel Sayı, 325-344.

Büyüközkan, G., ve Vardaloğlu Z. (2008). Yeşil Tedarik Zinciri Yönetimi, Lojistik Dergisi, (8), 66-73.

Demirel, Ö. N. ve Gökçen, H. (2008). Geri Kazanımlı İmalat Sistemleri İçin Lojistik Ağı Tasarımı: Literatür Araştırması, Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi (23)4, 903-912.

Fleischmann, M., Bloemhof-Ruwaard J.M., Dekker, R., van der Laan, E., van Nunen, J.A.E.E. And van Wassenhove, L. N. (1997). Quantitative models for reverse logistics: a review, european journal of operational research, vol(103), 1-17.

Karaçay, G. (2005). Tersine Lojistik: Kavram ve İşleyiş, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (14)1, 317-332.

Keskin, M. H. (2015). Tedarik Zinciri Yönetimi Arka Planı, Gelişimi ve Güncel Uygulamaları, Nobel Yayıncılık, İstanbul.

Nakıboğlu, G. (2007). Tersine Lojistik Önemi ve Dünyadaki Uygulamaları, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (9)2, 181-196.

Rogers, D. S. Tibben-Lembke, R. (1998). Going Backwards, Reverse Logistics Trends and Practices, Reverse Logistics Executive Council, University of Nevada, Reno Center For Logistics Center, USA.

Rogers, D. S. Tibben-Lembke, R. (2001). An examination of reverse logistics practices, Journal of Business Logistics. Vol(22)2, 129-147.

Salihoğlu, G. ve Kahraman, E.A. (2016). Türkiye'de Elektrikli ve Elektronik Atık Üretimi: Bursa Örneği, Uludağ Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi Dergisi, (21)2, 95-106. doi: 10.17482/uuife.46137

Seyidoğlu, H. (2003). Uluslararası Finans, Güzem Can Yayınları, İstanbul.

Seyidoğlu, H. (2013). Uluslararası İktisat Teori Pratik ve Uygulama, Güzem Can Yayınları, İstanbul.

TBD, Türkiye Bilişim Derneği, Değerlendirme Raporu. (2016). Erişim Adresi: <http://www.tbd.org.tr/bilisim-2016-degerlendirme-raporu/> (Erişim Tarihi: 01.11.2017)

Temur, G. T., Ayvaz B., Bolat B. (2015). Tersine Lojistik Yönetimi: Dünyada ve Türkiye’de Durum, Nobel Yayıncılık, İstanbul.

Tibben-Lembke, R. S. and Rogers, D. S. (2002). “Differences Between Forward and Reverse Logistics in a Retail Environment”, Supply Chain Management: An International Journal Of Business Logistics. Vo(5)2, 129-147.

Turknet. (2017). <https://turk.net/genel-bakis/> (Erişim Tarihi: 30.09.2017)

TÜBİSAD, Türkiye Bilişim Sanayicileri Derneği, Türkiye e-ticaret 2016 Pazar Büyüklüğü Raporu. (2017). Erişim Adresi: <http://www.tubisad.org.tr/Tr/News/Sayfalar/TUBISAD-e-Ticaret-pazar-verileri16.aspx> (Erişim Tarihi: 01.11.2017)

TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması. (2016). Yayımlanma Tarihi: 18.08.2016 Sayı: 21779, TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, Kalkınma Bakanlığı.

SANAT ELEŞTİRİSİ/ART CRITICISM

16. İSTANBUL BİENALİ: YEDİNCİ KITA

Fırat ARAPOĞLU¹

¹Altınbaş Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Sosyal Bilimler Bölümü, İstanbul.
firat.arapoglu@altinbas.edu.tr ORCID No: 0000-0003-0312-6920

Geliş Tarihi/Received Date: 24/12/2019 **Kabul Tarihi/ Accepted Date:** 25/12/2019

Öz

16. İstanbul Bienali'nin çağdaş sanattaki konumu ve etkinlik sonundaki değeri nasıl değerlendirilebilir? Çağdaş sanatın önemli sanatçılarının, bienaldeki üretimleri ve işlerle bağlam ilişkisi nasıl yorumlanabilir? Bu denemede, 16.İstanbul Bienali'ne dair bazı parametreler ele alınmakta ve bunlara dair sorular sorulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İstanbul Bienali, Çağdaş Sanat, Eleştiri, Ekolojik Sanat, İklim Krizi.

16TH ISTANBUL BIENNIAL: SEVENTH CONTINENT

Abstract

So, how the location of 4th International Mardin Biennial and its values after the end of event can be considered? How can the fact, that important artists' productions of contemporary art in the biennial and relation between works and concept be interpreted? In this essay, some parameters on the 4th International Mardin Biennial and some questions related to this issue are explored.

Keywords: Contemporary Art, İstanbul Biennial, Criticisim. Ecological Art, Climate Crisis.

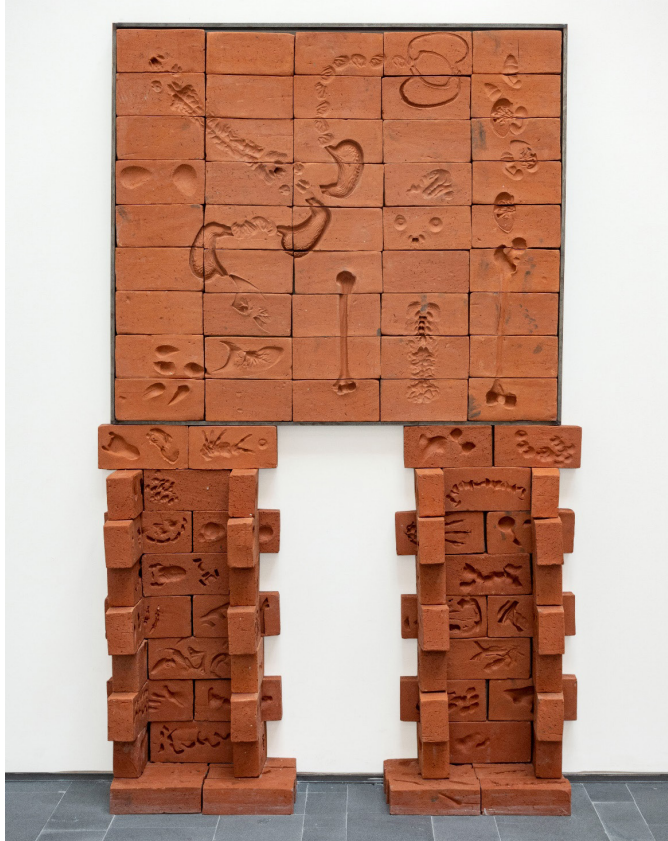
1. GİRİŞ

Yedinci Kita başlıklı 16. İstanbul Bienali'nin açılış konuşmasında bienalin Fransız küratörü Nicolas Bourriaud, Werner Herzog'un 1982 tarihli filmi Fitzcarraldo'dan bir kısım paylaşarak konuşmasına başlamıştı. Amazon ormanlarında opera binası inşa etmek isteyen birini konu alan filmde, Bourriaud'ya göre, Herzog Amazon Ormanları'nın yok olacağını yıllar öncesinden tahmin edebilmişti. Bienal başlığını Pasifik Okyanusu'nda yüzer halde bulunan, 3,4 milyon metrekairelik bir alanı kaplayan ve yaklaşık yedi milyon tonluk plastik atıklara referans vermekteydi.

Böylece bienal, modernleşmenin üretimi olarak insan ve doğa arasındaki ayrımın insanlığı çevresel felakete sürüklediğini iddia ediyordu. İlerleme, endüstriyel üretim ve tüketim toplumu olguları, antropolojik açıdan inceleniyordu ve etkinlik insanlığın dünyada bıraktığı etkiler ve insan-olmayanla ilişkisini ele alıyordu. 14 Eylül'deki açılıştan yaklaşık bir ay kadar önce etkinliğin ana mekanı olan Haliç Tersanesi, alandaki yüksek asbest oranı ölçümünden dolayı mekanlar arasından çıkarıldı ve burada yer alacak olan projeler, önceleri Antrepo 5 olarak bilinen ve bugün Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Resim ve Heykel Müzesi olarak önümüzdeki

yıl açılacak olan binaya taşındı. Küratörün vurguladığı gibi ilk kez bir İstanbul Bienali mekanı  vresel nedenler yüzünden değiştiriliyordu. Bienalin diğer iki mekanı ise Pera Müzesi ve Büyükada'daki çeşitli mekanlardı.

Yedinci Kita başlıklı bienalde  ne çıkan çalışmalar arasında, Karaköy rıhtımdaki inşaattan gelen sesleri dönüştürerek, bir ışık ve toz odası yaratan Dora Budor'un "Origin", Eloise Hawser'in "Tipping Hall" isimli İstanbul'da bir geri dönüşüm tesisinde çekmiş olduğu videodan hareketle realize ettiği multimedya yerleştirmesi ve Mariechen Danz'ın 2,455 tuğladan oluşan geniş-ölçekli yerleştirmesi bulunuyordu. Bienal yüzer durumdaki atık adasını görünür kılmaya çalışırken, yukarıdaki isimlere Ozan Atalan'ın "Monokrom" isimli bir sığır iskeleti ve kentin orantsız büyümesine koşut olarak buldukları alanlardan yer değiştirmelerini ele alan yerleştirmesi, Feral Atlas Collective'in videolar, belgeler, çizimler gibi ara lararası bir formatta ele aldıkları çalışmaları ve Mika Rottenberg'in "Spagetti Blockchain" isimli videosu eklenebilir. Öte yandan, Agnieszka Kurant'ın Ford otomotiv sonrası eski otomotiv boya larından oluşan taşlarla oluşturduğu "Post-Fordite"  alışması, Maçka Parkında realize edilen Monster Chetwynd'in "The Gorgon's Playground" isimli oyun alanı ve Radcliffe Bailey'in, bir tekne üzerinden kölelik ve esaret tarihi ve müzik tarihine referans veren enstalasyonu "Nommo" da akılda tutulması gereken işler arasındadır. Böylece genel hatlarıyla bienalin iklim krizi için acil eyleme geçilmesini öneren bir yapıda olduğu düşünülebilir. Ama bir bienalin korunaklı müze duvarlarının ardında reel eyleme geçmek için olası eylemleri tetikleyebileği söylenebilir mi?

Görsel 1. Mariechen Danz, "Beden Tuğaları" ve diğer çalışmalar, 2019, fotoğraf: Sahir Uğur Eren.

Görsel 2. Dora Budor, "Köken I (Kar Fırtınası), II (Evlerin Yanması) ve III (Su İçen Geyik)", 2019, fotoğraf: Kunsthalle Basel.

25 ülkeden 56 sanatçı ve kolektifin 200'den fazla yapıtını içeren etkinlik, Hasankeyf'in sular altında kaldığı ve birçok canlı nadir türünün yok olma tehlikesi altında bulunduğu bir döneme denk geldi. Öte yandan bienalin açılış etkinliklerinde bugün cezaevinde bulunan hayırsever İş İnsanı Osman Kavala'nın serbest bırakılması için aralarında sanatçıların bulunduğu aktivistlerin protesto eylemleri gerçekleştirmiş olmaları da tarihe not düşülmelidir. Nitekim 2019 yılı aynı zamanda Avrupa Arkeoloji Mirası Ödülü'nün Kavala'ya verilmesiyle de anımsanacaktır.

"Yedinci Kıta" başlıklı bienalin gündeme getirdiği bazı sorular yine de önemlidir: Sanat, küresel ve ulusal bağlamda yaşanan bu çevre felaketlerine dair nasıl önermelerde bulunabilir ve bu konuda sorumluluğu nedir? Sanatın bu noktada nasıl bir rol üstlenmesi gerekir? Bu konu ekseninde Halkevleri ve Kadın Savunma Ağı'nın da içinde olduğu pek çok inisiyatif 27 Eylül 2019 tarihinde çevre mücadelesinin bienal tarafından bir halkla ilişkiler malzemesi haline geldiğini belirterek, bir protesto çağrısı yaptı. Metinlerinde özetle, içlerinde plastik hammaddesi olan petrol işinde olanların bulunduğu, fosil yakıtlar ve doğa tahribatı üzerinden para kazanan şirketlerin bienalde insanlara plastik kirliliğini anlatmalarının bir iki yüzlülük olduğunu belirtiyorlardı. 16. İstanbul Bienali'ni protesto ederek, katkıda bulunan sanatçı ve aktivistleri de ayıpladıklarını açıklıyorlardı. Acaba bu keskin eleştirilerinde haklı değiller mi? Üzerinde düşünölmeye değer.

Görsel 3. Feral Atlas Collective, 2019, fotoğraf: Sahir Uğur Eren.

Görsel 4. Radcliffe Bailey, "Nommo", 2019, fotoğraf: Sahir Uğur Eren.

Hakikat-ötesi tartışmalarının yarattığı dikkat dağınıklığı içerisinde, bilimsel verilere ve politik konum alışlara güvenmek gerekiyor. Elbette bir bienal, çözüm değil ancak öneri sunabilir ama bu önerilerin de hakiki bir zeminde olması gerekir. Önemli ve ivedi sorulması gereken soruları reel düzlemde sormayıp da bir temsil rejiminin içerisine sokarak, zamansız-mekansız bir retorik içerisinde ötelemek, uygun bir eylem planı olarak görünmemektedir. İhtiyaç duyulan şey, bilimsel ve yaratıcı çözümlerdir. Fakat, liberaller ve düzen politikacılarının en temel tarihsel bağıntıları görememesi asıl problemdir. İnsanlık doğayla özel bir üretim tarzıyla etkileşim kurar ve üretimi planlıdır, kapitalizmin ise plansızdır. Çevre kirliliğini bilanço tablolarına dahil etmeyen kapitalizm, insan yaşamını tehdit eder. İnsanlık doğayı dönüştürmüştür ve doğaya zarar vermektedir. Fakat alternatif nedir ve kapitalizmin yarattığı yıkımın cezasını kim ödemektedir? Şirketler insanlığın maliyetlerini öder mi? İnsanlık kendi ürettiği çöplerle karışacak bir yaşamın sonuna doğru yaklaşıyor ve bu sorunun çözümü yine insanlığın kendisinde bulunuyor. Çözümün mekanının beyaz küpler olacağını düşünmek ise pek olanaklı görünmüyor.

2. KAYNAKÇA

İstanbul Kültür Sanat Vakfı. <https://www.iksv.org/> (Erişim Tarihi: 20.12.2019)

KİTAP İNCELEMESİ/ BOOK REVIEWS

Laura Esquivel, Acı Çikolata (H. Mutlu, Çev.), İstanbul: Can Sanat Yayınları, 2019, 224 Sayfa.

Merve İŞERİ UZUNOĞLU¹

¹Altınbaş Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Gastronomi Bölümü, İstanbul.
merve.iseri@altinbas.edu.tr ORCID No: 0000-0002-4622-0573

Geliş Tarihi/Received Date: 10/08/2018 Kabul Tarihi/ Accepted Date: 24/12/2019

BİR İLETİŞİM ARACI OLARAK YEMEK: ACI ÇİKOLATA**FOOD AS A COMMUNICATION TOOL: LIKE WATER FOR CHOCOLATE**

Yemek bir iletişim aracıdır. Kültür iletişim yoluyla şekillenir ve aktarılır, iletişim ise kültür tarafından şekillenir (Stajcic, 2013). İletişimin bir çok farklı tanımı yapılsa dahi ortak paydaları bir bilgi veya düşüncenin aktarımıdır. Yemek ise bir düşünce veya duygunun, hatta bir kültürün aktarımında araçtır. Maslow, yemeği ihtiyaçlar hiyerarşisinde her ne kadar fizyolojik bir ihtiyaç olarak en temel basamağa yerleştirse de, yemek çok yönlü bir iletişim sağlar. Bir ifade biçimi olduğu gibi, aynı zamanda günlük hayatımıza, kültüre, sanata, akademik çalışmalara ve hatta diplomatik krizlere yön verir. Bir ihtiyacı giderdiği aşikardır; ancak, aynı zamanda hayata değer katar. Bir ifade biçimidir; evrensel bir dili olan aynı zamanda kişiliği olan bir araçtır. Barthes'in ifade ettiği üzere, gıdaların anlamları vardır ve bu anlamlar tıpkı bir sanat eseri çözümlenmelidir. Çeşitli duyguları barındıran yemek ve yemek deneyimleri kişi ile sınırlı kalmayıp evrenselleşir. Laura Esquivel'in 'Acı Çikolata' romanı yemeğe bir övgü niteliğinde yazılmış olup yemeği kişileştirmiş, duyguların ifade edilmesinde sanatsal bir araç olduğu görüşünü desteklemiştir. Esquivel yemek ritüelini başlı başına bir sanat dalı olarak kabul etmiş, yemeği kişileştirerek bir karakteri olduğunu yansıtmış ve duyguların ifadesinde çarpıcı bir şekilde kullanmıştır.

YAŞAMDAN BİR PARÇA: YEMEK

Acı Çikolata eseri Meksika'da devrim yıllarında yaşayan Tita adında genç bir kadının evin en küçük kızı olarak annesine bakma görevinden ötürü evlenememesi ile başlayan trajik aşk hikayesini anlatır. Tita ve büyük aşkı Pedro, Tita'nın aile geleneğinden ötürü evlenemezler; Pedro ise ona yakın olmak için ablası ile evlenmeyi seçer. Tita ise evde aşçılık rolünü üstlenmek, evde herkesi doyuran kişi olmak zorunda kalır. Tita'nın yemekleri ve kurduğu sofralar doğaüstü güçlere sahip duygular yayar ve kendi duygularını yansıtan eserler haline gelir. Bazen estetik ile öne çıkarken, bazen şehvet hissi ve hatta tikslenme yaratır.

Barthes'e göre bir gıda satın alan insan, yalnızca basit bir objeyi manipüle etmez, ona bir anlam ve önem katar. Ortaya estetik, duygulara hitap eden ve kültürel anlam taşıyan bir ürün çıkarır. Bu durumda yemek Esquivel'in yansıttığı gibi bir sanat olabilir mi sorusunun cevabını aramak gerekir. Sanatın tanımı geçmişten günümüze oldukça farklı süreçlerden geçmiş ve değişmiştir. Casella'nın 1922 yılında sanat için yeni bir

tanım ortaya çıkarması ve modern sanatı tekrar tanımlamasından anlaşıldığı üzere 'sanat yaşamdan bir parçadır' ve 'insan ruhunun en saf yaratıcı çalışmalarıdır'. Sanatın anlaşılmaz, tuhaf bir ömrü vardır; bununla birlikte bir çok ruhsal ve materyal öğeyi bir arada bulundurur. Bazı sanatlar büyür, yaşlanır ve ölür iken, bazıları dayanıklıdır ve yıllar, hatta yüzyıllar boyu meyveler verir. Sanat ve estetik hakkında ortak bir görüşe hiçbir zaman varılamamasının sebebi ise sanatın nizami bir yapıda olmayışdır.

Perullo'nun 'Can Cuisine Be Art' makalesinde ortaya attığı tezler ışığında Acı Çikolata eserini değerlendirmek bu konuda bir görüş ortaya koyacaktır. Mutfak hem toplumsal hem resmi bir tarihe sahiptir, bununla birlikte ev mutfağının da literatüre yansımış bir geçmişi vardır. Geçmişten bu yana şefler üst düzey estetik algısına sahip sofralar ve mutfaklar yarattılar, bununla birlikte rafine mutfak kültürlerinin oluşumunu sağladılar. Bu mutfak kültürü ev mutfaklarında pişen yemeklerin değerini düşürmeyip aksine yüceltti. Bir bireyin damak tadı ve tercihlerinin gelişmesinde büyük rol oynayan ev mutfağında pişen lezzetler bir çok şefin yarattığı rafine lezzetlerin içinde dahi gizlidir. Perullo'nun ifadesine göre hem profesyonel hem ev tipi bir yaratı olan yemek ise nizami olmayan, gözlem ve deneyimler ile sonradan oluşan bir sanattır. Bir karşılaştırma gerektirdiğini ve eğer sanat sayılmayacak bir mutfak var ise bu durumda mutfağın sanat sayılabileceğini vurgular. Bu görüşe göre Acı Çikolata eserinin ana karakteri Tita'nın yemekleri sanat algısı ile bir çok açıdan özdeşleşir. Aile gelenekleri sayesinde deneyimleyerek ortaya çıkardığı, Nacha'nın öğretileri ve 'iyi niyetle ve biraz da hayal gücünü kullanarak' geliştirdiği, aynı zamanda yerel malzemeler ile oluşturduğu 'yüz ağartacak' menüleri, yemeklerini tadan kişilere değer katmakta, onların karşılaştırma yapmasına olanak sağlamakta ve onlarda bir duygu durumu yaratmaktadır.

Bir sanat olarak mutfak hem bir yenilikten cazibe yaratmak ve iyi bilinene bir hatırlatma olarak görüldüğüne göre Tita sanat eserleri yaratmaktadır. Eserin üçüncü bölümünde Pedro'nun kendisine getirdiği gülleri çöpe atmamak için yaptığı *gül yapraklı bıldırcın* yemeğini hazırlarken Tita'nın eline batan dikenler sebebiyle kanı bulaşır. Öldürmeye çalışırken boynu kırılan ve çırpınan bıldırcın ile Pedro ve Rosaura'nın evliliğinden sonra kendi düştüğü durumu özdeşleştirir. Kendinden kattıkları ile hazırlanan bu yemek 'gerçek bir bomba etkisi' yaratır. Kim bir lokma ağzına atarsa 'gözlerini kapayıp gerçek bir şehvet duygusu ile haykır(ır)'. Tita'nın varlığı 'güllerden yaptığı sos içinde' eriyip onu tadanların ruhuna işler. Bu sahnede yaratılan büyümlü his aktarımı Tita'nın 'İspanyollar'ın (Meksika topraklarına) gelmelerinden önceki dönemden beri yarattıkları, 'Meksikalı aşçılar silsilesi içinde' kuşaktan kuşağa aktarılan 'olağanüstü lezzetler'den birini yapması ile gerçekleşir. Bu yemek hem kökenlere bir dönüş, ruhlarının derinliklerinde var olan aidiyet hissini hem de yepyeni bir lezzet ile doğan afrodizyak etkiyi başarılı bir şekilde aktarır. Eserde Gertrudis'in 'anne evindeki tatları ve kokular alıp gittiği her yere 'götürebilme arzusunu da şekillendiren aslında bilinen, zihinsel kodlanana bir gönderme yapmasındandır. Damakta algılanan her bir lezzet zihinde yer eden bir anıyı çağırıştırır. Yemek görsel bir sunum olarak estetik özellik gösterir ama Perullo'nun ifade ettiği gibi birden çok duyuya aynı anda hitap eden bir deneyimdir. Eserdeki detaylı, imgelerle bezenmiş tasvirlerin zihinde çizdiği görüntüler ile okuyucu kendi estetik algısına göre bir sahne yaratır. Bu anlamda yalnızca sofradaki görüntüsünü değil, yemeğin masada servis edilinceye kadar süren hikayesini de öğrenen okuyucu ortaya çıkan yemek ile bir bağ kurar ve zihninde kokular ile lezzetler bütünleşir.

YAZINDA YEMEK EVRENSELLİĞİNİ YİTİRİR

Yazınsal eserlerin en büyük sıkıntısı evrenselliği ortadan kaldıran öğelere sahip olmasıdır. Eserde adı geçen 'mole', 'atole' ve 'aguardiente' gibi bir çok gıda yerel lezzetler olup bir çok kişinin zihninde beş duyular ile test

edilip kodlanmadığından ötürü zihinsel yaratılar eksik kalmaktadır. Bu sebeple yazınsal bir sanat eserindeki yemekler okuyucuya eserdeki karakterlerde yaratılan hisleri uyandıramama ihtimali çok yüksektir. Yemek ise evrensel bir niteliğe sahiptir, bedensel bir dildir. Beş duyu ile algılanır ve damakta sonlanır. Bireyin alt yapısı, çocukluğundan beri edindiği damak tadı ile değerlendirilse dahi bir yemek konusunda her birey bir görüş belirtme yetisine sahiptir. Fizyolojik bir ihtiyaçtan doğan bu sanat dalının evrenselliği yazınsal metinlerde anlam kaybına uğramaktadır. Perullo'nun başka bir tezinde ifade ettiği üzere yemek kendini görsel algıdan özgürleştirdiği zaman bir sanattır. Yemeğin geçiciliği o yemeği tadan benlikte kalıcı bir etki yaratır, bireyi dönüştürür. Yemeğin dili özgündür ve yazıya aktarılması anlam kayıplarına sebep olur, buna rağmen yemek deneyimi evrenselliğini korur ve anlam ifade eden bir sanattır.

YEMEĞİN DİLİ

Yemeğin bir karakteri vardır; yemek yaşar ve yaşatır. Esquivel'in imgesel tasvirleri yemeği kişileştirir ve gıdalara hisler yükler. 'Lokma tatlısı yapılırken kaynamakta olan sıvıyağa atılan hamurun neler hissettiğini' anlayan Tita'nın vücudunda 'sıvıyağda kızaran hamur parçasının her tarafını kaplayan köpükçükler' gibi kabarcıklar fışkırır. Yemek yapmak kimyadır, kimyasal tepkimeler sonucu mutfaklarda mucizeler yaratılır. Ancak bu kimyanın bir dili vardır ve bu dili anlamak için deneyler yapmaya gerek yoktur, yalnızca iyi bir gözlemci olmak gereklidir. Yemekler konuşur ve kendilerini ifade ederler. Neye ihtiyaçları olduğunu, hangi ortamda iyi hissettiklerini anlamak için yemeğin doğasını anlamak yeterlidir. Örneğin, yere düşüp darbe alan bir elmanın darbe alan kısmı çürüyerek kendini anlatırken fırında arzuladığından fazla kalan bir yemeğin üzeri yanarak hoşnutsuzluğunu ifade eder. Hatta Tita'nın da ifade ettiği gibi 'bir ekmek yansa bütün evi kötü bir koku sarar', ekmek kendini ifade etme yetisine sahiptir.

Yemeğin karakteri ile onu hazırlayan kişinin yemeğe kattıkları ile ortak bir dil oluşur. Kullanılan her bir malzemenin karakteri vardır ve bu karakterleri bir araya getirmekteki ustalık ile oluşan ifade biçimi deneyimleyene yansındır. Perullo'nun ifade ettiği gibi bir yemek 'mutluluk da verebilir, üzüntü de'. Bir çok farklı sanata ana konu haline gelen yemek Fabio Parasecoli'nin 'From Stove to Screen' adlı makalesinde ifade ettiği gibi pornografik bir yapıya sahiptir. Porno izleyiciye bir deneyim aktarır ve zihinde fiziksel ve ilkel beynin¹ uyarıcılarına hitap eden bir duygu durumu yaratır; şehvet, arzulama ve heyecan iç içe geçer. Tıpkı seks gibi yemek de şehvet doludur, nefesine düşkünlüğü ortaya çıkarır ve cinsiyet rollerini ön plana geçirir. (Bottinelli & Valva, 2017) Tita'nın hazırladığı mole'nin sırrı, 'onu aşkla hazırlamak' ve içine koyacağı baharatları ezerken Pedro ile yaşadığı şehvet dolu anları anımsamadında gizlidir. Tita, yeğeni Esperanza'nın düğününde sonunda aşkına kavuşacak olan Esperanza ve kendisi için bir kurtuluş olacak tören yemeği için ceviz soslu biber dolmaları hazırlar. Öyle bir mutluluk ile hazırlar ki görsel bir şölen yaratmasının yanı sıra lezzeti ile misafirleri büyüler. Dolmadan yiyen herkesi günahkar düşünceler kaplar ve sevişme isteği uyanır. Seksüel teknikler ile yemek hazırlamadaki tekniklerin paralelliği ise yemeğin tıpkı seks gibi fizyolojik, temel bir ihtiyaç olması ile birleşince insan üzerinde yarattığı etki de paralellik gösterir. Parasecoli'nin de vardığı sonuç farksızdır; profesyonel şefler de tabaklarında şehvet, mutluluk ve arzulama duygularını ortaya çıkarmak için büyük çaba gösterirler.

1 İlkel beyin: Geçmiş 450 yıl öncesine dayanan, en temel dürtüleri harekete geçiren, yalnızca altı uyarıcıya tepki veren beyin karar verme noktasıdır. (Renvoise, P & Morin, C. "Nöro Marketing – Müşterinizin Beynindeki Satın Alma Düğmesine Basmak" (Y. Yertutan, Çev.) İstanbul, 2017: MediaCat.)

Yemek hep güzel duygular mı uyandırır? Elbette ki yemeğin tiksindirme özelliği de vardır. Anja Foerschner 'Food, Decay and Disgust' makalesinde yemek alışkanlıklarımız ve yemek tercihlerimizin kim olduğumuzu ve toplumdaki pozisyonumuzu tanımladığını ifade eder. Birinin büyük zevkle yediği bir yemek başkası için mide bulandırıcı olabilir. Bu durum toplumların kültürleri ve yozlaşmaları ile dahi şekillenebilir. Yemek ve vücudumuz bir savaş alanıdır aslında; zıtlıklar savaşına ev sahipliği yapar. Mutluluk ve zorlama, kısıtlama ve bağlılık, zevk ve tiksinti bir arada varlığını sürdürmeye çabalar. Buna sebep olan durum yine bireyin önceden yaşadığı deneyimlere ve yemeği hazırlayana oldukça bağlıdır. Acı Çikolata eserinde Tita'nın Rosauro ve Pedro'nun düğünü için hazırladığı pasta herkese bir nostalji duygusu yaratırken aynı zamanda zehirleyerek tüm yiyecekleri kusturur. Bundan etkilenmeyen tek kişi Tita'dır. Bu sahnede yaratılan imge Tita'nın gözyaşları ve üzüntüsünün yemek üzerindeki etkisi ve bu araç yoluyla deneyimlere bu mesajın ulaşmasıdır. Yemeğin takıntılar, zevkler ve alışkanlıklar ile özdeşleşen yapısı sebebiyle insanların içinde buldukları durum yemek deneyimlerine tepkilerinde önemli rol oynar. Benzer şekilde Elena Anne'nin felç olduktan sonra Tita'nın yaptığı her yemekte bir acılık hissetmesi de o yemeği Tita ile özdeşleştirmesinden kaynaklı bir iğrenme hissidir. Yemekleri insan beyni çeşitli anılar ve deneyimler ile özdeşleştirir. Beyin hiçbir zaman yeni bir deneyimi tek başına algılamaya çaba göstermez, aksine geçmişte tecrübe edilmiş bir an ile özdeşleştirmeye çalışır.

Yemeği bir iletişim aracı olarak değerlendirdiğimizde iletişimin tüm karakteristik özelliklerini taşıdığını görebiliriz. Mesaj, mesajı aktaran ve aktarılan bir ortamda bir araya gelirler. Yemek bir sanatsal ifade aracı, duygular ve hisler ile yüklü bir mecradır. Verilmek istenen mesaj ile algılanan mesaj aynı olmayabilir, ancak bu iletişimin doğasında var olan bir gerçekliktir. Yemek, fiziksel, entellektüel ve duygusal terimlerin bir araya gelmesinden oluşan bir dildir. Tıpkı yeni bir konuşma dilini öğrenir gibi yemek dilini de öğrenmek ve tanımak gerekir, aksi takdirde deneyimlediğimiz yiyecekler bir şey ifade etmeyecektir. En anlam yüklü yemek deneyimi ise çocukluk döneminde anne elinden yenen yemeklerdir, bireyin ömrü boyunca en iyi bildiği yemek dili köklerinden gelendir.

KAYNAKÇA

- Bahtin, M. M.** 2004. Dostoyevski poetikasının sorunları (C. Soydemir, Çev.) İstanbul: Metis
- Barthes, R.** 1997. "Toward a Psychosociology of Contemporary Food Consumption" In C. Counihan and P. Van Esterik, eds., *Food and Culture: A reader*. New York.
- Bottinelli, Silvia, and Margherita D'Ayala Valva.** 2017. *The Taste of Art: Cooking, Food, and Counterculture in Contemporary Practices*. Fayetteville, University of Arkansas Press, 23-44, 93-106.
- Casella, Alfredo, and Otis Kincaid.** 1922. "What Is Art?" *The Musical Quarterly*, vol. 8, no. 1, pp. 1-6.
- Esquivel, L.** 2019. *Acı Çikolata* (H. Mutlu, Çev.) İstanbul: Can Sanat Yayınları
- Stajcic, N.** 2013. Understanding Culture: Food as a Means of Communication. *Hemispheres*, no 28, 5-14.

BOOK REVIEWS/ KİTAP İNCELEMESİ

Edhem Eldem and Socrates Petmezas (eds), *The Economic Development of Southeastern Europe in The 19th Century, Alpha Bank Historical Archives, 2011, Pp 539-554, Athens.*

Mehmet Sinan BİRDAL¹

sinanbirdal@gmail.com ORCID No: 0000-0002-1415-5279

Geliş Tarihi/Received Date: 24/12/2019 Kabul Tarihi/ Accepted Date: 25/12/2019

The volume edited by Edhem Eldem and Socrates Petmezas presents a collection of articles studying economic development in southeastern Europe within a global and local context. In contrast to nationalist Balkan historiographies this volume invokes a global and comparative approach, which treats southeastern Europe as a geopolitical and socioeconomic unity. The book includes articles addressing transformations in agriculture, industry, transportation and communications, finance and banking and political loyalty.

The articles by Huri İslamoğlu, Alexis Franghiadis and Andreas Lyberatos present a fresh approach to the study of Balkan agriculture. First, they analyze the institution of private property as a process in which securing absolute ownership involved a social contest among several claimants to land revenues and the use of land. Second, they emphasize that this process was part and parcel of state formation in the geopolitical context of the Balkans in the 19th century. Third, they demonstrate that the transformation of property relations and competitive state formation were intertwined with the capitalist world economy. As Franghiadis and Lyberatos reveal aptly, the scarcity of capital and the availability of credit remained chronic problems throughout the 19th century, as peasants tried to consolidate their rights over land and to seize the opportunity provided by the international liberalization of trade and the rising demand for products in Western Europe. Drawing on Michel Foucault, İslamoğlu offers an insightful interpretation of the Land Code of 1858 demonstrating that the Ottoman state was relying on the utilitarian belief that the securing of individual property rights would lead to increased productivity and thereby, to increased state revenues.

Donald Quataert and Svetla laneva challenge the assumption that the incorporation of southeastern Europe and eastern Mediterranean led to the decline of manufacture in these regions. Quataert once again formulates his main insight that the obsession with the model of the Industrial Revolution led historians to neglect non-factory manufacture in homes and workshops in the Ottoman Empire. In the same vein, laneva points out the variety of organizational forms in manufacture not only in different regions but also in different sectors and branches and types of activity. Both contributions emphasize the dynamism of 19th century Ottoman manufacture. However, the lack of reliable aggregate data on the value and size of manufacture remains an important gap. Şevket Pamuk develops a methodology for estimating economic growth in the Empire. He concludes that regional economies in southeastern

Europe grew but at a slower pace than Western Europe leading to a divergence between productivity levels and living standards.

Katerina Papakonstantinou's and Gelina Harlaftis' studies of transportation and communication systems in southeastern Europe procure further evidence for the vitality of the regional economy. Papakonstantinou provides a novel approach revealing the nexus between railway and road construction and investment in communications on the one hand and state formation and commercial activity on the other. Harlaftis demonstrates the significance of port history mapping out economic and social transactions at the global, regional and local level. The role of transportation in economic history is emphasized also by Petmezas who distinguishes between Greek inland provinces with low-labor productivity and littoral areas with labor-intensive commercial production. Based on this distinction Petmezas presents an original view on the incorporation of the Greek economy into the world economy, which boosted economic growth and the long-term unification of the national market.

Edhem Eldem's and Yorgos Stassinopoulos' studies on the reforms in monetary systems and banking in the Ottoman Empire and in Greece reveal the connection between globalization and monetary unification. Both authors assert that despite monetary chaos throughout the 19th century excessive issue of paper currency and the hoarding or outflow of metallic currency eventually led to the replacement of metallic currency by paper currency. Almost all articles point out the state formation in southeastern Europe as an indispensable part of the economic and social history of the region. Çağlar Keyder shows how the Ottoman attempts to create of a single homogenous legal space out of the traditional imperial pluralism was accompanied by an inability to protect the Ottoman millets from the side effects of trade liberalization. In this context, Ottoman constitutionalism failed as a political project as the millets pursued their own defensive strategies.

The articles demonstrate how the incorporation of the southeastern European economies into the world economy stimulated the unification of national markets and the emergence of nation-states. Thus, they challenge nationalist historiographies, which prevailed in the 20th century and were based on the dichotomy between the global and the national economy. In this regard, this volume will be of interest not only to economic historians but also to political and historical sociologists, international relations scholars, and social and political historians.

YAZIM KURALLARI**(Aurum Sosyal Bilimler Dergisi Yazım Kuralları Yaz 2018 Sayısı İtibarı İle Revize Edilmiştir)****BAŞLIK YAZIMI**

İngilizce metinler için Türkçe başlık, Türkçe metinler için İngilizce başlık verilmelidir.

[BAŞLIK]

(Başlık ortalı ve tüm kelimeler büyük harfle, bold yazılmalıdır)

TEK YAZAR VE YAZAR BİLGİLERİ

Yazar adı ve SOYADI¹

(Yazar adı ortalı olmalı ve Soyadı Büyük harf ile yazılmalıdır)

¹Bağlı Olunan Üniversite, Fakülte, Bölüm ve Şehir

(Bilgiler ortalı ve ilk harfler büyük harf ile yazılı olmalıdır)

e-posta

(Aktif e-posta adresi verilmelidir)

BİRDEN FAZLA YAZAR VE YAZAR BİLGİLERİ

Yazar adı SOYADI¹ , Yazar adı SOYADI²

(Yazar adı ortalı olmalı ve Soyadı Büyük harf ile yazılmalıdır. Araya virgül konulur. Ve ardışık olarak numaralandırılır)

¹Bağlı Olunan Üniversite, Fakülte, Bölüm ve Şehir

(Bilgiler ortalı ve ilk harfler büyük harf ile yazılı olmalıdır)

²Bağlı Olunan Üniversite, Fakülte, Bölüm ve Şehir

(Ardışık numaralandırılmalıdır. Bilgiler ortalı ve ilk harfler büyük harf ile yazılı olmalıdır)

e-posta, e-posta

(Aktif e-postalar sırası ile yazılmalı araya virgül konulmalıdır.)

ÖZET VE ABSTRACT

Özet / Abstract (Herhangi bir numaralandırma yapılmaz. Bold ve Baş harf büyük, gerisi küçük harf ile yazılır.)

Makale başlığının altında en fazla 200 kelimelik bir özet yer alır. Makalenin odak, kapsam, argüman ve sonuçlarını bir bütün halinde içerir.

İngilizce metinler için Türkçe özet, Türkçe metinler için İngilizce özet verilmelidir.

ANAHTAR KELİMELEK/KEYWORDS

Anahtar Kelimeler: [En fazla 5 adet anahtar kelime, aralarında virgül ile ayrılarak, ilk harfler büyük olacak şekilde verilmelidir]

GİRİŞ VE BÖLÜM BAŞLIKLARI

1. GİRİŞ (Başlık numaralandırılır ve tüm kelime büyük harf ile, bold yazılır.)

Giriş bölümü, çalışmanın amacını ve çalışmanın arka planını oluşturan alanlarda yeterli miktarda bilgi vermelidir. Literatür taraması bu kısımda yer alır. Yazarlar, aynı yazının başka bir yayını içerisinde yer almadığının ya da yer alması için başvuruda bulunulmadığının belirtmek durumundadır. Yazının büyük bir kısmı daha önce yayınlanmışsa AURUM Sosyal Bilimler Dergisi bu yazıyı kabul etmez. Sadece orijinal çalışmaya değer katabilecek önemde çalışmalar ve çalışma sonuçlarını gözle görülür bir şekilde etkileyebilecek metodolojik eklemelerin olduğu çalışmalar kabul edilebilir. Özgün makaleler, inceleme makaleleri, durum çalışmaları, kitap incelemeleri, editöre mektuplar türlerinde yayınlar Kabul edilecektir. Lütfen başvuru esnasında doğru yayın tipini seçtiğimize emin olun.

1.1 Ana Bölüm

Bu bölüm, çalışmadaki analizlerin derinliği ve kapsamına göre daha fazla bölünebilir. Başlıklar koyu ve kelimelerin ilk harfleri büyük olacak şekilde yazılır. Çalışmanın tekrara yer verilmeden detaylı bir şekilde anlattığı, açık ve net sonuçların bildirildiği ve tartışmanın yapıldığı kısım burasıdır.

1.1.1 (Üçüncü Derece Başlık)

Açıkça belirtilen şekilde istenilen kadar numaralandırma yapılabilir. Başlıklar koyu ve kelimelerin ilk harfleri büyük olacak şekilde yazılır.

SONUÇ YAZIMI

2. SONUÇ (Başlık numaralandırılır ve tüm kelime büyük harf ile, bold yazılır.)

KAYNAKLAR / REFERENCES YAZIMI

3. KAYNAKLAR (Başlık numaralandırılır ve tüm kelime büyük harf ile, bold yazılır.)

Kitap**a. Tek Yazarlı**

Michael Pollan. (2006). *The Omnivore's Dilemma: A Natural History of Four*. Penguin, New York.

b. İki ya da Daha Çok Yazar

Geoffrey C. Ward and Ken Burns. (2007). *The War: An Intimate History, 1941–1945*. New York, Knopf.

Makale**a. Basılı Dergide Makale**

Joshua I. Weinstein.(2009). The Market in Plato's Republic. *Classical Philology* 104, 440.

b. E-dergide Makale

Eğer kullandığınız makalenin DOI (Digital Object Identifier) numarası varsa belirtilir. DOI numarası yoksa, URL adresini ve erişim tarihini verilir.

Gueorgi Kossinets ve Duncan J. Watts. (2009). Origins of Homophily in an Evolving Social Network. *American Journal of Sociology* 115, 411, erişim tarihi 28 Şubat 2010, doi:10.1086/599247.

Makalenin Biçemi

Yazılar, 12 punto okunabilir bir yazı karakteriyle (Times, Arial, Calibri, vs.) teslim edilmelidir. Ana metin ve dipnotlar çift aralıklı ve sola hizalı olmalıdır. Aurum dipnotlara ve kaynakçaya yer vermektedir. Alıntı biçimini dönüştürmek editörlerin sorumluluğunda değildir. Yazım kurallarına uymayan makalelerin yazar tarafından biçimlendirmesi talep edilebilir. Bu da yayın süresini uzatabilir.

a. Uzunluk: Makaleler dipnotlar ve kaynakça dahil olmak üzere 10.000 kelimeyi geçmemelidir

b. Başlık: Makaledeki başlıklar ve alt başlıklar, cümle tarzında (ilk kelime ve özel isimler büyük harfle başlayacak şekilde) yazılacaktır.

c. Tablo, Şekil ve Resimler: Bunları ayrı bir belge halinde sağlayın. Ana metinde nereye yerleştirileceğini belirtin ve resim altı bilgilerini belirtin.

d. Yazar Notu: Numarasız olarak belirtilir. Teşekkür ve benzeri açıklamaları kapsar.

Kitap İncelemesi Biçemi

a. Uzunluk: 1500 kelimeyi geçmemelidir.

b. Başlık: Kitap incelemeleri başlık taşımaz. Bir kitap incelemesinin başlığı, incelenen kitabın sayfa sayısını da içeren (xi + 321 sayfa) tam referansdır.

c. Referanslar: Değerlendirilmiş kitabın sayfalarına referans verirken parantez içinde ilgili sayfa belirtilir. (s.21 ya da ss. 22-23).

d. Dipnotlar ve Kaynakça: Kitap incelemelerinde dipnot ve kaynakça bulunmaz, diğer eserlere referans verilmesi önerilmez. İkincil kaynaklara değinilmesi argüman açısından mutlaka gerekli ise belirtilir.

İnceleme Makale Biçemi

a. Uzunluk: İnceleme makaleleri dipnot ve kaynakça dahil olmak üzere 7500 kelimeyi geçmemelidir.

b. Başlık: Bir inceleme makalesinin başlığı altında incelenen kitapların sayfa sayısını da içeren (xi + 321 s.) tam referansı verilir.

c. Özet: İnceleme makaleleri özet içermez.

Yorumlar ve Editörün Notu Biçemi

Yorumlar ve editörün notu makale biçimini takip eder ancak özet içermez.

Alıntılar ve Atıflar

a. Alıntıların Biçemi

Üç satırdan az veya yaklaşık 40 kelimelik alıntılar için Aurum çift tırnak işareti kullanır. Alıntı içindeki alıntılar tek tırnak içinde alınır. Dipnot numarası tırnak işaretinden sonra gelir.

La Baronne Durand De Fontmagne, who lived in Istanbul during and after the Crimean War, writes that "Turks adore children and when they do not have their own, they willingly adopt an 'enfant de l'âme'."³³

Üç satırdan veya 40 kelimedenden uzun alıntılar tırnak işareti olmadan, bir blok halinde ana metinden daha içeride biçimlendirilir. Blok alıntılar içindeki alıntılar çift tırnak içine alınır. Dipnot numarası son cümlelerin sonundaki noktadan sonra gelir.

b. Dipnot Atıf Tarzı

- Bir esere ilk atıfta tam dipnot tarzı atıf kullanın.

³⁴ Philippe Ariés, *Centuries of Childhood: A Social History of Family Life* (New York: Vintage, 1962), 34.

- Aynı esere hemen sonraki notta yeniden atıf için italik yapmaksızın Age. kullanın.

³⁵ Age., 35.

- Daha sonraki atıflarda yazarın soyadı, kısa başlık ve sayfa numarası formu kullanabilirsiniz.

⁵⁰ Ariés, *Centuries of Childhood*, 40.

Görseller

a. Fotoğraflar : Dijital fotoğraflar dosyaları mümkün olan en büyük boyut ve çözünürlükte (en az 200 dpi) ayrı dosyalar halinde iletilmelidir. Yazarlar, gönderdikleri görsellerin izinlerini temin etmekle yükümlüdür.

b. Çizelgeler, Şemalar, Tablolar: Çizelgeler, şemalar ve tablolar ayrı ve düzenlenebilir belgeler (Word, excel ya da benzer formatlarda) olarak sağlanacaktır. Yazarlar veri setlerinin kullanım izinlerini temin etmekle yükümlü ve kullandıkları verilerin doğruluğundan sorumludurlar.

c. Yerleştirme ve Başlıklar: Tüm görsellerin konulması gereken yer ana metinde belirtilmelidir. Görselin başlığı ve gerekli kaynak/izin bilgisi görselin altında bulunur.

Örnek

Ana metin içerisinde görselin eklenilmesinin istenildiği alana:

Tablo 1 BURAYA

Tablo 1. İstanbul Mekteb-i Sanayiden Paris'e Gönderilen Öğrenciler (1870–1872)

Kaynak: Şişman, Tanzimat Döneminde Fransa'ya Gönderilen Osmanlı Öğrencileri (1839–1876), 93–158.

Örnek

Fotoğraf 1 BURAYA

Fotoğraf 1. Darülaceze Viladethanesi

Kaynak: Fotoğrafçı bilinmiyor, İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Fotoğraf Albümler Dizini, 779-39-0023.

STYLE GUIDE

(Aurum Journal of Social Sciences Style Guide has been revised as of its Summer 2018 issue)

HEADINGS

Titles should be provided in Turkish for English articles and in English for Turkish articles.

[TITLE]

(The title should be centered and bolded in uppercase)

WORKS BY SINGLE AUTHOR:

Author's Name and LAST NAME¹

(Author's name should be centered and author's last name should be written in uppercase)

¹Name of the University, Faculty, Department and City

(The information provided should be centered and each word should be capitalized)

Email

(Provide a valid email address)

WORKS BY MULTIPLE AUTHORS

Author's name LAST NAME¹ , Author's name LAST NAME²

(The name of the author should be centered and the last name should be capitalized. if multiple authors, use commas between and number the names of the authors consecutively)

¹University, Faculty, Department and City

(The information provided should be centered and each word should be capitalized)

²University, Faculty, Department and City

(Use consecutive numbering. The information provided should be centered and each word should be capitalized)

e-mail, e-mail

(Write the valid emails consecutively and use commas between.)

ABSTRACT

Abstract (You do not need to format page numbers in the abstract. Abstract should be bolded and capitalized.)

The texts should start with an abstract (no longer than 200 words). The abstract should comprise the scope, focus, arguments and conclusions as a whole.

An abstract should be provided in English for Turkish articles and in Turkish for English articles.

KEYWORDS

Key Words: [provide up to 5 keywords. Separate keywords with a comma. Capitalize each word.]

1. INTRODUCTION (Title should be numbered; each word should be bolded and capitalized.)

The introduction should include the objectives of the work and an adequate background. Literature survey should also be a part of this section. The authors must implicitly accept that their submission has been neither published nor submitted to another journal. If a major part of the paper has already been published, the paper cannot be accepted for publication in Aurum Journal of Social Sciences. Papers that have been submitted in proceedings can be accepted for publication only if substantial extensions to the original proceeding paper are made, and some additional methodological contributions possibly with more significant impact than the extension results are offered. Original papers, review articles, case studies, short communications, book reviews, letters to the editors are welcome. Please ensure that you select the appropriate article type from the list of options when making your submission

1.1 Main Body

Main body of the text may be divided into multiple sections depending on the depth of analysis and results given in the paper. Titles should be bolded and each word should be capitalized. This section should first extend, not repeat, the background to the article already dealt with in the Introduction and should lay the foundation for the results. Then results and discussion should be presented. Results should be clear and concise.

1.1.1 (Third Degree Title)

Divide your article into clearly defined and numbered sections. Subsections should be numbered and each word should be capitalized.

CONCLUSIONS

2. CONCLUSION (Title should be numbered and each word should be bolded and capitalized.)

REFERENCES

3. REFERENCES (Title should be numbered and each word should be bolded and capitalized.)

For books:

a. One author

Michael Pollan. (2006). *The Omnivore's Dilemma: A Natural History of Four*. Penguin, New York.

b. Two or more authors

Geoffrey C. Ward and Ken Burns. (2007). *The War: An Intimate History, 1941–1945*. New York, Knopf.

Journal Article

a. Article in a print journal

Joshua I. Weinstein.(2009). The Market in Plato's Republic. *Classical Philology* 104, 440.

b. Article in an online journal

Include a DOI (Digital Object Identifier) if the journal lists one. If no DOI is available, list a URL and date of access.

Gueorgi Kossinets ve Duncan J. Watts. (2009). Origins of Homophily in an Evolving Social Network. *American Journal of Sociology* 115, 411, erişim tarihi 28 Şubat 2010, doi:10.1086/599247.

Formatting the manuscript

Manuscripts should be submitted in size 12 in a readable font (Times, Arial, Calibri, etc.). The main text and footnotes should both be double-spaced and left-aligned. Aurum uses both footnotes and a final reference list. It is not the responsibility of the editors to convert your citation style. If you do not follow these guidelines you will be asked to reformat your paper prior to editing and this may cause publication delays.

a. Length: Articles should not exceed 10,000 words, including footnotes and final reference list.

b. Title: Titles and subtitles in the article are to be capitalized sentence style (i.e., only the first word and proper nouns).

c. Tables, figures and images: Provide these in a separate document. Indicate their preferred placement in the main text, and provide a full caption and citation/permission beneath.

d. Author note: Author(s) note is included on an unnumbered note. It may also be used for any acknowledgements.

Book Review Format

a. Length: Book reviews should not exceed 1,500 words.

b. Title: Book reviews carry no title. The title of a book review is a full reference to the reviewed book, including the number of its pages (xi + 321 pages).

c. References: References in the text to pages of the reviewed book appear in brackets in the text preceded by the abbreviation (p. 21 or pp. 22–23).

d. Footnotes and reference list: Book reviews do not carry footnotes or a reference list, and references to other works are discouraged. If citations of secondary sources are absolutely necessary to the argument, they may be included.

Review Article Format

a. Length: Review articles should not exceed 7,500 words, including footnotes and final reference list.

b. Title: Under the title of a review article, list the books under review with a full reference to the reviewed book, listing the number of its pages (xi + 321 pages).

c. Abstract: Review articles do not include an abstract.

Commentary and Editorial Format

Commentaries and editorials follow article format but do not include an abstract.

Quotations and Citations

a. Formatting Quotations

To enclose quoted material of less than three lines or ~40 words, Aurum uses double quotes. Quotes within quotes are enclosed in single quotation marks. The footnote number comes after the closed quotation marks.

La Baronne Durand De Fontmagne, who lived in Istanbul during and after the Crimean War, writes that "Turks adore children and when they do not have their own, they willingly adopt an 'enfant l'âme."¹³³

For quoted material of more than three lines or ~40 words, format it as a block quote inset by a tab space without any quotation marks. Quotes within block quotes are enclosed in double quotation marks. The footnote number comes after the period in the final sentence.

b. Footnote Citation Style

- Use a full footnote style citation on the first mention of a work

³⁴ Philippe Ariés *Centuries of Childhood: A Social History of Family Life* (New York: Vintage, 1962), ³⁴.

- When references to the same work follow without interruption use the abbreviation *Ibid.* in Roman, not italic.

³⁵ *Ibid.*, 35.

- For subsequent mentions, use a shortened form of the citation, with the author surname, short title, and any page/part reference.

⁵⁰ Ariés, *Centuries of Childhood*, 40.

Figures

a. Images: Digital files of images should be of the maximum size and resolution possible, with a minimum resolution of 200 dpi, and are to be provided as separate files. Authors are responsible for acquiring their own image permissions.

b. Graphs, Charts, Tables: Graphs, charts and tables are to be provided in a separate, editable document (either word processor or spreadsheet). Authors are responsible for acquiring permission to use datasets and for the accuracy of the data they use.

c. Placement and captions: The preferred location of all figures should be indicated in the main text. A full caption and any source citation / permission should be provided beneath the location of each figure.

TABLE 1 ABOUT HERE

Table 1. Students Sent to Paris from Istanbul Industrial School (1870–1872)

Source: Table is prepared based on the data provided by Şişman, *Tanzimat Döneminde Fransa'ya Gönderilen Osmanlı Öğrencileri* (1839–1876), 93–158.

FIG 1 ABOUT HERE

Figure 1. Maternity Ward (*Viladethane*) of Darülaceze.

Source: Unknown photographer, İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Fotoğraf Albümler Dizini, 779-39-0023.